"Omul nu poate modifica ordinea lui Dumnezeu. După mai bine de şaptezeci de ani de marxism-leninism, Gorbaciov a trebuit să constate că situaţia politică a Uniunii Sovietice este catastrofală, ceea ce mă duce la formularea lui Berdiaev, că utopiile au acelaşi cusur: toate sunt realizabile. Omul este zănatec şi-şi strică aşezările, când este furios, ca să le facă la loc, când îi vine «mintea de pe urmă», cum spune românul."

Petre ŢUŢEA

credinţă
iubire
speranţă

PUNCTE CARDINALE

ANUL VII
Nr. 9-10
septembrie
octombrie
1997

24 pag. - 2000 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NATIONAL-CRESTINA

Circulaţie în afara României: AUSTRIA, GERMANIA, FRANŢA, ELVEŢIA, DANEMARCA, SUEDIA, SPANIA, CANADA, STATELE UNITE, AUSTRALIA

REALITĂŢILE ÎMPOTRIVA IDEOLOGIILOR

Ideologiile mondialiste ale secolului XX au negat şi continuă să nege cu vehemenţă rostul istorico-politic al factorilor naţionali şi confesionali; în "noua ordine mondială", totul se vrea *sans frontières*, nostalgiile "naţionaliste" şi "religioase" fiind considerate, atât la nivel individual, cât şi la nivel comunitar, două ingrediente odioase ale oricărui "reacţionarism". "Internaţionalizarea" şi "comunizarea", pe de o parte, "laicizarea" şi "demitizarea", pe de altă parte, ar constitui reţetarul "democratic" al civilizaţiei viitorului. Aceste idei "progresiste", dezvoltate în scheme ideologice supralicitate propagandistic pe întreg mapamondul, au căpătat astăzi statutul unor dogme; stângismul masonic pare să fi triumfat definitiv, devenind "gândire oficială", mai ales în spaţiul euro-atlantic.

Numai că *teoriile* politrucilor stângii sunt tot mai violent contrazise de tendinţele care dinamizează, în planul *realităţilor* concrete, lumea sfârşitului de secol. Aceste realităţi refuză patul procustian al ideologiilor şi sfidează pretutindeni dogmele utopiilor mondialiste.

Factorul naţional, cu toate implicaţiile lui lingvistice şi teritoriale, dă peisajului politic un aspect cu totul contrar dezideratelor integraţioniste. Pentru un observator cu mintea limpede, orice discuţie teoretică devine superfluă în această privinţă: simplul inventar al *stărilor de fapt* dinamitează nediscursiv eşafodajul artificial al ideologiilor dominante (pe care nu le mai ţin în viaţă decât amplele reţele propagandistice şi un tot mai evident terorism plutocratic).

Europa ultimilor ani a cunoscut o adevărată reaşezare politică pe criterii etnice. S-a spus că acesta ar fi un fenomen succesiv prăbuşirii sistemului comunist, deci caracteristic Europei de est: dezmembrarea fostei Uniuni Sovietice în state independente sau măcar autonome, delimitate etnic şi lingvistic; dezmembrarea fostei Iugoslavii, în urma unor lungi şi sângeroase conflicte armate; dezmembrarea fostei Cehoslovacii într-o Cehie prosperă şi o Slovacie pauperizată, dar geloasă de sine însăşi... Numai că această tendinţă nu este deloc circumscrisă fostului "lagăr comunist" (în care s-ar manifesta, pe un fond de înapoiere economică, întârziate "mentalităţi tribale"). Europa de vest trăieşte tensiuni asemănătoare: cazul Spaniei (care, după autonomia acordată treptat Cataloniei, are probleme enorme cu bascii, iar mai de curând şi cu valencienii); cazul complex al Irlandei de Nord, iar mai de curând al Scoţiei şi Ţării Galilor (ce-şi pretind autonomia în cadrul Regatului Britanic, ameninţat să devină o simplă ficţiune dincolo de limitele Angliei); cazul Italiei (în care s-a pus şi continuă să se pună problema unei sciziuni între nord şi sud; împingându-se diferenţierile, ca şi în cazul valencienilor din Spania, de la etnic la dialectal). Tulburările din Cipru (ameninţând să ducă la un conflict deschis între Turcia şi Grecia) vin şi ele să completeze acest tablou general.

Dincolo de spaţiul european exemplele sunt la fel de numeroase. Lăsând la o parte conflictele interetnice şi tendinţele separatiste din anumite ţări africane sau din Orientul îndepărtat (unde s-ar putea aplica dogma ideologică a "înapoierii"), este de ajuns să evocăm conflictul arabo-israelian (de o violenţă perpetuă) sau puternica tendinţă de divizare politică a hipercivilizatei Canade (zona francofonă şi zona anglofonă).

Factorul religios este implicat şi el în multe conflicte din întreaga lume, iar nu doar în aria "fundamentalismului" islamic (din Maghreb până în Cecenia). Sionismul rămâne aici exemplul cel mai concludent. În spaţiul fostei Iugoslavii, conflictul politic generalizat a fost alimentat în primul rând de considerente religioase, iar numai în al doilea rând de considerente etno-lingvistice. În Irlanda de Nord aspectul cel mai acut îl prezintă conflictul inter-confesional. Religii şi confesiuni se agită pretutindeni, căutându-şi fiecare matca firească şi rosturile istorice, sub semnul general al *tradiţiei*, ca o reacţie mai mult sau mai puţin legitimă la cumulul de agresiuni dizolvante al modernităţii nivelatoare şi despiritualizate. În multe cazuri, cei doi factori – naţional şi religios – se îmbină organic, iar cel puţin într-un caz – cel al evreilor – se confundă de-a dreptul.

În răspărul ideologiei curente a "internaţionalismului democratic" (care continuă, în forme mai blânde, linia antinaţională şi antireligioasă a defunctului "internaţionalism proletar"), realităţile se mişcă pe coordonatele lor fireşti, ontologice şi spirituale, amintind unei umanităţi uituce că există o *ordine dumnezeiască a lumii* care nu poate fi desfiinţată prin decret ideologic, nici agresată nepedepsit, şi în ale cărei linii de forţă istoria se mişcă spre *eschaton*.

Până la urmă, orice realitate organică poartă spre Dumnezeu, Creatorul şi Rost(u)itorul – *Logos*-ul – lumii. Orice refuz sau siluire a realităţii fireşti este "partea diavolului", negarea luciferică a creaţiei şi a ordinii ei divine. În fond, conflictul general dintre *realităţi* şi *ideologii*, dintre "realismul spiritual" al tradiţiei şi "idealismul materialist" al modernităţii, nu este altceva decât negarea sau afirmarea existenţei lui *Dumnezeu* şi a *raţiunii divine*. Dar vorba ţăranului de odinioară: "Dacă nu e cine nu e, cine e să nu mai fie?!"...

Răzvan CODRESCU

PĂRINTELE

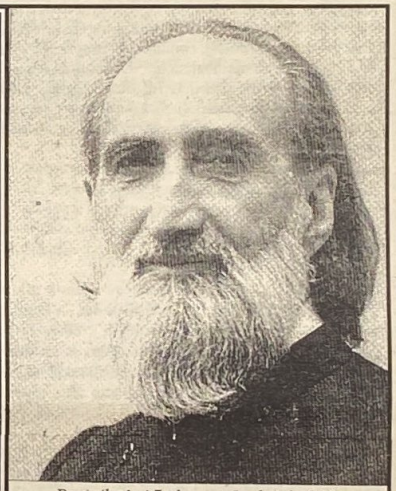

Paginile 4 şi 5 ale numărului de faţă sunt închinate pomenirii
Părintelui Constantin Voicescu
(28 iulie 1924 - 8 septembrie 1997)

"Că văd, Stăpâne, că pe sfinţii Tăi, ca pe nişte aur ales, aşa îi lei din lumea aceasta, întru odihna vieţii. Precum lucrătorul de pământ cel priceput în înţelepciune, când ar vedea roadele că s-au copt bine, degrab le culege pe dânsele, ca să nu se asupărească de oarecare răni ce se împotrivesc lor, aşa şi Tu, Mântuitorule, aduni pe cei aleşi, care se ostenesc cu multă cuviosie" (Sfântul Efrem Sirul)

Părintele ne-a învăţat să iubim, părintele ne-a învăţat să nu urâm, părintele ne-a învăţat să ne smerim, părintele ne-a învăţat să nu ne trufim. Ne-a învăţat să-i mângâiem pe cei suferinzi, să-i ajutăm pe cei neputincioşi, să ne rugăm pentru cei dragi, ca şi pentru neprieteni, să iertăm pentru a fi iertaţi, să fim milostivi pentru a fi miluiţi, să nu judecăm pentru a nu fi judecaţi.

Părintele ne-a învăţat cum să-I deschidem Mântuitorului uşa sufletelor noastre, cum să ne închinăm lui şi cum să-L primim înăuntru. Apoi ne-a descoperit-o pe cea "mai cinstită decât Heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decât Serafimii", pe Maica Domnezeului nostru, în faţa căreia ne-am plecat genunchii şi sufletele noastre grele de păcat.

Părintele nostru ne-a învăţat să ne iubim Biserica, Mireasa Domnului, iar în tot ceea ce facem să aducem slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, şi să purcedem în viaţă cu Crucea înainte.

Pur şi simplu, Părintele nostru drag ne-a învăţat să fim verticali, asemeni lui, să nu acceptăm compromisul, asemeni lui, să primim suferinţa ca pe o binecuvântată treaptă spre mântuire, asemeni lui, să ne iubim Neamul, asemeni lui, să ne respectăm Familia, asemeni lui... Doamne, ajută-ne să fim în toate asemeni lui.

Pe 8 septembrie 1997, după ce o preamărise în cuvânt pe Născătoarea de Dumnezeu şi fusese părtaş Cinei celei de Taină, părintele ne-a învăţat ultimul lucru şi cel mai important: că pentru a învia trebuie să murim. Drepţi şi curaţi, asemeni lui.

"Adevărat, adevărat zic vouă: Bobul de grâu, când cade în pământ, de nu va muri, rămâne singur; iar de va muri, multă roadă va aduce" (Ioan 12, 24).

Viorel BADEA

PARTIDUL DE CARE AVEM NEVOIE

O sursă de perpetuă confuzie în gândirea politică din zilele noastre o constituie folosirea arbitrară a noţiunilor de "dreapta" şi "stânga", investirea lor cu o încărcătură conceptuală rezultată din reflexele unor evenimente istorice şi nu dintr-o definire riguroasă a termenilor. Soarta celor doi termeni în discuţie a stat de la început sub semnul aleatoriului, hazardul făcând ca, într-o adunare reprezentativă din perioada "feudalismului" târziu, purtătorii de cuvânt ai "voinţei populare" să ocupe stânga, iar reprezentanţii aristocraţiei să ocupe dreapta sălii. În realitate este vorba de atitudini care definesc raporturile între individ şi comunitate, "stânga" punând accentul pe rolul comunităţii, iar "dreapta" pe cel al individului. Sub acest raport, considerăm eronată încadrarea ideologiilor fasciste la extrema dreaptă a spectrului; ele au fost, toate, ideologii de tip comunitar, ridicându-se întru protecţia claselor defavorizate faţă de agresiunea individualismului egoist; spre deosebire de comunism, însă, ele îşi extindeau umbrele protectoare doar până la confinele comunităţii propriului popor, respingând "internaţionalismul". Denumirea oficială a fascismului german exprimă cu claritate, de altfel, această poziţie: naţional-socialism, adică mobilizarea resurselor colective ale naţiunii pentru protejarea intereselor comune ale societăţii.

Chiar şi cultul eroului, deopotrivă prezent în mitologia şi propaganda comunistă şi fascistă, confirmă paradoxal această abordare: este vorba de eroul-salvator, omorâtorul de dragoni, ieşit din sânul comunităţii şi pus integral în slujba comunităţii, nu eroul individualist, sieşi suficient, superb şi disprefuitor.

În treacăt fie zis, poate că această afinitate strânsă între comunism şi fascism a dus la conflictul distructiv dintre cele două ideologii, credem noi, de stânga: nu există ură mai mare decât ura între fraţi (de care, de altfel, profită străinii). Rămâne un fapt istoric că esenţialul eforturilor şi sacrificiilor din ultimul război mondial au revenit Germaniei şi Rusiei, purtătoarelor celor două ideologii, rolul militar şi sacrificiul democraţiilor liberale din Occident fiind, prin comparaţie, pur simbolice. Aceasta vorbeşte elocvent despre trăsăturile specifice ale celor două laturi ale spectrului: eficienţa "dreptei" şi intensitatea trăirilor, tumultul sufletesc al "stângii". Milioane de nemţi şi de ruşi au murit patetic, purtând pe buze şi în suflet un inspirat cântec dedicat, simptomatic, numelui unei femei: "Lili Marleen" sau "Katiuşa"; de profitat de pe urma acestui gigantic sacrificiu, au profitat eficient anglo-americanii, care s-au ferit cu grijă să-şi pună prea tare pielea la bătaie. Noi credem că acest patetism, această intensitate a trăirilor sufleteşti, nu e lipsită de legătură cu altruismul, cu dragostea de semeni, conţinute implicit într-o idelogie de tip comunitar, adică "de stânga" (în sensul definiţiei propuse mai sus).

În acest patetism, în această posibilitate de a declanşa pasiuni, stă şi puterea, dar şi slăbiciunea ideologiilor "de stânga", cum au fost fascismul, comunismul sau chiar creştinismul în expresia sa politică (opusă individualismului, spiritului concurenţial şi eficienţei romane). Puterea decurge din aceea că ideile de altruism şi generozitate umană regăsesc o coardă vibrantă în sufletul majorităţii oamenilor; slăbiciunea constă în aceea că aceste valori pot fi cu uşurinţă simulate. Fenomenul prin care ierarhiile politice decurgând din ideologii generoase, "de stânga", au fost parazitate de indivizi care simulau adeziunea la aceste valori se regăseşte cu supărătoare regularitate şi în istoria creştinismului, ca şi în cea a fascismului sau comunismului. Cultul eficienţei, dar şi caracterul sec, măsurabil şi impersonal al valorilor utilizate atenuează acest pericol de mimetism malign în cazul ideologiilor "de dreapta".

Să observăm că, pentru a se dezvolta, pentru a progresa, societatea are nevoie şi de forţa uriaşă, de capacitatea de efort a mulţimilor anonime şi, în aceeaşi măsură, de spiritul de iniţiativă, de curajul deschizător de drumuri şi puterea de inovaţie a indivizilor aleşi. De aceea ea este echilibrată atâta vreme cât "stânga" şi "dreapta" sunt armonizate; când însă ele devin antagonice, societatea intră în criză. Este rolul politicului să menţină acest echilibru, ca şi a ceea ce am numi "metapoliticul" - presa, cultura, mişcarea de idei.

Luând în considerare doi parametri - capacitatea de muncă şi capacitatea de gestionare a muncii - constatăm că straturile productive (în sens larg, incluzând şi producţia spirituală) ale societăţii se împart în trei categorii:

- *cei care gestionează munca altora*: patronii, întreprinzătorii, proprietarii de active economice;

- *cei care îşi gestionează munca proprie*: reprezentanţii profesiunrilor liberale: avocaţi, medici cu cabinete proprii, meşteşugari cu ateliere proprii, mici negustori etc.;

- *cei a căror muncă e gestionată de alţii*: cei care îşi vând forţa de muncă, "proletarii", în sensul definiţiei marxiste, chiar dacă profilul "proletarului" modern diferă de imaginea clasică a muncitorului transpirat, pe jumătate dezbrăcat, mânuind un baros uriaş. "Proletarul" modern lucrează de regulă la planşetă, la tastatura calculatorului, în laborator sau poate în sala de operaţii, la catedră sau la

puncte de vedere

birou, el poate fi foarte bine instruit şi relativ bine plătit, poate avea o muncă comodă şi plină de satisfacţii, ceea ce nu-l împiedică să fie tot proletar, adică în situaţia ca munca lui să fie contorizată în bugetul patronului, fie el un patron individual, o uriaşă şi amorfă societate anonimă sau chiar patronul-Stat.

În mod evident, primele două categorii enumerate mai sus fac obiectul interesului "dreptei" politice, iar cea de-a treia pe cel al "stângii". Firește însă că aceste trei categorii nu sunt atât de clar delimitate în societate; definiţiile de mai sus reprezintă nişte cazuri ideale, în care o persoană sau alta se încadrează cu aproximaţie, după cum şi definiţiile "dreptei" şi "stângii" reprezintă nişte cazuri exemplare, către care o ideologie sau alta tind mai mult sau mai puţin hotărât. Cineva ar putea obiecta: în fond, clasificarea socială de mai sus merge pe liniile directoare ale marxismului, cu singura diferenţă că s-a înlocuit termjenul "a exploata" munca cu acela de a o "gestiona". Observaţia ar fi poate, în mare, pertinentă, dar diferenţa - esenţială. Marxismul face din "clasa exploatatorilor" obiectul urii "clasei celor exploataţi" şi defineşte raporturile dintre ele ca antagonice. Rezultatul este că marxismul însuşi devine obiectul urii clasei antreprenoriale. Or, munca şi iniţiativa - Marx ar fi spus: "munca şi capitalul" - sunt, în egală măsură componente necesare ale progresului social; a le antagoniza e ca şi cum ai antagoniza doi cai care trag la aceeaşi căruţă.

Cert este că în România de azi se face simţită nevoia unui partid care să exprime, să reprezinte şi să protejeze interesele "stării a treia" - în sensul clasificării de mai sus. Pentru că, în mod evident, nu PDSR-ul, partid "ciocoiesc", aflat la cizma unor parveniţi egolatri, poate juca acest rol. Se face simţită nevoia unui partid care să armonizeze interesele "stării a treia", ale "proletariatului" naţional, cu cele ale primelor două categorii, recunoscând diferenţele marcante între aceste interese şi evitând ca ele să se transforme în antagonisme. Un partid care să spună: "Da, domnilor antreprenori, noi recunoaştem rolul esenţial pe care efortul vostru, iniţiativa voastră, curajul vostru, capitalul vostru, îl joacă în funcţionarea mecanismului socio-economic, rol egal în importanţă cu cel al muncii oamenilor ale căror interese le reprezentăm. Noi recunoaştem că, pentru îndeplinirea acestui rol, voi meritaţi să vă bucuraţi de profituri, de averi, de siguranţa acestor averi şi de un rol politic mai mare decât cel rezultat din ponderea voastră numerică în societate. Dar nu recunoaştem că aveţi *doar voi* dreptul să vă bucuraţi de rezultatele materiale ale mecanismului economic, şi mai ales nu recunoaştem că aveţi *doar voi* dreptul să jucaţi un rol politic în societate, să decideţi *singuri* asupra problemelor comune ale Cetăţii, aşa cum se întâmplă acum!".

Pentru că, într-adevăr, prin controlul asupra tuturor partidelor importante existente actualmente, fie că poartă eticheta "de stânga" sau "de dreapta", prin controlul asupra tuturor ziarelor importante, asupra tuturor posturilor de radio şi televiziune, prin manipularea cinică a „opiniei publice, democraţia se goleşte de conţinut şi singurul care se exprimă politic în România de azi este banul, Viţelul de Aur, clasa antreprenorială. Ce fel de posibilitate de opţiune avem, atunci când, graţie perdelelor de fum ale *mass-media*, avem de ales practic doar între PDSR şi CDR? Ce fel de pluralism e acela care ne oferă a opta doar între eşalonul doi şi eşalonul trei al PCR? Ce fel de schimbare am avut în noiembrie sau ce fel de Putere anticomunistă avem acum, când preşedintele Republicii e secretar PCR, primul-ministru e un procuror comunist, preşedintele Senatului provine din nomenclatura de partid, "reforma" ne-o fac d-nii Ciumara şi Spineanu, secretari PCR, "justiţia" ne-o face d-l Valeriu Stoica, secretar PCR, "integrarea euro-atlantică" ne-o face d-l Adrian Severin, lector la "Ştefan Gheorghiu", iar "gândirea" ne-o face eminenţa cenuşie a actualei puteri, d-na Zoe Petre, secretar PCR? Practic, trăim în epoca de glorie a secretarilor de partid! E un lucru evident, verificabil, măsurabil, asupra căruia presa tace mâlc. Şi toţi aceşti comunişti, fie ei "de dreapta" sau "de stânga", fie ei în CDR sau în PDSR, reprezintă tot atât de puţin interesele muncitorilor, ţăranilor, oamenilor care trăiesc doar din munca lor, pe cât de puţin le-au reprezentat şi până în decembrie 1989; iată un strălucit exemplu de parazitare a unei idei generoase, fenomen despre care vorbeam mai sus!

Şi totuşi, aceşti oameni mulţi ("poporul elector"), care sunt curtaţi în fiecare campanie electorală pentru a fi ignoraţi copios după, cărora li se tot promite că de-acum încolo nu ei vor fi cei sacrificaţi, ci guvernanţii, care sunt hrăniţi cu iluzii şi jupuiţi de bani sub formă de impozite, care sunt îmbătaţi cu vorbe goale (ca "reformă" şi "restructurare" - traduceri aproximative ale rusescului *perestroika*), care au fost jecmăniţi o dată în numele "naţionalizării" şi a doua oară în numele "privatizării", care aşteaptă cu emoţie "lichidarea juridică" a întreprinderilor în care lucrează (ceea ce, aşa cum bine remarca procurorul comunist Victor Ciorbea, nu echivalează cu lichidarea fizică a întreprinderilor, ci doar cu cea a salariaţilor acestor întreprinderi), aceşti oameni, în sfârşit, au şi ei nevoie de un partid care să le reprezinte interesele.

Există un asemenea partid?

Victor Alexandru BALTAG

O lămurire absolut necesară

Unul dintre abonaţii noştri din exil, ce cândva a ţinut să se arate generos faţă de redacţia *Punctelor Cardinale*, pare să fi tras de aici încheierea că s-ar putea amesteca în politica editorială a revistei, somându-ne pe cine să publicăm şi pe cine nu! Văzând că nu respectăm imperativele dumnealui "sugestii" şi "avertismente", ne-a returnat abonamentul, cuprins de o mânie nedisimulat ameninţătoare...

Mai precis, dumnealui ar vrea să-l repudiem pe cutare colaborator (tot din exil), pe motiv că ar fi "mason" (obsesia apartenenţei la "masonerie" pare a fi luat locul mai vechii obsesii a apartenenţei la "Securitate"); adevăratul motiv este acela că dumnealui nu-l agreează pe respectivul colaborator, din pricini care nu ne privesc.

Ţinem să-l înştiinţăm pe furiosul ex-abonat că noi ne dăm în vânt după "masonii" care scriu împotriva masoneriei, pe de o parte, iar, pe de altă parte, că în şapte ani de existenţă *Punctele Cardinale* n-au primit ordine sau directive de la nimeni: nici de la cei puternici, nici de la cei generoşi. Le suntem recunoscători tuturor celor ce ne-au sprijinit, într-un fel sau altul, dar nu înţelegem să facem nici o concesie în ce priveşte independenţa noastră publicistică şi atitudinală .

Iar somaţiile de genul celei amintite mai sus le considerăm de o inacceptabilă impertinenţă şi de o suficienţă primitivă, dându-le singura destinaţie care li se cuvine: coşul de gunoi.

Ne mulţumim să rămânem cu exact atâţia cititori şi abonaţi câţi înţeleg sensul creştin şi naţional al scrisului nostru, dincolo de orice sectarism dizolvant şi de orice ranchiuni personale.

Redacţia

ÎNTRE *ZOON POLITIKÓN* ŞI *HOMO RELIGIOSUS*

I

Creştinismul nu este nici democratic, nici anti-democratic: el este *trans-democratic*, pentru că atât temeiurile cât şi scopurile lui ultime stau *dincolo* de "veac". Deşi o poate influenţa, el nu este, esenţial, o formă de gospodărire sau ameliorare a istoriei, ci una de *depăşire* a ei; "împărăţia lui Hristos" nu este din lumea aceasta. Mântuirea înseamnă tocmai salvarea omului din cercul vicios al Istoriei; *homo religiosus*, realizat plenar sub semnul lui Hristos, este omul transcendenţei: el n-are aici "cetate stătătoare", "cetăţenia" lui veşnică fiind în ceruri. Cine-şi pune nădejdea în Hristos *numai* pentru viaţa/lumea aceasta, acela este, ne avertizează Apostolul, "cel mai nefericit dintre oameni". Democraţia, în schimb, n-are nimic de a face, în mod necesar, nici cu veşnicia şi nici cu Dumnezeu; ea este îndeobşte laică, dacă nu chiar atee, rostul ei împlinindu-se "aici" şi "acum". Despre ea se spune, în mod curent, că ar fi cea mai puţin rea dintre înjghebările social-politice ale lumii moderne. (Aici e vorba de democraţia postiluministă, ce nu trebuie confundată cu democraţiile antice, care erau expresia altui spirit şi altor realităţi). Istoria lumii este, de vreo două veacuri încoace, una a democraţiilor care se caută, se găsesc, se pierd şi se regăsesc, iarăşi şi iarăşi. Trăim, istoriceşte, sub zodia democraţiei idolatrizate, iar mulţi dintre noi cu ea îşi măsoară destinul...

Creştinismul se întemeiază pe ideea de *ierarhie*; întreaga Creaţie este structurată ierarhic, de la regnul mineral şi până la lumea îngerilor (orânduită şi aceasta în "cete", pe "trepte" de desăvârşire). Omenirea este "ierarhizată" la rându-i: social (de la "rob" la "împărat"), intelectual (de la idiot la geniu) ş. a. m. d. Inferiorul este treaptă spre superior, subordonându-se acestuia şi rostuindu-se prin el. Menirea omului creştin, în raport cu "semenii" săi, este aceea de a se întâlni cu ei într-o comunitate de iubire, exercitându-şi exemplar "funcţia socială", conform condiţiei sale *de fapt*; înlăuntrul unor limite fireşti, poziţia "ierarhică" se poate modifica în dinamica existenţei, dar niciodată mecanic, ci întotdeauna în funcţie de "progresul" sau "regresul" *real* al persoanei. Democraţia, în schimb, s-a născut din ruina principiului ierarhic; ea reprezintă astăzi, în conştiinţa celor mai mulţi, cu pretenţiile ei egalitariste, singura soluţie relativ funcţională într-o lume a ierarhiilor prăbuşite, în care "Dumnezeu a murit" şi în care nici omul nu se simte prea bine... Democraţia afişează virtuţi de bolniţă socială pentru o umanitate "ieşită din fire" şi ajunsă la limita disoluţiei moral-spirituale. Când sensul dumnezeiesc al lucrurilor se întunecă în oameni, societatea trebuie păzită de două molime potenţiale: tirania şi anarhia (cum bine s-a spus: "Anarhia – această tiranie a bestiei de jos; tirania – această anarhie a canaliei de sus"!). Democraţia se vrea tocmai o cale de mijloc între tiranie şi anarhie. Deşi în mare măsură utopică şi demagogică, atât în temeiurile, cât şi în manifestările ei, ea pare a fi astăzi "un rău necesar" al vieţii publice, mai uşor de îndurat decât altele...

Maica Domnului tronând între împăraţii Constantin şi Iustinian (*Hagia Sophia*, mozaic, sfârşitul mileniului întâi)

Cu toate aceste deosebiri de esenţă (care ar putea fi amplu detaliate), creştinismul şi democraţia sunt în situaţia de a co-exista în mersul Istoriei. Din această stare de fapt s-a născut şi aspiraţia politică spre o "democraţie creştină", care deocamdată e departe de a-i fi convins atât pe adevăraţii creştini, cât şi pe adevăraţii democraţi. Fundamental ireductibilă, tensiunea dintre creştinism şi democraţie este, în cele din urmă, însăşi tensiunea dintre cele două lumi paulinice sau dintre cele două "cetăţi" augustiniene. Creştinis-mul este ordinea lui "a fi", democraţia este ordinea lui "a avea". Creştinismul stă sub semnul "iubirii de Dumnezeu duse până la uitarea de sine", democraţia stă sub semnul "iubirii de sine duse până la uitarea de Dumnezeu".

Cred că fiecare trebuie să decidă, în forul său lăuntric, dacă e mai degrabă creştin sau mai degrabă democrat, chivernisindu-şi existenţa în consecinţă. Dacă e mai degrabă democrat (adică mai aproape de "trup" şi de "Cezar"), atunci e de competenţa d-lui Gabriel Andreescu. Dacă e mai degrabă creştin (adică mai aproape de "duh" şi de "Dumnezeu"), atunci e de competenţa părintelui Ioanichie Bălan. În ce mă priveşte, mai degrabă pot circumscrie problema decât să-i aflu o soluţie; cui m-ar întreba, i-aş răspunde, după umori, fie cu francheţea augustiniană: "Dacă nu mă întrebi, ştiu; dacă mă întrebi, nu mai ştiu", fie cu cea arghezian㠄: "Nici eu ştiu, nici tu cunoşti;/Hai să rădem ca doi proşti!"...

II

Tensiunea dintre *creştinism* (ordine *religioasă* cu finalitate *transcendentă*) şi *democraţie* (ordine *istorică* de finalitate *imanentă*), nu este decât un aspect particular al unor tensiuni generale şi perpetue, cum ar fi cea dintre *secular şi spiritual* sau cea dintre *tradiţie şi modernitate*. Având în vedere că religia creştină a traversat , în două mii de ani, toate formele posibile de statalitate, ajungând la un *modus vivendi* cu fiecare dintre ele şi urmându-şi, dincolo de caracterul mai mult sau mai puţin favorabil al diferitelor conjuncturi, *chemarea supra-lumească*, suntem îndreptăţiţi să credem că şi cu democraţia contemporană *există* soluţie de adaptare, chiar dacă nouă nu ni se înfăţişează întotdeauna suficient de limpede; în orice caz, aceasta nu trebuie căutată în jocul abstract al unor principii, ci în lucrarea concretă a oamenilor care le slujesc.

Admiţând democraţia ca pe "o fatalitate a lumii moderne" (în ordinea politică şi socială), creştinismul nu-şi poate propune nici să o nege radical, nici să facă abstracţie de ea; el e dator să încerce *a o modela dinlăuntru*, ca un fel de catalizator moral-spiritual, făcând-o să-şi conştientizeze şi să-şi diminueze lipsurile sau excesele.

Între altele, creştinismul şi-ar putea propune **să ajute** *demo-craţia* ("guvernarea" prin *demos*) să se înalţe, treptat, spre o reală **demo-filie** ("iubire" faţă de *demos*); căci, cu formula colportată odinioară de Nicolae Iorga, democraţia ar trebui să însemne nu atât conducerea *prin* popor, cât conducerea *pentru* popor (adică din *iubire* faţă de acesta şi din cunoaşterea adevăratelor lui *nevoi*). S-ar putea obiecta că democraţia, bună sau rea, este totuşi un sistem social-politic, pe când demofilia nu-i decât un sentiment sau o poziţie atitudinală. Dar aici nu se pune problema de a reduce lucrurile la o afacere sentimentală, ci de a insufla democraţiei *un spirit nou*, păstrându-i structurile funcţionale. Demofilia nu reprezintă nicidecum un înlocuitor al democraţiei, ci un posibil *corolar* al ei, pe linia conduitei creştine.

Din păcate, cu democraţia noastră lucrurile stau şi astăzi aşa cum le deconspirase Mircea Eliade într-un articol de tinereţe (1935): "În România... orice interes sau orice problemă colectivă este transformată de oamenii politici în demagogie. La noi nu contează în primul plan *nevoile* maselor, ci *opiniile* acestor mase. Ceea ce interesează pe politicianul român nu este *ce se întâmplă* cu masele, ci *ce spun* masele. Aceste câteva reforme care s-au făcut, bune sau rele cum ar fi, nu s-au făcut pentru întărirea socială şi promovarea politică a maselor, ci pentru *cucerirea opiniei* lor, adică a voturilor".

Viciul fundamental al bâjbâielilor noastre spre "democraţie" stă, de opt ani încoace, indiferent de culoarea politică a puterii în exerciţiu, în deficitul de *puritate morală* şi de *conştiinţă slujitoare* (două virtuţi profund creştine!) al celor ce "au cucerit voturile maselor"; totul se reduce la un formalism lipsit de scrupule, în care poporul este eternul sacrificat. El încetează să mai fie un scop, devenind simplu mijloc al guvernării, bun să legitimeze "puterea" şi atât. Aceasta, odată legitimată, îşi urmăreşte interesele proprii, sinchisindu-se prea puţin de *poporul-instrument*, pe care îl tratează cu indiferenţă sau chiar cu dispreţ, sub paravanul unor măguliri sau făgăduinţe demagogice. E limpede că, în aceste condiţii, democraţia ajunge să-şi piardă până şi înţelesul etimologic, căci "puterea poporului" încetează invariabil chiar a doua zi după alegeri.

Creştineşte vorbind (atât cât îi stă bine creştinismului să se amestece în viaţa istorică), până când România nu va avea nişte guvernanţi care, indiferent de culoarea lor politică, *să se identifice cu interesele naţionale* şi *să slujească cu dragoste poporul*, mergând până la sacrificiul propriilor interese, orice discuţie pe tema democraţiei rămâne fie pur teoretică, fie pur demagogică. Dar puterea în funcţiune nu va avea nici ea "liniştea" sau "susţinerea" după care tânjeşte atât, căci minciuna, indiferent cum şi de cine ar fi formulată, nu poate adormi până la capăt instinctele adânci ale unui popor care *nu se simte iubit*.

Răzvan CODRESCU

†PĂRINTELE CONSTANTIN VOICESCU†

Corespondenţă din Danemarca

UN CRÂMPEI DE CER

În amintirea Părintelui Constantin Voicescu

La Părintele Constantin Voicescu m-a condus biserica din Strada Sapienţii. Nu oamenii care - aveam să o aflu mai târziu - îi aveau numele pe buze şi, în ceasuri de taină, la adăpostul nopţii, îl căutau în anii de restrişte şi în învolburările sufletului, cum aveau să-l caute şi mai târziu, în plină zi, pe faţă, în anii veniţi după aceea, când însetau după limpezirea pe care ştiau că o pot afla la dânsul. Pe mine m-a adus biserica lui, mai înainte să cunosc cine îi este preot.

Era în august 1988. Coborâsem în Bucureştiul unde biserici dragi, drumuri şi case se prefăcuseră în ruine, în Bucureştiul care, în absenţa mea, încetase parcă de a mai fi. Acele ceasuri de căutare deznădăjduită în pustiul care nimicise o lume au fost pentru mine o coborâre în iad: iadul în care descoperi voinţa îndreptată împotriva lui Dumnezeu, împotriva lumii făurite de mâinile Lui; spaţiul gol şi timpul încremenit, dezolarea care a înnecat orice speranţă. Şi dintr-o dată, în acest pustiu, mi-a apărut, ca un semn de Sus, bisericuţa din Strada Sapienţii: cuminte la locul ei, intactă, în spatele grădinii proaspăt udate, pline de mireasma reginei nopţii, care abia îşi deschisese florile, şi luminată de flacăra candelei aprinse la intrare. Era Biserica şi slujitorul ei - binecuvântând lumea şi făcând-o din nou lume, aşa cum este voia lui Dumnezeu. Era Mântuirea şi Împărăţia lui Dumnezeu care, iată, încă o dată, mereu şi mereu, li se vestea celor din iad, robilor, copleşiţilor, rătăciţilor, morţilor. Mi se dăduse mie semnul că Dumnezeu nu ne-a părăsit şi că pe aceste meleaguri încă mai erau oameni, încă mai erau preoţi, încă mai era un *neam al lui Dumnezeu*.

Aşa l-am cunoscut pe Părintele Constantin Voicescu. Dintr-un semn care avea să se adeverească - în decembrie 1989 aveam să trăim minunea înfrângerii iadului şi a punerii robilor în libertate -, dintr-un semn care cu atâta precizie îi definea personalitatea. Biserica din Strada Sapienţii era într-adevăr imaginea preotului ei, a acestui om care ştia a se împotrivi urgiei şi a o birui, care binecuvânta locul şi din pustie, pustia dinafară şi pustia din suflete, avea darul de a face o lume. Acolo unde nu era cărare, unde până atunci nu vedeai nimic decât o împăienjenire de buruieni şi tufişuri, vorba lui făcea să se deschidă poteci, dintr-o dată pământul scotea la iveală drumuri, bune de umblat, bune de urmat. Căci era în el marele har al Speranţei.

✣

La Părintele Voicescu am aflat întotdeauna bucuria, bucuria iubitoare de oameni. Era bucuria ce porneа din izvoare cereşti - de aceea inepuizabilă -, bucuria celor ce veşnic se veselesc în Domnul. Era adevărata pace, isihie, care se revarsă în afară, în necontenită bucurie. Era acea veselie pe care omul o are la începutul vieţii - veselia copiilor mici, prin care ei îşi manifestă necontenit recunoştinţa de a se fi născut - şi pe care cei aleşi, cei cu adevărat înduhovniciţi, o redobândesc înmiită, de partea cealaltă a încercărilor. Era pacea deschisă către ceilalţi, care îi îmbrăţişa pe toţi. Da, această pace care nu se închide asupra ei, ci se deschide Cerului şi pământului - Împărăţia Cerurilor în inima omului. Aceasta era taina pe care totdeauna o găseam la dânsul. Veselie greu încercată, greu dobândită, statornică. Bucurie iubitoare, care se distilase din multă suferinţă, personală şi colectivă, din aplecarea asupra suferinţei aproapelui.

✣

E lesne de înţeles că Părintele Voicescu era mereu înconjurat de ucenici, tineri care îi veneau în întâmpinare, îl căutau şi îi rămâneau în preajmă, cei care simţeau chemarea care se degaja din întreaga sa prezenţă, cei care învăţau nu numai ascultându-l - vorba lui era întotdeauna bogată, puternică şi ţi se întipărea în memorie - ci văzându-l, căci viaţa lui era spre învăţătură; Autoritate de Sus şi autoritate a omului la care vorba ţâşneşte din inimă şi fapta coincide cu gândul.

✣

Părintele Voicescu era un luptător înzestrat cu harul luptei, cu darul de a spune răspicat NU! Pentru că ştia ce este Da - acel Da al Adevărului şi Dreptăţii. Nici timpul, nici suferinţele prin care trecuse nu fuseseră în stare să-l îmblânzească, să-l încline a oboseală şi compromis, să-l domolească. Dar lupta în care se avânta cu tinerеsc elan, oricât de crâncenă ar fi fost, nu îl făcea înverşunat; în luptă era puternic şi senin. Avea seninul în inimă şi, dincolo de răul prezent, împotriva căruia lupta, ochii lui desluşeau *altceva*: căile nevăzute pe care merge Binele. El era omul faptei, nu mai puţin decât al cuvântului, al reflecţiei şi al poeziei; al curajului moral, la fel ca şi al curajului fizic. Era în el un echilibru desăvârşit între lumea interioară şi lumea acţiunii. Vitalitatea lui năvalnică cerea acţiune, gândul devenea faptă.

Căci Părintele Voicescu era în acelaşi timp om al clipei şi om al veşniciei. Om de iniţiativă, care prindea clipa din zbor şi făcea să rodească noul din ea. Exemplul perfect a ceea ce înseamnă a face şi a spune ceea ce trebuie să faci şi să spui în clipa prezentă care îţi este dată - prompt, fără amânări, cu credinţa nestrămutată că împreună cu Dumnezeu totul este posibil. Acest dar de a trăi în clipă, de a fi total prezent în istorie - în istoria care constă tocmai din fiecare clipă şi din fiecare zi, în care totul este iarăşi nou, pentru că este o nouă zi de la Dumnezeu - îi venea de Sus, din veşnicia luminoasă în care era ancorat. Da, aşa este: cel în sufletul căruia a pogorât pacea de Sus, nu evadează din timp, nu fuge din clipă, ci, dimpotrivă, devine capabil de a se dărui clipei, trăind-o în unicitatea, în noutatea ei, şi făcând-o să rodească aici, pe acest pământ.

Uneori, când mă încercau - la fel ca pe mulţi alţii - îngrijorările veacului acesta, temerile pentru soarta poporului nostru, temeri care nu dispăruseră după 1990, căci libertatea nu s-a dovedit întreagă, iar zgura din suflete nu s-a spulberat dintr-o dată, îmi spuneam: "Nu ai voie să deznădăjduieşti! Un popor care are un preot şi un om ca Părintele Voicescu nu poate pieri; e un popor adevărat în istorie şi în faţa lui Dumnezeu!" - şi cu această convingere alungam vrăjmaşul (stăpânul îndoielilor, ispitorul disperărilor) din gândurile mele. În Părintele Voicescu se adunau pentru mine trecutul, prezentul şi viitorul. Pentru că el însuşi le aduna pe toate trei în limpezimea de cristal a sufletului: *trecutul* pe care îl păstra, cinstind cu abnegaţie memoria suferinţei, memoria celor schingiuiţi, sfârtecaţi, răpuşi, a celor ce însetaseră după dreptate; trecutul lui de "bandit", cum o spunea, de data asta fără să zâmbească, înfiorându-se încă de umbra legionară; *prezentul* în care vedea atât de clar căile de urmat şi, văzându-le, le deschidea pentru ceilalţi; şi *viitorul* spre care nu numai mergea cu fruntea sus şi cu o încredere de nezdruncinat, dar pe care îl pregătea prin tot ce făcea. El era omul viitorului, pentru că inima lui purta, cum zice Dostoievski undeva, "taina înnoirii a toată fiinţa".

Nu mă sfiesc să spun că un popor trăieşte prin elita lui spirituală. Din această elită, din această oaste de excepţie făcea parte Părintele Voicescu - *om adevărat* şi *preot adevărat* al neamului nostru.

✣

Voi purta întotdeauna imaginea staturii lui înalte, cu figura ascuţită ca la sfinţii lui El Greco şi cu ochii mereu jucând de veselie... Şi voi purta cu mine pacea acelor seri de vară, înmiresmate de vorbe, când arşiţa şi faptele zilei se domoleau, iar Părintele ne strângea cu iubire în jurul lui, sub bolta de verdeaţă din spatele casei, şi, torcând povestea, aduna laolaltă, împletind într-un singur fir trainic, trecutul, prezentul şi viitorul... Aşa era: în faţă bisericuţa, în spate casa parohială, şi ea mică, iar în spatele ei, pe aceleaşi dimensiuni smerite - nu mai mult de o palmă de loc -, cerdacul şi grădiniţa pe care o străbăteai din câţiva paşi, sub un crâmpei de cer. Un crâmpei de cer care îţi cobora în suflet...

Monica PAPAZU

TINEREŢE FĂRĂ BĂTRÂNEŢE ŞI VIAŢĂ FĂRĂ DE SFÂRŞIT

Când, cu patruzeci de ani în urmă, temniţele gemeau de atâta cruzime, iar lamura românismului era dusă la pieire, cu siguranţă că nimeni nu se gândea că acesta va fi drumul neamului spre dreapta credinţă creştină. Tinerii aceia au înţeles însă care le e rostul, au înţeles că trebuie să renunţe la tinereţea lumească şi să caute a o câştiga pe ceafără stricăciune. Victime ale unei prigoane religioase fără precedent, după execriţiul suferinţei, după botezul jertfei, le-a mai rămas - multora dintre ei - predicarea Adevărului.

Aruncaţi în puşcării pentru dovada de iubire pe care o făceau, mărturisindu-L pe Iisus Hristos spre fericirea şi mântuirea neamului lor (trebuie spus, în toate ocaziile, că acesta a fost motivul pentru care generaţia interbelică a fost prigonită: iubirea lui Hristos, nu politica propriu-zisă!), fiind adică năpăstuiţi pentru credinţa în Dumnezeu, tinerii fraţi de cruce au găsit remediul, la ieşirea din temniţă: Preoţia. După experienţa luptei cu satana, mulţi dintre ei au ales acest drum al preoţiei.

✣

Forma de viaţă a tinerilor români de acum cincizeci de ani era aceea de frăţie în Dumnezeu - comunitatea creştină fiind alcătuită din ***fraţi*** *(e drept că, pentru a deveni cât mai credibil,* ***ne-fratele****, acreal rândul său "fraţii"... masonice). Frăţiile de cruce erau alcătuite din şi pentru tineri. Aproapele este fratele, nu prin naştere, ci prin renaştere întru Dumnezeu. Mănăstirile sunt pline de fraţi, căci aşa se numesc călugării aflaţi pe o anumită treaptă de înduhovnicire. Suntem fraţi în Hristos, ceea ce ne face, odată cu El, fiii Tatălui. Legătura între noi şi Tatăl se face prin mijlocirea Fiului, Iisus Hristos. Legătura între noi şi Fiul se face, însă, prin mijlocirea preoţilor, în înteriorul Bisericii. Acesta este motivul pentru care preoţii se mai numesc şi* ***părinţi****. Sfinţii Ortodoxiei se mai numesc şi* ***Sfinţii Părinţi****, atât pentru că, sfinţindu-se, participă părinteşte la mijlocirea pentru noi pe lângă Dumnezeu, cât şi pentru că, pe când se aflau pe pământ, făcuseră acelaşi lucru.*

Student la intrarea în puşcărie, încercând, alături de mulţi alţi studenţi şi elevi, să contureze o societate creştin-ortodoxă în cadrul Frăţiilor de Cruce, Constantin Voicescu a parcurs toate etapele acestei lupte cu răul, apărând şi slăvind numele lui Dumnezeu. ***Fratele*** *ce intrase în puşcărie pentru douăzeci de ani, la ieşire a devenit* ***Părinte****. Fenomenul este cel al ascensiunii întru sfinţenie. După frăţia în Hristos, Preoţia în Hristos..*

Despre Părintele Constantin Voicescu se pot spune multe: despre tinereţea sa, trăită împreună cu cei ce "n-au avut tinereţe", despre schimbarea sau împlinirea vieţii Sfinţiei sale prin preoţie, despre neostenita slujire, în dorinţa de a ne da puterea şi curajul de a "îndrăzni" spre mântuire...

Ce ni se pare deosebit de grav în neaşteptata lui plecare se referă la cei care au rămas aici, în comunitatea înălţată la Dumnezeu şi prin truda Părintelui. Fi-vom noi vrednici de luminoasa-i amintire?

Cântarea spune: "Cu Sfinţii odihneşte, Hristoase, sufletul adormitului robului Tău, unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, ci viaţă fără de sfârşit". Cu sfinţii va fi curând Părintele, fiindcă viaţa sa - suferinţe urmate de suferinţe, jertfă urmată de jertfă -, această continuă mărturisire a lui Dumnezeu şi a neamului românesc, nu poate avea sfârşit.

Mugur VASILIU

CUVÂNT LA NAŞTEREA MAICII DOMNULUI

Rostit la Mislea, în ziua de 8 septembrie 1997, cu câteva ceasuri înaintea morţii

Crăiasă alegându-te/ Îngenunchem rugându-te,/Înalţă-ne, ne mântuie/ Din valul ce ne bântuie;/Fii scut de întărire/ Şi zid de mântuire,/Privirea-ţi adorată/ Asupră-ne coboară,/O, Maică Preacurată/ Şi pururea Fecioară/Marie!...

(Mihai Eminescu, ***Rugăciune***)

Iubiţi fraţi de credinţă în Domnul nostru Iisus Hristos,

Sărbătorim pe Maica Domnului azi şi în alte zile de praznic. Începutul anului bisericesc este patronat de praznicul de azi, iar sfârşitul de celălalt praznic mare, Adormirea Maicii Domnului. De fapt, dacă stăm bine să ne gândim, o sărbătorim în fiecare zi prin rugăciunile ce i le adresăm. Nici o fiinţă, cerească sau pământească, nu s-a învrednicit de atâta cinste! Aşa se explică faptul că în fiecare duminică auzim, la utrenie, cântarea: *Ceea ce eşti mai cinstită decât Heruvimii şi mai mărită, fără de-asemănare, decât Serafimii...*

Care este temeiul acestei cinstiri? Cine este *aceasta* care se naşte? Vom încerca în cele ce urmează să răspundem acestor întrebări. Există un fapt care domină toată viaţa Maicii Domnului: conştiinţa clară a solidarităţii cu toţi oamenii şi a slujirii planului lui Dumnezeu, pusă în evidenţă în câteva momente cu o semnificaţie deosebită.

I. *Momentul Bunei-Vestiri.* Dumnezeu, voind să Se facă om pentru a ne mântui, cere consimţământul liber al omenirii, al cărei sol a fost smerita Fecioară Maria. Nimeni nu va şti vreodată ce întorsătură ar fi luat planul pentru mântuirea lumii dacă în acel ceas unic Sfânta Fecioară n-ar fi dat sublimul ei consimţământ: *Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul tău!* (*Lc.* 1, 38). Ea este conştientă că, prin consimţământul ei liber de a fi mama lui Dumnezeu-Mântuitorul, aduce slujire tuturor neamurilor pământului; de aceea va prooroci, inspirată de Duhul Sfânt: *Iată, de acum mă vor ferici toate neamurile...*

II. *Ceasul din noaptea Crăciunului,* noapte în care Maica Domnului naşte pe *Dumnezeu ascuns în făptură de prunc omenesc.* Maica Domnului alăpteză şi creşte, ca orice mamă adevărată, pe omul- Dumnezeu Iisus Hristos, singurul Mântuitor dăruit de Dumnezeu oamenilor. Cântarea ei, acum, se petrece înlăuntru: *Iar Maria păstra toate cuvintele şi se gândea la ele în inima sa...* (*Lc.* 2, 19). Trebuie să ne oprim câteva clipe asupra slujirii ei de mamă. Se poate spune, fără pic de exagerare, că niciodată o mamă n-a fost mai clar conştientă că slujeşte lumea întreagă şi planul lui Dumnezeu, împlinindu-şi smeritele ei datorii. Toate mamele ar trebui să-şi crească pruncii cu delicateţea şi conştiinciozitatea Maicii Domnului. Să ştie, totodată, că refuzul de a avea copii şi de a-i creşte echivalează cu refuzul de a conlucra cu Dumnezeu, fiind un gest chiar de împotrivire lui Dumnezeu. Părintele Benedict Ghiuş atrage atenţia asupra sublimităţii icoanei Maicii Domnului cu Pruncul, intitulată "*Dulcea sărutare*": Chipul Fecioarei-Mame pe icoană arată omenirea, chipul Pruncului arată dumnezeirea, iar strânsa alipire a obrazurilor lor arată inexprimabila dragoste dintre Dumnezeu şi oameni...

III. *Momentul Adormirii Maicii Domnului* reprezintă deplinătatea slujirii ei faţă de oameni. Spun Sfinţii Părinţi: o taină de negrăită răsplătire are loc în ziua Adormirii Maicii Domnului, între Hristos şi Sfânta Lui Maică. Trupul ei a fost înviat din morţi şi mutat la cer întru slavă, ca şi trupul Mântuitorului, înainte de sfârşitul lumii Şi de a doua venire a Domnului! Putem spune că este un al doilea Paşte: Paştele Maicii Domnului! Să ne amintim încă o dată toată slujirea Maicii Domnului în planul mântuirii. Ea a fost chemată să dea trup de om lui Dumnezeu şi, născându-L, ea L-a introdus pe Dumnezeu în familia oamenilor. Ea L-a ajutat pe Dumnezeu să Se facă om şi să poată muri şi învia din marea Lui dragoste, pentru ispăşirea şi transformarea noastră şi a întregii lumi. Slujirea şi darul acesta ni-au fost uitate de Mântuitorul Hristos. *Îndumnezeirea omului, iată marea binefacere pe care, prin Iisus Hristos, omenirea o datorează Maicii Domnului!*

Iubiţi credincioşi,

De toate acestea ne aducem aminte cu deosebire azi, la naşterea ei. Şi o cinstim după cuviinţă. Şi cum să nu o cinstim pe cea prin care ne vine mântuirea? Pe cea care e rodul rugăciunilor sfinţilor ei părinţi, Ioachim şi Ana, prin lucrarea Domnului Însuşi, după cuvântul inspirat: *Înţelepciunea şi-a zidit sieşi casă.* Ce fapte minunate poate rugăciunea, iubiţii mei! Cum atrage ea lucrarea lui Dumnezeu!

Cum să nu o cinstim pe cea pe care în primul rând Domnul a cinstit-o, prin salutul şi glasul Arhanghelului, prin al Elisabetei şi, mai apoi, prin izbucnirea femeii din popor, care avea să spună Mântuitorului: *Ferice de pântecele care Te-a purtat!...* (*Lc.* 11, 27)? Cum pot unii dintre creştini să fie atât de mărginiţi sau de rea-credinţă încât să nu o cinsteaască? Frăţiile voastre să nu plecaţi urechile la îndemnurile lor! Rămâneţi în Biserica strămoşească, să aflaţi mântuire! "Cine vine la Biserica ta şi nu ia degrab' mântuire sufletului şi trupului, Prea Curată?" – spune o cântare din slujba Aghiazmei mici.

Slavă Domnului, prezenţa frăţiilor voastre aici arată că o cinstiţi! Aţi venit unii de departe, alţii mai de aproape, spre a vă exprima recunoştinţa faţă de Maica noastră, a tuturor, **aici, în acest loc unde surorile noastre, care au purtat crucea grea a credinţei, dar întărite prin rugăciunile Prea Curatei, i-au zidit locaş de închinare!**

Slavă Domnului, poporul nostru românesc o are la mare cinste pe Maica Domnului, căci auzim frecvent rostirea: "*Doamne, Maica Domnului!*". Ne amintim, de asemenea, de versurile închinate ei de poetul nostru cel de toate zilele, Mihai Eminescu (care, precum ştiţi, considera Biserica Ortodoxă drept *Maica spirituală a neamului românesc*), în minunata poezie *Rugăciune*, din care am evocat prima parte la începutul cuvântului nostru. Redăm acum a doua parte: *Noi, ce din mila Sfântului/ Facem umbră pământului,/ Rugămu-ne-ndurărilor/Luceafărului mărilor,/ Ascult-a noastre plângeri,/Regină peste îngeri,/În neguri te arată,/Lumină dulce, clară,/O, Maică Preacurată/ şi pururea Fecioară/Marie.*

Adevărate file de acatist! Slavă Domnului că avem o astfel de mijlocitoare către El! Atât de caldă şi apropiată! Căci trebuie să observăm, iubiţi credincioşi, că, dacă pe Domnul Îl iubim, dar ne şi temem de El, căci va fi Judecătorul nostru nemitarnic, pe Maica Domnului doar o iubim. De ea nu ne temem, căci la judecată o vom avea apărătoare. De aceea cântăm adesea: *Apărătoare Doamnă...* O fericim şi o cinstim, dar să nu uităm cuvântul Domnului spus când femeia din popor a fericit-o pe Maica Sa: *Fericiţi sunt şi cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu şi-l păzesc!* (*Lc.* 11, 28). O spune şi Maica Domnului, *ca pe singurul cuvânt de îndrumare* ieşit din gura ei: *Să faceţi tot ce vă va spune El!* (*In.* 2, 5). Adică ce ne-a învăţat El să facem: *să iubim, să iertăm, să fim milostivi*. Să nu uităm, iubiţii mei, cu fiecare mână de ajutor pe care ne-o întinde, Maica Domnului ne repetă neîncetat nemuritoarea ei chemare: *Oameni buni, faceţi tot ce v-a spus El să faceţi!* E ca şi cum ar zice: fiţi aproape de Dumnezeu, fiţi aproape unii de alţii! În aceasta se cuprinde toată Evanghelia. Altă cale de mântuire, altă cale de îndumnezeire nu există.

O, Maică Prea Curată, ajută-ne să împlinim cuvântul Fiului tău şi Dumnezeului nostru. *Amin.*

Preot Constantin VOICESCU

CUVÂNT ROSTIT LA POPASUL CORTEGIULUI FUNERAR ÎN PIAŢA UNIVERSITĂŢII

Suntem în Piaţa Universităţii, loc simbolic al renaşterii noastre naţionale. Aici, nu o dată, am ascultat glasul părintelui Constantin Voicescu, unul dintre cei mai strălucitori reprezentanţi ai generaţiei de la 1948, generaţie formată în credinţa că specificul naţional ne oferă calea cea mai firească a apropierii de Dumnezeu.

Ca şi generaţiile anterioare, tinerii de acum 50 de ani au crescut şi au acţionat în duhul marelui comandament al dragostei de Dumnezeu, de Neam şi de Ţară. Părintele Constantin Voicescu s-a format în acest cadru moral, în familie, apoi în Frăţiile de cruce, pătimind, pentru această mare dragoste, ani lungi de închisoare.

A înţeles că lipsa unor mari caractere este cauza multora dintre relele care lovesc societatea românească. S-a străduit să transmită, tuturor celor pe care i-a întâlnit, crezul său, grija de a elimina chemările haotice care caracterizează viaţa fiecăruia dintre noi. A mărturisit şi a transmis tuturor celor apropiaţi credinţa în înviere, dar şi convingerea că singura cale spre ea este calea Golgotei. Şi-a purtat crucea cu seninătate, cu bucuria că a găsit Calea, Adevărul şi Viaţa. A ştiut că Golgota lui este parte din Golgota neamului nostru. Ştia că este parte a unei minorităţi luptătoare, că creştinismul *autentic trăit* nu mai are, în lumea de azi, răspândirea de odinioară, dar a crezut, împreună cu miile de martiri ucişi pentru acest crez, în îndemnul Mântuitorului: "Îndrăzniţi, Eu am biruit lumea!".

Acum, când Golgota sa a luat sfârşit, când suferinţele lui, urile care l-au lovit, deznădejdile pe care le-a încercat, nu-l mai ating, noi, fraţii lui, îi promitem să-i continuăm lupta.

Dumnezeu să te primească, frate şi părinte, şi să te aşeze la dreapta Sa!

Din partea camarazilor de crez,
Mircea DUMITRESCU

DE CE?

*Iartă-ne Doamne, pe noi, nevrednicii robii Tăi şi roabele Tale, iartă-ne pentru acel cutremurător "de ce"? urlat de sufletele noastre înmărmurite de durere, în faţa trupului sfârtecat al Sfinţiei Sale, Cucernicul Părinte Constantin Voicescu. Sigur, strigătul nostru a străpuns Cerurile Tale şi sigur, îngerii Tăi s-au înfiorat de mirare: cum îndrăznim să-Ţi cerem socoteală?! Nu, Mărite Doamne, nu socoteală voiau să-ţi ceară sufletele noastre năucite de violenţa loviturii! În mărginirea minţii noastre, noi doream numai să înţelegem: **de ce?** Acum când ne-am dezmeticit puţin din încremenita uluire, zeci de ipoteze ne străfulgeră prin cugete, posibile răspunsuri la un "de ce?" rămas fără răspuns...*

Poate că Domnul Dumnezeu, Cunoscător a toate, a binevoit să-l scutească pe bunul nostru păstor de alte chinuri mistuitoare, prefigurate dintru început în slujirea pentru care a fost chemat, şi, ca să nu fie ştirbită această slujire, le-a concentrat pe toate într-o singură străfulgerare de clipă. Sau poate că prin moartea subită a părintelui Constantin s-a scuit ţara aceasta de o catastrofală pedeapsă. Poate că era nevoie de o jertfă de răscumpărare pentru toate nelegiuirile şi blasfemiile care de lungă vreme ne întinează pământul. Sau poate că Maica Domnului a dat semn că e nevoie de o mare purificare a pământului pe care ea şi l-a ales ca grădină. Poate că în locul atâtor miasme, Maica Sfântă s-a bucurat să primească spre înmiresmare tămâia sufletului părintelui Constantin, tămâie care a ars în atâtea rânduri în flacăra iubirii de cruce, neam şi ţară.

Poate... poate... La atât de mulţi "de ce?" se pot găsi tot atât de mulţi "poate"...

Domnul ştie de ce s-a hotărât să-l cheme la Sine în felul acesta şi noi suntem datori să primim Sfântă voia Sa, în resemnare şi cu încrederea că aşa a fost mai bine pentru sufletul iubitului păstor.

Să ne amintim cât de deosebite sunt împrejurările în care s-a săvârşit. Venea de la hramul paraclisului "Naşterea Maicii Domnului" de la Mislea, unde, având la dreapta sa pe părintele Octavian, au săvârşit serviciul divin. Părintele s-a împărtăşit cu deosebită evlavie; oare ştia că este ultima slujire? A predicat, ca niciodată mai cald şi mai duios, despre însemnătatea zilei de naştere a Sfintei Fecioare Maria: oare ştia că va fi şi ultima zi a vieţii sale pământeşti? E cutremurător să ne amintim care au fost ultimele sale cuvinte de pomenire, îmbrăcat în sfintele odăjdii: "...şi pe toţi cei căzuţi în năpraznică întâmplare"! Cine şi-ar fi putut închipui că ăra o înainte-auto-prohodire?! Apoi a fost să fie ca părintele să ţină neapărat să se întoarcă acasă, la Bucureşti, împreună cu noi toţi, în autobuzul care l-a dus, de fapt, spre un "acasă" veşnic. A fost să fie ca exact în locul acela să-l aştepte "năpraznica întâmplare"; a fost ca anume, acolo, autobuzul să facă pană de motor, la mică distanţă de locul unde, cu mulţi ani în urmă, fuseseră secerate alte vieţi, oferite ca jertfă neamului românesc...

Noi ce putem spune? Cum am putea lega între ele "coincidenţele", cum am putea înţelege "semnele"? Noi spunem, cu supunere şi cu resemnare: Necunoscute şi nepătrunse sunt căile Tale, Slăvite Doamne! Ajută-ne să nu ne abatem de la slujirea cea bună, cum nu s-a abătut nici părintele nostru, binecuvântată să-i fie odihna!".

Aspazia PETRESCU

† PĂRINTELE CONSTANTIN VOICESCU †

EXPRESII LIRICE ALE EVLAVIEI ORTODOXE ✣

ZORICA LAŢCU
(Maica Teodosia)

Maica durerilor

E fum de lumânări pe zugrăveală?...
Un întuneric greu cernit-a zarea,
Când iconaru-n sfânta lui sfială
Temutu-s-a să-ţi vadă-ndurerarea.

La cruce stai. Pe haina cenuşie
Mâini albe, mult prea albe, se-mpreună.
În tine doar durerea mai e vie,
Căci lacrimi nu mai ai să plângi, Preabună.

În bezna mută faţa ta-i lumină;
Pe ea nu-i scris doar chinul unei mume.
E toată răstignirea Lui deplină,
E toată suferinţa fără nume.

Că le-ai purtat în Fiul tău pe toate
Şi-i crucea Lui în ochii tăi răsfrântă.
Aşa a vrut să zugrăvească, poate,
Un iconar făptura ta preasfântă.

Şi ca să bei şi tu întreg paharul,
Pe frunte, peste lunga ta maramă,
În loc de spini, cu raze iconarul
A scris în răni durerea ta de mamă.

Filă de acatist

Bucură-te, leagăn alb de iasomie,
Către care-n roiuri fluturii coboară,
Bucură-te, raza stelei din vecie,
Şipot care curge lin cu apă vie,
Bucură-te, Maică pururea Fecioară,

Bucură-te, floare fără de prihană,
Albă ca argintul nopţilor de vară,
Bucură-te, spicul veşnic plin cu hrană,
Mirul care vindeci orice fel de rană,
Bucură-te, Maică pururea Fecioară,
Ploaia cea de mană!

Bucură-te, brazdă plină de rodire,
Munte sfânt în care s-a-ngropat comoară,
Bucură-te, cântec tainic de iubire,
Clopot de chemare, strună de mărire,
Bucură-te, Maică pururea Fecioară,
Blândă fericire!

Bucură-te, mărul vieţii care-nvie,
Pomul greu de roadă-n plină primăvară,
Bucură-te iarăşi, ţărm de bucurie,
Dintru care curge miere aurie,
Bucură-te, Maică pururea Fecioară,
Sfânta mea Marie!

Sonet

Gânditu-m-am, Iisuse, la floarea scuturată,
Ce îşi revarsă-alene belşugul de petale;
Ca nişte fulgi coboară din ramură, agale,
Şi-acoperă ţărâna cu haina lor curată.
Când trece grădinarul în mers grăbit pe cale,
El calcă în picioare grămada miresmată;
Dar iată, biata floare zdrobită şi călcată
Îi unge tot piciorul cu mirurile sale.
De-o fi ca să mă scutur, Iisuse, ca o floare,
Aş vrea să treci pe cale Tu Însuţi - Grădinarul -
Şi floarea scuturată s-o calci chiar Tu-n picioare.
Iar dragostea din mine, curată ca cleştarul,
Să-nmiresmeze, Doamne, Prea Sfintele-Ţi picioare,
De nimenea ştiută... Aşa să-mi fie darul.

Icoană slavo-bizantină (sec. XII)

ANADINA LUNGU
(născută Chiricuţă)

Sfânta Marie

Sfântă Marie, Sfântă Marie!
Azi te-ai născut, în toamna aurie
Ce-şi împărţea belşugul şi lumina
Cum îşi împrăştie miresmele sulfina!
Ai tăi te aşteptau cu sufletul la gură;
Măturaseră în bătătură
Şi puseseră toate la rost.
Începea o altă viaţă!
Zburaseră toate câte au fost!
Viţa-şi dăruia oricui strugurii doldora,
Smochinii se pârguiau în curţile tuturora!
Noaptea se lăsa pe Nazareth,
Învăluind case şi vii, încet-încet...
Lumina se ascundea, furişându-se pe brânci...
Undeva, într-o casă, gângurea-n pelinci
O copilă cât o lingură, cât o jucărie...
Tu erai, Sfântă Marie!
Cine, oare, s-ar fi gândit atunci
Că minunea cea vie din pelinci
Va duce în inimă şi-n ochii adânci
Atâta durere şi atâtea munci?!
Cine oare
Putea ghici în gânguritul tău slab,
De hulub alb,
În zâmbetul luminos de floare,
Atâta luptă, atâta vâltoare?!
Sfântă Marie, Sfântă Marie!
Născută-n toamna aurie,
Ai dat tot, tot ce-ai avut!
Şi, Doamne, cumplit te-a durut!

Sunt bobul de nisip...

Sunt bobul de nisip
Din deşertul lumii.
Ars de soare
Şi pârjolit de vânt,
Tânjesc mereu spre zare.
Sub viscolele lumii
Mă întreb întruna:
Cine şi de ce sunt?
Firav, purtat de vânt
Între pământ şi cer,
Duc mereu în spinare
Desaga cu mister...

EXPRESII LIRICE ALE EVLAVIEI ORTODOXE ✣

CARMEN CODRESIN
(învăţătoare)

În biserică

O revărsare tainică de raze
Pogoară în biserica preasfântă,
Se răspândeşte-n valuri luminoase
Şi-o scaldă lin în frumuseţe blândă.

Creştinii tac înfiorați,
Tac ale Îngerilor cete,
Tac Sfinţii şi, înlăcrimaţi,
Aşteaptă clipa Sfintei Jertfe...

Da... Iată-L! Iar S-a răstignit;
Scăldat e-n lacrimi şi în sânge...
O clipă-n chinuri ne-a privit
Şi-a început amar a plânge.

Plânge cu El cerul plouând,
Plâng Îngerii-n a lor aripe,
Plâng Tatăl şi cu Duhul Sfânt,
Plâng Sfinţii-n Cerurile Sfinte...

Plâng lumânări topite-n rouă
Şi plânge Crucea-ndurerată,
Plâng lacrimi izvorâte nouă
Din inimă întunecată...

"O, suflet trist şi prăbuşit
La Crucea Lui – izvor de har,
Cu ce păcat te-ai noroit,
De te cutremuri cu amar?

Te văd chircit, încovoiat,
Strângându-te mai lângă Cruce,
Iar plânsu-n valuri revărsat
Inima nu-l mai poate duce...

Văd braţele pe piept lăsate,
Strângând puternic, în neştire,
Tălpi sângerii, ce chiar de-s moarte,
Spre noi mai dogoresc iubire.

Şi, tresărind ca de-o chemare,
Fruntea o-nalţi către icoană...
O, dintr-a lacrimilor boare,
Ce glas duios şi blând te cheamă?".

"E Maica, Sfântă Maica mea!
Acum o văd în depărtare...
Se-apropie... Da, este ea!
Mi-aduce-un strop de alinare.

O, ce faci? Lacrimi vinovate
Ce-mi curg de-a valma pe obraz
Le ştergi cu mâini înmiresmate,
Miloasă de al meu necaz?

O, nu, te rog, nu mă privi!...
Te rog... nu pot... e mult prea mult...
Cum te-aş putea din ochi sorbi,
Când ţi-am scuipat obrazul sfânt?!

Mă lasă doar să mă aplec
Şi să sărut podeaua rece,
Pe unde paşii tăi petrec,
Pe unde mântia ta trece!...

De-acum plutesc de fericit,
Păcatul greu nu mă mai doare,
Ci plâng cu-n zâmbet liniştit,
Sub harul Maicii-ocrotitoare..."

ARHIMANDRITUL TEOFIL PĂRĂIAN
Mănăstirea Brâncoveanu
Sâmbăta de Sus - Jud. Braşov

Către Redacţia publicaţiei "Puncte Cardinale" - Sibiu

Stimate Domnule Redactor-Şef,

În publicaţia D-voastră, "Puncte Cardinale" (nr. 8/80, August 1997, p.7), a apărut un articol defăimător pentru mănăstirea noastră, Mănăstirea Brâncoveanu, de la Sâmbăta de Sus. Articolul are titlul "Păcatul nerostirii adevărului" şi este semnat de Domnul Nicolae Pop.

Bineînţeles, de apariţia acestui articol, în publicaţia ce o conduceţi, sunteţi vinovat şi D-voastră, care aţi fost de acord ca acest articol să apară în "Puncte Cardinale", deşi cred că cele scrise în acel articol n-au servit pe nimeni şi nici n-au contribuit cu ceva pentru mai binele cititorilor.

N-am de gând să mă războiesc cu autorul articolului "Păcatul nerostirii adevărului", nici să-mi exprim nemulţumirea în mod public şi spre ştiinţa cititorilor, ci vreau doar să vă rog să binevoiţi ca, în coloanele publicaţiei, ce o conduceţi, să publicaţi şi predica, pe care am ţinut-o eu, la parastasul oficiat pentru cei trecuţi la cele veşnice, dintre foştii deţinuţi politici şi pentru cei ce au opus rezistenţă în faţa instaurării comunismului şi care s-au retras în munţi. Cuvântarea mea a fost criticată, zic eu, pe nedrept, în articolul "Păcatul nerostirii adevărului", publicat de D-voastră. Ar fi un act de dreptate să se publice şi cuvântarea mea. Vă mulţumesc.

Şi mai am o rugăminte: odată cu rândurile de faţă şi cu textul scris al cuvântării mele - pe care o trimit pentru publicare, - trimit şi o scrisoare, adresată Domnului Nicolae Pop, a cărui adresă n-o cunosc. Vă rog insistent, pe D-voastră, să înmânaţi, din partea mea, destinatarului, deci Domnului Nicolae Pop, scrisoarea pentru dânsul. Puteţi s-o citiţi şi D-voastră, şi chiar Vă rog să faceţi aceasta, căci cele scrise de mine pot să Vă fie spre edificare. Vă mulţumesc şi pentru aceasta.

Vă doresc să aveţi o lucrare ducătoare la cât mai mult bine, prin activitatea pe care o desfăşuraţi. Dumnezeu să ne ajute la toţi. Cu cele mai bune gânduri şi doriri,

ARHIM. TEOFIL PĂRĂIAN

Cuvânt ţinut, cu prilejul parastasului* spre pomenirea foştilor deţinuţi politici şi a celor ce au căzut în munţi, ca luptători, împotriva comunismului ateu, trecuţi la cele veşnice

În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin.

Cinstiţi Părinţi şi Iubiţi Credincioşi, împreună rugători!

Când eram elev de Liceu, în Timişoara, apărea o revistă pentru elevi intitulată "Ţara visurilor noastre". Cu mult înainte de aceasta, am auzit nişte versuri, scrise de unul care, după aceea, a devenit deţinut politic, poetul şi scriitorul Vasile Copilu Chiatră. Şi el avea o poezie care începea aşa:

"Pentru ţara asta de tămâie şi cer,
ce-aş mai putea, Doamne, să-ţi cer?"

Între aceste două ziceri, "Ţara visurilor noastre" şi "pentru ţara aceasta de tămâie şi cer...", aş pune pe foştii deţinuţi politici, pe cei care au suferit în vreun fel oarecare şi pe cei care au căutat să facă o ţară a visurilor noastre, o ţară de tămâie şi cer.

Au fost oameni care nu s-au mulţumit cu viaţa comună, care au căutat să facă ceva pentru ţara aceasta. S-au găsit oameni, care au zis "nu", când mulţi au zis "da", la nişte gânduri, la nişte concepţii, la nişte atitudini, din care lipsea naţiunea română. Au zis "nu", şi poate că mai mult decât atât n-au putut să facă, decât să zică "nu". Nu s-au confruntat cu cei care au zis "da". Unii dintre ei au fugit în pustia simţită.

În comentariul la *Apocalips* al Sfântului Andrei al Cezareii se spune că în vremurile cele de pe urmă, - înţelegând autorul *Apocalipsul* ca pe o carte a viitorului, - unii dintre oameni vor fugi în pustia gândită, alţii vor fugi în pustia simţită, iar alţii vor fi viteji. În pustia gândită au fugit toţi aceia care n-au putut spune "nu", dar n-au zis nici "da", ci s-au împăcat cu situaţia, aşa cum a fost, şi au căutat să salveze ce se putea salva, într-o vreme străină de Dumnezeu, străină de naţiunea română. Au fost alţii, care au zis "nu", am putea zice cu jumătate de gură, mai ales în sufletul lor, şi au fugit din calea celor care au zis "da"; s-au dus dintre oameni, s-au refugiat în pustia simţită şi au stat acolo cu gândul la alte vremi, pentru că altceva n-au putut să facă.

Se vorbeşte despre oameni care au luptat cu arma în mână, în munţi. Poate au avut şi arme, dar nu ştiu de câte ori le-au putut întrebuinţa şi le-au întrebuinţat de fapt. Poate nu le-au întrebuinţat niciodată - Dumnezeu ştie. În orice caz, mai mult decât să-şi păzească viaţa şi să nu-şi rişte viaţa, n-au putut să facă. Ei au devenit un simbol, pentru noi, în înţelesul că n-au zis "da", când cei mulţi au zis "da" şi "ne împăcăm şi cu situaţia asta, primim şi asta, ne salvăm viaţa, în condiţiile pe care le avem''. Deci aceştia se pare că au făcut mai mult. Dar viteji au fost numai aceia care au spus cu cuvântul "nu!" şi au spus şi cu viaţa "nu". Şi unii dintre ei au suferit prin închisori şi tot timpul au zis "nu".

Acum se pune o întrebare - întrebare pe care ar trebui să şi-o pună toţi cei ce fac pomenirea, toţi care mai sunt în viaţă, după ce s-au întâmplat câte s-au întâmplat, şi putem să-i pomenim pe cei pe care unii îi admiră din toate puterile, iar alţii stau cu nedumerire în faţa lor. Ar fi cazul să se întrebe: "Cum îi cu ţara visurilor noastre? Am avut vreun vis pentru ţară? Ce am făcut, când am putut să facem ceva, şi nu numai când am suferit între pereţii unei închisori? Ce am făcut noi, după ce am venit de acolo? Ce am salvat din ceea ce poate să fie salvat? Cu ce am contribuit ca ţara aceasta să fie *de tămâie şi cer*"?

Adevărul este că, nici când a zis poetul: "Pentru ţara asta de tămâie şi cer, ce-aş mai putea, Doamne, să-ţi cer?", n-a fost o ţară de tămâie şi cer, dar a fost o ţară cu mai multă tămâie, o ţară care s-a gândit mai mult la cer.

Se spune că au venit cei care n-ar fi trebuit să vină, dar care, pentru păcatele noastre, totuşi au venit, şi ne-au dezorientat şi ne-au derutat. Poate că au dreptate cei care spun lucrul acesta, numai că nu numai în ţara noastră nu mai este destulă tămâie, nu numai în ţara noastră nu mai este destul gând la cer, ci şi în Occident, unde nu i-a stingherit nimeni din calea legăturii cu Dumnezeu.

Oricum, realitatea este aceasta; poate că şi cei care au visat o altă ţară, decât cea de acum, cei care au murit pentru "mama ţară" pe care au ştiut-o şi pe care au vrut-o măcar aşa cum a fost înainte de a fi gândirea şi atitudinile materialiste, cred că şi ei ar zice că, într-un fel, "au murit degeaba". Au murit degeaba, pentru că ţara în care ne găsim noi acum este o ţară în care se poate pomeni numele lui Dumnezeu mai mult şi nu se pomeneşte destul; este o ţară în care se poate aprinde mai multă tămâie şi oamenii înclină spre cei ce nu aduc tămâie drept cinstire lui Dumnezeu; este o ţară în care cerul este, de multe ori, astupat de luminile artificiale ale gândurilor oamenilor, care nu se mai gândesc destul la Dumnezeu. Şi poate că ei n-ar fi mulţumiţi cu această ţară care nu-i de tămâie şi cer. Şi de ce să nu mărturisim? Ţara în care ne găsim noi acum, liberă, aşa cum este liberă, este totuşi întunecată şi umbrită de atâtea răutăţi, care n-ar trebui să fie. Să ne gândim doar la trei păcate, care sunt puse în lucrare mai mult chiar decât în vremea comuniştilor; pentru că comunişti nu le dădeau voie să se manifeste, nu ca păcate, ci ca lucruri degradante. Astăzi, oamenii ştiu de păcate şi totuşi le fac. Şi anume, m-aş gândi în special la trei păcate: la pornografie, la avorturi şi la homosexualitate. Sunt trei lucruri pe care ţara de acum nu numai că le admite, dar chiar le şi încurajează. Păi, gândiţi-vă, iubiţi credincioşi, care vedeţi atâtea şi atâtea afişe cu spurcăciuni, atâtea şi atâtea anunţuri şi atâtea şi atâtea lucruri, de nu te mai poţi uita la televizor, că îţi vine în faţă şi ceva ce n-ai vrea să fie. Asta ne spune ce-i cu ţara noastră, pentru care au luptat - zicem noi - cei de odinioară, sau dacă n-au luptat, cel puţin au suferit sau şi-au riscat viaţa, iar unii chiar au murit. La drept vorbind, n-a murit nimeni că a vrut să moară. Se zicea mai demult că-i bine să mori pentru o idee. Dar dacă poţi să trăieşti pentru o idee, este mai mult decât să mori pentru o idee. Poate că cei ce au fugit în munţi, cei care au suferit în închisori, de multe ori, fără voia lor, ar zice că noi, care n-am suferit, noi, care nu ne-am refugiat în pustia simţită, ci numai în pustia gândită, noi, care n-am fost viteji, n-am fost la rosturile lor, la rosturile noastre şi la măsurile lor. Să ştiţi că totuşi am fost! Am fost şi noi, nu cu suferinţa, ci cu activitatea. Am fost şi noi, în rosturile noastre, cu rugăciunea; am fost şi noi cu predica, cu slujbele, şi am ţinut o legătură între ţara visurilor noastre, care nu s-a realizat, şi ţara de tămâie şi cer, la care încă n-am ajuns, şi numai Dumnezeu ştie dacă vom ajunge vreodată.

Aş vrea ca cei care fac pomenirea, cei care v-aţi adunat aici cu acest prilej, să vă gândiţi cu pietate la cei pe care îi pomenim, la cei pe care i-aţi cunoscut. Pentru noi, cei care sunt pomeniţi astăzi reprezintă o idee, o realitate care nu ne atinge; sunt o realitate care, cumva, e departe de noi. Pentru noi, cei care ne gândim la ei, este un prilej să admirăm idealismul lor, să admirăm idealul lor, dar ca oameni, Dumnezeu ştie pe fiecare, şi de aceea ne rugăm pentru iertarea păcatelor lor. Dar aş vrea să se gândească, cei care se mai pot gândi, cei care sunt după cei care nu mai sunt cu noi, ci "în noi", şi mai ales în cei care îi pomenesc şi care i-au cunoscut, aş vrea să se întrebe puţin, cât sunt ei de ancoraţi în tradiţia României de odinioară? Cât sunt ei de români şi de creştini? Nu mă gândesc la un creştinism de paradă şi de faţadă, ci mă gândesc la un creştinism real.

Au fost mulţi dintre cei la care se gândesc unii cu admiraţie, care au avut ca deviză - nu că au zis ei aşa, dar aşa s-au comportat, ca şi cum ar fi zis şi cu cuvântul - că, în numele lui Dumnezeu, cutare şi cutare nu mai trebuie să trăiască. De pildă, cei care L-au răstignit pe Domnul Hristos, au zis: "Noi avem o lege şi după legea noastră, El trebuie să moară" (*Ioan* 19, 7). Au fost unii care au zis aşa şi în cursul istoriei românilor, fără să cugete că viaţa este în mâinile lui Dumnezeu, că numai Dumnezeu are dreptul să ia viaţa cuiva, căci El a dat-o. Aş vrea să se gândească, cei care fac pomenirea, cei care se mai pot gândi, la cei care au fost odinioară şi au suferit. Aş vrea să se gândească la faptul că noi, cei de astăzi, nu mai suntem cei de ieri. Mi-a spus un preot (Vasile Glodeanu îl chema; a fost şi el în închisoare, ca deţinut politic): "Cum m-am rugat în închisoare, nu m-am rugat niciodată". Apoi, credinţa din închisoare, dacă a fost o realitate de felul acesta, trebuie adusă şi în afara zidurilor închisorii. Deci să ne întrebăm cu toţii, ce am făcut ca ţara aceasta să fie ţara visurilor noastre? Ce am făcut ca ţara noastră să fie ţară de tămâie şi cer? E un prilej de meditaţie, într-o zi de pomenire a unor oameni care au făcut mai mult decât noi. Deşi, până la urmă, numai Dumnezeu ştie cine a făcut mai mult şi cine a făcut mai puţin. Dar să ne cercetăm pe noi înşine; pe cei de odinioară, care au avut atitudini mai precise şi mai sigure. Să se gândească fiecare dacă le-au avut totdeauna şi le au aşa şi acum. Gândiţi-vă, de pildă, din câţi suntem aici, câţi aţi rupt vreun afiş cu vreo scenă pornografică? Câţi aţi închis televizorul, când aţi văzut vreo spurcăciune? Câţi v-aţi gândit la copiii voştri, să nu vadă dezgolirile, pe care le pot vedea de multe ori chiar în propria lor familie?

Că numai aşa poţi să zici că faci ceva cu adevărat pentru Dumnezeu, că faci ceva cu adevărat pentru ţara aceasta, pe care o dorim să fie de tămâie şi cer.

ARHIM. TEOFIL PĂRĂIAN

P. S. ***După acest cuvânt, adaug o apreciere asupra cuvântului meu, făcută de Olimpiu Borzea, fost deţinut politic. El a zis: "Tot ce a spus Părintele Teofil, pe toţi i-a mângâiat. Pe toţi ne-a făcut să ne facem o problemă de conştiinţă. Aşa este: să respectăm ce a amintit dânsul". Şi, mai departe, a spus: "Să vă amintiţi ce a spus Părintele Teofil, ce să faceţi cu familia".***

Şi Domnul care a recitat poezia scrisă de Vasile Militaru, a spus că predica mea a fost frumoasă.

În faţa acestor aprecieri spontane, e firesc să mă întreb, ce putere mai are cuvântul Domnului Nicolae Pop, care depreciază cuvântarea pe care am ţinut-o eu.? Rostul meu nu era să ţin un discurs politic, ci să dau îndrumări de cercetare de sine, în faţa unor situaţii pe care le avem în vedere, fără să luăm aminte destul de bine la toate laturile chestiunii. O astfel de pomenire ne dă prilejul nu numai să ne gândim la cei pe care îi pomenim şi să facem aceasta cu dorinţa de a maximiliza sau cu grija de a nu minimaliza, ci mai cu seamă de a ne cerceta pe noi înşine şi în laturi pe care le neglijăm de obicei, ca să scoatem în evidenţă cele ce ni se par nouă a fi de admirat.

Am vorbit, în numele lui Dumnezeu, după câtă mi-a fost priceperea. Am vorbit în numele binelui, pentru înmulţirea binelui, spre slava lui Dumnezeu din perspectiva Evangheliei şi a învăţăturii creştine. N-am vorbit ca un profesionist, nici ca un "şaman din Africa", ci am vorbit cu toată sinceritatea de care sunt în stare. Am vorbit în nădejdea de a înmulţi binele, într-o perspectivă a Evangheliei şi a învăţăturii creştine. Domnul Nicolae Pop ar fi vorbit altfel. S-o facă cu vreun alt prilej! Şi dacă are ceva cu mine personal sau cu mănăstirea, să vină să ne confruntăm, nu să ne defaime în ziar, în mod public. Cuvântul Domnului ne învaţă: "De-ţi va greşi fratele tău, mustră-l între tine şi el". Era mai bine să ne înţelegem între noi...

23 Septembrie 1997

*Parastasul a avut loc la Mănăstirea Brâncoveanu, de la Sâmbăta de Sus, în ziua de 20 iulie 1997.

N. IORGA ÎN *AMINTIRILE* LUI I.G. DUCA

De mai bine de patruzeci de ani*, figura lui Nicolae Iorga a devenit de neatins. Nimeni nu avea voie să-i aducă nici cea mai inofensivă critică postumă, nimeni nu putea să găsească nici cea mai mică greşeală în dilatata lui activitate; tot ce a scris Iorga era frumos şi bun, nimic nu putea fi criticat.

În România, altădată, puteau fi criticate, pe drept sau pe nedrept, chiar şi geniile; Nicolae Iorga, de exemplu, spune Monica Lovinescu, (*Ethos* I, p. 286). Autoarea spunea aceasta într-un articol în care arăta că astăzi în România nu este permis să se critice anumiţi inşi, care au fost decretaţi genii şi au devenit *tabu* pentru muritorii de rând. Ceea ce spunea ilustra scriitoare despre situaţia din Ţară era adevărat, dar uita să ne spună că şi în exil se petrece acelaşi lucru: există anumite figuri, şi în special a lui Nicolae Iorga, căruia nu li se pot aduce decât laude, iar acestea la superlativ. În orice caz, calificativul de *geniu* este obligatoriu.

Partizanii zeificării lui Iorga i-au făcut acestuia un prost serviciu: i-au transformat figura în piesă de muzeu, au fosilizat-o. În exil au devenit prea puţini cei care ştiu câte ceva din activitatea lui Iorga, care cunoşteau cât de puţin din vasta lui operă. Tabuizată figura lui Iorga, puţinii cercetători literari sau istorici au considerat că e mai bine să se ocupe de altceva, dacă în domeniul Iorga le este interzis să găsească greşeli.

Dacă se va căuta ce s-a scris în exil despre Nicolae Iorga, se va constata că prea puţin. În afară de Pamfil Şeicaru, care era unul dintre exilaţii care l-au cunoscut cel mai bine pe istoric şi care ne-a dat o splendidă monografie, nu găsim mai nimic...

Şi iată că în asemenea climat a apărut o carte neobişnuită: *Amintiri politice*, de I.G.Duca. E o carte revoluţionară. Menită probabil ca să apară numai după moartea lui, Duca şi-a permis să scrie ce a gândit, fără să-i pese de «tunetele şi fulgerele» lui Iorga.

Cititorul află din cartea lui I.G.Duca că între anii 1900 şi 1908 Nicolae Iorga se arătase ca un om intransigent şi părea, din cauza atitudinii lui, că este un *antidinastic*. Deci omul care pe timpul lui Carol II devenise un palatist, între 1900 şi 1908 era antidinastic şi considerat un pericol pentru regele Carol I. Şi iată că viitorul mare istoric, considerat un pericol pentru dinastie, devine, ca prin farmec, un om *îmblânzit* şi cel mai *linguşitor* vânător de... portofolii ministeriale! Regele Carol I găsise cheia enigmei: *«Iorga nu era nici apostolul unor convingeri nezdruncinate, nici omul inflexibil, nici caracterul de bronz. Iorga era un biet muritor bolnav de vanitate, bolnav până la copilărie şi până la ridicol!!! Ca să-l dezarmezi era destul să măgzleşti această vanitate, această patologică hipertrofie a eului, şi făceai din el ce voiai!!!».*

Iată deci care era adevăratul Nicolae Iorga!

Duca ne spune şi ne dovedeşte că l-a cunoscut bine pe marele istoric, având îndelungate raporturi cu el. Şi din acele lungi raporturi cu Iorga, Duca spune că nu a putut rămâne faţă de marele istoric nici *cu sentimente de admiraţie, nici cu sentimente de stimă*. Spune că nu a văzut niciodată la el un adevărat *simţ politic, concepţiile înalte ale omului de stat sau ale marelui patriot!!!*

Şi mai departe Duca spune că la Iorga n-a văzut decât atitudini determinate de consideraţiuni meschine (!), de preocupări personale de vanitate, de susceptibilităţile unei naturi **izbite de o caracteristică hipertrofie a eului.**

În timpul neutralităţii, Brătianu a constatat că în politica lui avea nevoie *şi* de Iorga. De aceea l-a atras de partea lui, dar adevărata problemă cu Iorga începea după aceea: *să rămână* alături de Brătianu şi *să nu se schimbe*. L-a însărcinat pe Duca să-l cultive. Şi această "cultivare" a lui Iorga nu era treabă uşoară. În primul rând, a fost nevoie de patru ani *să-i satisfacă toate fanteziile istoricului!!!*

Lui Iorga îi convenea legătura strânsă cu Duca, în primul rând pentru că-i satisfăcea toate fanteziile (Pamfil Şeicaru le numeşte *hachiţe*); şi nu numai atât, dar de Duca depindea Casa Şcoalelor, iar acolo se găseau *fonduri*! Şi încă nu era deajuns. Duca trebuia să joace un teatru permanent. Trebuia să-l facă pe Iorga să creadă că este o personalitate politică de care guvernul are nevoie mereu, să-i ceară sfaturi, într-un cuvânt să-l consulte. Trebuia, din când în când, să facă astfel ca Iorga să fie invitat la Palat, să se prefacă că-i încredinţează cine ştie ce secrete de Stat. Aceasta îl măgulea pe Iorga; *atât îi trebuia acestui mare copil!!!*

Pe Duca îl interesau aceste jocuri pe care era obligat să le joace, pentru că *îl interesa să despice această personalitate!!!* Pentru că nu-şi putea închipui că *hotărârile îi sunt până într-atâta determinate de mărunte şi vulgare slăbiciuni omeneşti!!!*

Dar pe la sfârşitul lui Iunie 1915, Duca s-a dus să facă o vizită lui Iorga la Vălenii de Munte. La înapoiere, în maşină, are loc o discuţie gravă între ei. Din această discuţie reiese clar că Iorga nu a crezut niciodată în vitalitatea poporului român şi că tot ce a scris el în cărţile lui de avânt patriotic, *cu verbul lui aprins* (V. Ierunca, *Ethos*, I, p. 180), este fals, teribil de fals...

Iată, pe scurt, cuprinsul discuţiei dintre Iorga şi Duca:

- Crezi D-ta serios - întreabă Iorga - că noi vom cuceri Transilvania, că vom realiza idealul nostru naţional? Îţi vorbesc de Ardeal; crezi Dta serios că îl vom putea cuceri, că vom avea o Românie Mare?

Duca spune că aceste întrebări ale istoricului l-au uluit şi, la rândul lui, îl întreabă:

- Dar pe ce te bizui ca să ai o asemenea convingere?

- Pe ce, e foarte simplu: ţara asta e aşa de nenorocită, aşa de plină de păcate, de ticăloşii, de putreziciune, încât să fie mulţumită dacă îşi poate târî zilele dar, să mai cucerească ea pe alţii!

Şi Duca urmează:

- Mă uitam la el şi mă întrebam: acesta este marele apostol al naţionalismului român, aceasta este încrederea lui în puterea de viaţă a neamului românesc? Dar dacă e aşa, ce înseamnă naţionalismul său, pe ce se înalţă piedestalul pe care stă? Pe ipocrizie, pe minciună...?!

Duca a povestit întreaga întâmplare şi lui Brătianu, iar acesta nu s-a arătat surprins; din contra, i-a spus: «Nu mă mir, întotdeauna am considerat pe Iorga nu ca pe un om de convingeri, ci ca pe un om de impresii şi susceptibilităţi. Cred că te-ai convins acum şi Dta de natura consideraţiunilor care determină atitudinile lui politice!!!».

Duca mai spune că părerile lui Iorga asupra netrebniciei poporului român i le-a repetat de multe ori, o dată la Iaşi. În orice caz, Iorga şi-a mai spus aceste păreri şi faţă de alţii. Ba, Duca a rămas surprins când Take Ionescu, în plin Consiliu de Miniştri, a spus că Iorga *nu a avut niciodată credinţa că putem realiza idealul nostru naţional!!!*

Deci marele scriitor al exilului românesc, Ierunca, să fie convins că *verbul aprins* al apostolului Iorga era mincinos. Aceasta o spune I.G.Duca şi o confirmă atâţia alţii.

I.G.Duca vrea să ne convingă că rândurile de mai sus sunt purul adevăr. Sfârşitul, în tot cazul, e patetic: «De bună seamă, aceasta nu va împiedica pe marele istoric să scrie cândva că el a fost centrul de gravitate al întregirii neamului şi mulţi Ardeleni şi Basarabeni, Bucovineni şi Saşi din Regat continuă să-l considere un fel de simbol al unităţii noastre naţionale. *Pentru respectul istoriei şi pentru triumful dreptăţii, bine este ca generaţiunile viitoare să cunoască însă tot adevărul!!!»*

* * *

«În politică, Iorga a fost un mare oportunist şi a făcut imens rău Ţării, susţinând, pentru motive pur personale, politica nenorocită a *căpăcitului* de Carol II», scrie bătrânul profesor universitar Ion Hudiţă, fost ministru naţional-ţărănist în guvernele Sănătescu şi Rădescu.

Dar până acum I.G.Duca l-a executat numai pe *omul politic* Iorga şi desigur că toată lumea care a aflat că «Iorga a fost un oportunist şi a făcut un imens rău Ţării» e convinsă că Iorga a fost totuşi un mare istoric, cel mai mare istoric român.

Nicolae Iorga (consilier regal), Armand Călinescu (prim-ministru) şi Victor Iamandi (ministrul Justiţiei), în timpul festivităţilor din 8-10 mai 1939

«Lumea uită că Iorga s-a pregătit din tinereţe pentru *literatură* şi nu pentru *istorie* şi a devenit istoric în urma ocupării unei catedre de istorie vacantă la Universitatea din Bucureşti» (I. Hudiţă). Deci Iorga s-a pregătit pentru literatură şi a devenit profesor de istorie în urma unui... accident: n-a găsit catedră liberă! Dacă găsea catedră de literatură, s-ar fi vorbit probabil despre romancierul sau despre dramaturgul Iorga, iar nu despre istoricul Iorga...

Dar toată lumea recunoaşte că a fost un fenomen. De ce? Păi pentru că a fost capabil să devină cineva într-un domeniu pentru care nu se pregătise. Întrebarea care se pune este ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi găsit o catedră în domeniul pentru care se pregătise? Dar ar trebui să se admită iarăşi că s-a izbit mereu de anumite lipsuri. Care erau acele lipsuri? Păi lipsa învăţării limbilor slave. Ca să scrii o Istorie perfectă a poporului român, nu se poate fără cunoaşterea limbilor slave. Se poate spune că au fost şi alţi profesori de Istorie care nu cunoşteau bine limbile slave. Probabil, dar să nu cunoşti *deloc* limbile slave, e foarte greu!

Iorga nu cunoştea *deloc* limbile slave. Bineînţeles, cunoştea alfabetul chirilic, dar nici pe acesta perfect. E ştiut că Iorga se adresa cumnatului său ca să-i facă anumite descifrări de texte mai grele. E vorba de textele pe care le găsea pe anumite morminte sau pe unele psaltiri rare, dar nu ştia să facă traduceri din limbile slave, nici măcar mai uşoare. Din nefericire, poporul român a venit în contact strâns cu popoare slave ca polonezii, ruşii, bulgarii şi sârbii. Pentru a şti ce s-a petrecut cu poporul român în anumite perioade, *nu e suficient* să căutăm în bibliotecile Apusului, căci nu vom găsi mai nimic.

Dar să vedem cum o lipsă gravă i-a fost descoperită lui Iorga tocmai de I.G.Duca, care îl urmăreşte şi îl execută fără milă. «Cunoştinţele sale (ale principelui Ferdinand) istorice erau temeinice; istoria noastră naţională, ca şi tot ceea ce este în legătură cu ea, nu avea taine pentru el. În primăvara anului 1915, am fost cu dânsul şi cu Iorga să vizităm o bisericuţă ciudată ca formă arhitectonică, pierdută într-un mic sat de pe domeniul de la Cocioc, la Bălţeşti. Deasupra uşii era o pisanie veche, pe care Iorga *s-a trudit* s-o descifreze. Era scrisă cu chirilice vechi *cu trei caturi*, iar descifrarea mergea greu. La un moment dat s-a oprit, fiindcă *nu i-a putut da de rost!!!* Regele, cu drept cuvânt, a rămas înmărmurit!».

Aici e vorba de o lipsă în materia istoricului, lipsă pe care muritorul de rând, crescut în cultul lui Iorga, refuză desigur să o accepte, dar atrag atenţia că afirmaţiile de mai sus prezintă garanţia lui I.G.Duca. Şi alte lipsuri, încă mai grave, au fost descoperite de domnul Vuia. Iată ce spune acesta în *Carpaţii*, no. 17-18: «Ca unul ce m-am ocupat îndeaproape, cu veneraţie, de studiul vieţii şi operei lui Iorga, a trebuit să mă opresc ceva mai mult asupra activităţii sale din timpul celui dintâi război mondial. Şi anume, în 1917, în refugiul de la Iaşi, N. Iorga ţine un curs universitar asupra istoriei literaturii romanice, amintindu-şi, lucru ce ar fi bine să-l ştie fiecare dintre noi, că şi-a început cariera ca şi critic şi istoric literar. Prelegerile lui au fost stenografiate şi mai apoi, la câţiva ani după război, publicate. Iorga făcând corecturile celor trei volume, probabil în timp ce conducea şedinţele Parlamentului, unde lua adesea cuvântul, aşa explicându-se poate rezultatul, care ar putea fi calificat *de-a dreptul dezastruos*. Tomurile sunt pline de greşeli inadmisibile: din ele dau ca exemplu prezentarea lui Lorenzo Magnificul ca fiul lui Cosimo bătrânul, pe papa Iuliu al II-lea de două ori pus ca urmaşul lui Leon al X-lea, iar în ceea ce priveşte pe Visconti, sunt amestecaţi cu cei din familia Sforza, fără nici o noimă. Dacă mai adaug că tot Iorga a scris că lui Michelangelo nasul i-a fost turtit de Benvenuto Cellini (născut la câţiva ani buni după această întâmplare săvârşită de nefericitul sculptor Torrigiano), vom avea dovezi concrete cum că Iorga a avut un sistem defectuos de a lucra, ceea ce l-a dus la un fond plin de greşeli. Pentru cei ce ar admite aşa ansamblu, e drept monumental, *Istoria literaturilor romanice* a lui Iorga s-ar asemăna cu un palat căruia arhitectul a uitat să-i facă porţi de intrare! Remarcăm că respectiva *Istorie* a fost publicată recent de Editura pentru literatură universală (Bucureşti, 1968), menţinându-se toate greşelile, fără nici un comentar marginal». Şi ceva mai departe: «Oricât l-am admira pe marele învăţat român, în faţa adevărului este nevoie să ne plecăm».

În 1917 apare cartea lui Iorga intitulată *Histoire des relations russo-roumaines*. Cartea, în franţuzeşte, a fost scrisă cu scopul de a-i face pe ruşi mai binevoitori faţă de aliatul lor român. Dar niciodată nu s-a scris o carte mai proastă, mai nedocumentată. Dacă se văd izvoarele la care Iorga face apel pentru întocmirea cărţii lui, se constată că sunt sărace, foarte sărace. Iorga nu cunoştea subiectul pe care şi-a propus să-l trateze. Iorga nu a cunoscut istoria Rusiei, după cum nu a cunoscut-o pe a Poloniei, pe a Bulgarilor şi pe a Sârbilor; nu cunoştea limba nici unuia dintre aceste popoare. Şi a avut curajul să trateze un asemenea subiect numai cu izvoarele româneşti - şi ele sărace!

S-ar putea spune că izvorul principal al lui Iorga a fost cronicarul Neculce. Neculce a fost un talentat cronicar - s-ar putea spune: cel mai talentat - şi scriitorul Sadoveanu spune că cronica lui Neculce este cartea lui de căpătâi. Foarte bine, cronica lui Neculce a fost suficientă ca Sadoveanu să se inspire şi să scrie frumoase cărţi de literatură, dar nu cărţi de Istorie. Şi cartea *Histoire des relations russo-roumaines* era o carte cu pretenţii de istorie, adică de ştiinţă.

N. S. GOVORA

☞

* Acest articol a apărut în revista *Carpaţii* (publicaţie a românilor din exil), în numărul pe mai-iunie-iulie 1981. Îl reproducem aici cu precizarea că nu subscriem tuturor afirmaţiilor autorului (astăzi decedat), nici nu putem da credit absolut însemnărilor subiective ale lui I. G. Duca. Cazul Iorga rămâne totuşi unul *deschis*, iar *detabuizarea* personalităţii lui este, credem, necesară [n. Red.].

Ion G. DUCA (1879-1933), şef al Partidului Liberal, ministru şi prim-ministru al României

Astfel, Iorga îl face pe Nicolae Milescu profesor al lui Petru cel Mare! Frumos, dar Petru cel Mare n-a avut niciodată un profesor aşa de învăţat; el s-a mulţumit cu rusul Nichita Zotov, care n-a ştiut să-l înveţe să citească mai mult decât psaltirea, dar nu şi ortografia, şi pe olandezul Timmerman, care a reuşit să-l înveţe numai adunarea şi scăderea! De mai mult se pare că Petru cel Mare nu a simţit nevoie...

Sigur, după Neculce, Iorga descrie venirea lui Petru cel Mare la Iaşi şi îl arată pe rus ca pe un om foarte evlavios. «A doua zi Mitropolitul Ghedeon a primit pe ţar la biserica Trei Ierarhi, unde Petru s-a dus să se închine la moaştele Sf. Paraschiva. El a refuzat să ocupe scaunul domnesc şi a ascultat ca cel mai umil credincios slujba făcută în cinstea sa». Iorga nu ştia că Petru cel Mare organiza procesiuni în care-l obliga pe bătrânul său profesor Zotov să joace rolul «prea caraghiosului şi prea beţivului partiarh», având pe cap o mitră cu o efigie obscenă a lui Bachus!

Iorga nu a ştiut că Caterina a II-a a avut un proiect principal, numit *proiectul grec*, şi pe unul secundar, numit *dacic*; de asta nu se pomeneşte nimic în cronica lui Neculce, căci numitul cronicar murise. Dar Iorga comite o altă greşeală, aceasta principală: el susţine că nu a existat un plan rusesc de a ocupa Constantinopolul!!! În toată cartea lui se chinuieşte să dovedească cum că zisul *Testament* al lui Petru cel Mare este o invenţie şi probabil a reuşit să-l convingă de asta pe Ionel Brătianu. La 2 noiembrie 1914, Nicolae al II-ea dă o declaraţie către poporul rus, în care se poate citi: «Acest război va decide Rusiei calea soluţionării *problemelor istorice ale ţărmurilor Mării Negre, probleme care i-au fost lăsate prin testament de către strămoşii noştri*». Fără îndoială, textul acelei declaraţii a fost ascuns poporului român, după cum a fost ascuns şi lui Nicolae Iorga, aşa că el a putut să susţină până în pânzele albe că ruşii nu ne-au voit niciodată răul şi că nu-l voiau nici atunci! Mă rog, cartea *Histoire des relations russo-roumaines* e plină de la început până la sfârşit cu afirmaţii false, scrise să adoarmă pe Români.

Dar să facem loc şi profesorului Ion Hudiţă, care spune lucruri noi asupra valorii ştiinţifice a operei istorice a lui Nicolae Iorga: «Iorga a fost un romantic, tratând problemele de istorie mai mult ca scriitor decât ca istoric obiectiv. De aceea *opera lui istorică trebuie toată revizuită*, căci el a răscolit o sumedenie de probleme din trecutul nostru, fără să rezolve însă nici una din ele. La fel cu numeroasele lui volume de documente, extrase fie din colecţii mari de documente străine tipărite, fie din diferite arhive; el le-a reprodus trunchiate, scoţând din ele numai pasagiile care i se păreau lui interesante, trecând cu vederea peste altele, uneori mult mai importante pentru istoria românilor. Desigur, a avut o memorie fenomenală, dar aceasta i-a stricat mult, pentru că s-a bazat aproape numai pe ea în lucrările sale şi foarte puţin pe documente, *scriind alandala şi confuz*».

Aceasta este părerea unui profesor universitar de istorie, deci în materie. Profesorul Hudiţă este un om bătrân, are 85 de ani, şi nu s-a arătat ambiţios. A fost naţional-ţărănist, intim al lui Iuliu Maniu, la greu nu şi-a trădat şeful, iar pentru comportarea lui a făcut 10 ani de puşcărie. Ieşind de la închisoare, Hudiţă a refuzat să trateze cu comuniştii, tratative care îi ofereau din nou o catedră. A rămas deoparte şi azi trăieşte dintr-o pensie foarte mică. Dar şi-a păstrat iubirea foştilor studenţi şi, mai ales, a foştilor lui elevi de la Liceul Militar din Iaşi.

* * *

Nicolae Iorga a avut prieteni pe care i-a duşmănit cu strâşnicie. Mergea până acolo încât se supăra pe prietenii care stăteau de vorbă cu cei pe care-i duşmănea el: pe Stere şi Maniu, de exemplu. Pamfil Şeicaru se considera un prieten al lui Iorga, crezând că Iorga ţine la el. Se înşela. Lui Iorga îi era frică de Şeicaru. De exemplu, cu Şeicaru făcea o excepţie: pe el nu se supăra dacă afla că a stat de vorbă cu Stere. Cauza? Frica. Şeicaru mergea până acolo încât îşi permitea să-i spună lui Iorga că piesele pe care le scria erau proaste. E drept că Şeicaru îi prezenta lui Iorga părerea cu multe menajamente, încât Iorga o accepta, dar nici într-un caz nu o accepta de la altul. Din acest punct de vedere, al pieselor de teatru, Şeicaru a avut rolul lui Petroniu pe lângă marele om. Din această cauză, Şeicaru a murit fiind convins că a fost iubit de Iorga. Adevărul era că lui Iorga îi era frică de *polemistul* Şeicaru, care îl întrecea cu cel puţin două lungimi. La un moment dat, Iorga, care era invidios pe Şeicaru pentru că acesta crease cel mai bun ziar, iar el toată viaţa a avut un ziar confidenţial, a spus calamburul devenit celebru: *Înc'un şantaj, înc'un etaj!* Când a auzit aceasta, lui Şeicaru nu-i venea să creadă. I-a telefonat imediat băiatului lui Iorga şi i-a spus: «Îmi face impresia că profesorul a început să zburde. Spune-i că dacă nu mă caută imediat, ca să mă convingă că totul e o sfruntată minciună, *îi pun sfârla în barbă!*». Iorga a înţeles că sfârla e periculoasă, l-a căutat imediat şi l-a invitat la masă, convingându-l că totul este o intrigă ca să strice «cea mai bună prietenie»... Şi, cum spuneam, Şeicaru a murit convins că Iorga nu a fost autorul celebrului calambur.

Dar şi Iorga a fost un foarte bun polemist. Şi în polemică era sincer: spunea tot ce gândea. Totuşi uneori era prudent. În acest domeniu erau doi mult mai puternici decât el: unul era Pamfil Şeicaru, iar al doilea - A.C.Cuza. Şi a considerat că bine face să-i ocolească pe cei doi aşi: *îi cruţa!* Pe restul îi lovea fără milă. Un asemenea om pe care Iorga l-a lovit fără milă a fost Iuliu Maniu. Maniu a înţeles că nu valorează nici un ban în polemică şi de aceea a îndurat toate atacurile rele şi perfide ale lui Nicolae Iorga, care simţea o plăcere sadică să atace pe cei care-i simţea mai slabi decât el. Iată un exemplu din care se vede cât de rău a fost Iorga cu Iuliu Maniu: «Dumnealui, Dl. Iuliu Maniu, nu este acasă la dumnealui nicăieri şi în nimic. Nu este acasă la dumnealui în familia pe care n-o are; nu este acasă la dumnealui în profesia pe care n-o exercită; nu este acasă la dumnealui în cultura pe care nu şi-a însuşit-o; nu este acasă la dumnealui în meritele pe care nu le-a câştigat; nu este acasă la dumnealui între ideile pe care le-a împrumutat; nu este acasă la dumnealui între talentele care-i lipsesc şi nu este acasă la dumnealui nici acolo la Blaj, şi vă voi arăta de ce».

Atrag atenţia că acest articol a fost scris în 1937, când Iorga era un *palatist* şi când, cu ştirea sau fără ştirea lui, Carol II pregătea lovitura de Stat, care avea să ducă la crimele cunoscute. Repet, cu ştirea sau fără ştirea lui, Iorga a servit lui Carol şi lui Armand Călinescu de susţinător până în pânzele albe. Fără sprijinul lui Iorga, Carol şi Armand Călinescu ar fi ezitat să măcelărească tineretul Ţării: aşa l-au transformat pe el, pe Nicolae Iorga, în *autorul moral* al crimelor care s-au comis.

* * *

«În perioada de la 1900 la 1908, toată lumea politică vedea în Iorga o putere prin *statornicia* convingerilor şi o primejdie prin *intransigenţa* atitudinilor sale». Şi mai departe I.G.Duca ne arată cum marele om s-a îmblânzit şi a devenit linguşitor vânător de portofolii ministeriale. În perioada de care vorbeşte Duca, Iorga făcea şi politică (toată viaţa a făcut politică, fără să ştie s-o facă) urmat de *tineret*. Dar ce politică făcea Iorga? E destul să spunem că făcea politică naţionalistă şi alături de el se găsea *A.C.Cuza*. Din cauza aceasta, în acel timp, Iorga era periculos şi trebuia făcut ceva. S-a încercat, dar fără succes, ne-o spune Duca. Şi tot Duca ne mai spune că acela care a reuşit să-l îmblânzească a fost Regele Carol I, care a reuşit nu numai să-l îmblânzească, ci chiar să facă tot ce voia cu el!

«Dar din perioada în care Iorga era periculos, trebuie menţionată o dată: 13 Martie 1906. La această dată, Iorga a scos Bucureştiul în stradă: tot Bucureştiul şi tot *tineretul*. O societate de binefacere a dat mai multe reprezentaţii teatrale în limba franceză. Faptul că piesele erau date în limba franceză l-a supărat pe marele om. N. Iorga a ţinut un discurs, o adevărată catilinară împotriva clasei conducătoare. În sala teatrului panica pusese stăpânire pe spectatori, fiecare, gândindu-se cum să iasă neobservat de miile de oameni care nu aşteptau decât să-i insulte, să le zvârle ouă clocite. Printre spectatori se afla şi principele moştenitor Ferdinand, cu prinţesa Maria. Este greu să se stabilească adevărul, dar din reportajele ziarelor pe care le-am cercetat pe vremuri, ar reieşi că unele strigăte sediţioase la adresa familiei regale au determinat pe prinţul Ferdinand să trimită un adjutant regal pentru a comunica ordinul lui regimentelor de cavalerie, să descongestioneze piaţa teatrului» (Pamfil Şeicaru, *N. Iorga*, p. 33).

N. Iorga exprimase ceea ce tălăzuia în subconştientul clasei mijlocii: ura contra clasei conducătoare. «Numai că acest răscolitor al pasiunilor populare nu avea curaj politic, spirit viril de iniţiativă, care acceptă toate riscurile pentru a duce până la sfârşit o acţiune începută. N. Iorga avea un temperament, o sensibilitate aproape feminină (nu ştiu cine, într-o polemică, i-a zvârlit invectiva *femeia cu barbă*) şi proporţiile luate de manifestaţia studenţilor literalmente l-au speriat. Locuia în strada Buzeşti şi dintr-un moment în altul se aştepta să fie arestat. Dacă în acele momente el şi-ar fi făcut apariţia în piaţa Teatrului Naţional, ar fi stăpânit capitala şi ar fi putut instaura dictatura. Orator revoluţionar cu sensibilitate conservatoare, N. Iorga a fost fericit că nici un comisar nu a venit să-l interogheze» (P. Şeicaru, *N. Iorga*, p. 34).

Deci, la un moment dat, Iorga stăpânea capitala şi ar fi putut instaura dictatura, dar... n-avea stofă de conducător!!! Dacă a devenit un linguşitor de portofolii ministeriale, nu a fost o întâmplare. El voia să ajungă sus, dar nu putea să urce pe acolo. De altfel, a gândit bine. Probabil că s-a gândit că nu poate ajunge departe, *fricos cum era*, alături de A.C.Cuza. Nu i-ar fi permis-o *democraţia!!!*

Dar s-a descotorisit de A.C.Cuza şi în acest fel drumul către onoruri a devenit mai uşor. Totuşi, Iorga regreta ceva, regreta *tineretul!* A început deci să urce ajutat de Regele Carol I, mai pe urmă de Brătianu şi de I.G.Duca, dar fiecare treaptă urcată însemna o parte din *tineret* care-l părăsea. Cuvântul său avea înrâurire asupra publicului *mai puţin decât îşi închipuia*, notează deja Duca pentru anul 1914. Deci Iorga pierduse înrâurirea sa asupra studenţilor încă din 1914; şi şi-a pierdut-o complet în anul 1930, dată la care s-a urcat pe tron Carol al II-lea.

Astfel a început era jocurilor politice ale lui Carol al II-lea, jocuri la care Iorga (nemaiavând nimic: nici tineret, nici partid, căci partidul pe care îl mai avea Iorga numai partid nu se putea numi) era gata să se preteze la orice-i cerea regele felon, numai să mai poată avea iluzia că mai reprezintă ceva! Dar în 1935 tineretul, după părăsirea lui Iorga şi a urmaşului său A.C.Cuza, alerga ca un val la irezistibila chemare a lui Corneliu Codreanu...

Din 1937, Iorga devenise un ulcerat: ulcerat în toate. Ulcerat că piesele lui de teatru nu sunt jucate de nimeni; ulcerat că are un ziar (*Neamul românesc*) şi o revistă literară (*Cuget clar*) pe care nu le mai citeşte nimeni (*Neamul românesc* a avut anumite perioade în care a avut numai 90 de cititori pe toată capitala - Pamfil Şeicaru *dixit*); ulcerat că scrie cărţi cu toptanul, care se tipăresc însă în numai 500 de exemplare (tot Pamfil Şeicaru o spune), deci se poate spune că practic el a scris numai pentru el; ulcerat că numele lui nu mai reprezintă o nădejde în Ţara Românească şi că pe cerul României se profila tot mai uriaşă figura lui Corneliu Codreanu...

Ajungem în 1938. Carol dă lovitura lui de Stat. Dar nu era deajuns. Corneliu Codreanu trebuia ucis. Şi era nevoie de o unealtă, de un om care să se preteze la toate. Carol desfiinţase partidele politice şi Corneliu Codreanu se supusese, contra tuturor aşteptărilor, desfiinţând Garda de Fier. Dl Armand Călinescu avea nevoie de un pretext ca să-l aresteze. Şi pretextul l-a furnizat marele istoric.

Rezultatul alegerilor din 1938 a fost o palmă pe care Iorga n-o putea ierta. «Omul politic», cel care nu plătise lefurile funcţionarilor, era trimis la cărţile lui de istorie. Însă Iorga nu ierta pe nimeni şi nimic. Şi a coborât. A coborât până la ultima treaptă. Marele istoric a îmbrăcat livreaua lui Carol al II-lea. A devenit consilier regal: *în uniformă*...

Iorga primise de la Corneliu Codreanu o scrisoare care a fost considerată necuviincioasă. Şi cum Iorga era proaspăt consilier regal, s-a găsit şi pretextul căutat: faptul a fost considerat *ultraj* şi lui Corneliu Codreanu i s-a făcut proces. Şi la acest proces a fost condamnat la 6 luni de închisoare. S-ar putea crede că această condamnare îl uşurase pe marele istoric; deloc! Armand Călinescu îi voia capul lui Corneliu Codreanu, iar Iorga trebuia să meargă până la capăt pe drumul pierzaniei. Iorga uzase de fraza: «Dacă dispare păstorul, turma se împrăştie».

Şi atunci s-a pregătit al doilea proces. A fost numit preşedinte al Consiliului de Răzoi, care l-a judecat pe Corneliu Codreanu, un colonel numit Dumitru. În acest proces *s-au călcat toate legile* ca să poată fi condamnat Codreanu. Să luăm un exemplu: Corneliu Codreanu a fost acuzat în acest proces şi de *complot*. Cum era normal, trebuiau aduşi în proces şi *complotiştii*. Dar n-a fost adus nici unul! Cum a putut să se găsească un colonel magistrat care să execute ordinele lui Carol, ordine care călcau legile ca în ţara lui Papură-Vodă?! Să zicem că Iorga nu avea cunoştinţe în ştiinţa Dreptului, dar au fost făcute călcări ale legilor de acelea pe care le pricep şi cei care au numai patru clase primare! Şi doar Iorga era omul cel mai deştept din Ţara Românească!

Astfel a fost condamnat Corneliu Codreanu, *contra oricărei legi*, la 10 ani de închisoare. Şi Iorga *n-a avut nici o remuşcare*. Dar iarăşi n-a fost deajuns. Corneliu Codreanu a fost în sfârşit omorât. *Şi Iorga n-a avut nici atunci vreo remuşcare!*

Apoi a urmat marele măcel!!! Au fost omorâţi sute de tineri şi a căzut şi Iorga! Hotărât, *nu aprob* uciderea lui Iorga. Iorga trebuia lăsat să trăiască, să aibă remuşcări! Dar aşa a fost să se întâmple: Iorga *nu trebuia* omorât şi totuşi *a fost* omorât!

Şi acum unii susţin că Iorga, *unul*, făcea mai mult decât cele câteva sute de tineri. Să vedem. E drept, e greu să judeci un asemenea proces, căci nu există elemente de comparaţie. Dar iată, am găsit un element de comparaţie care, credem noi, poate să fie luat în considerare. Din sutele de tineri legionari, au scăpat unii care să nu fie omorâţi, printr-o adevărată întâmplare, ca să nu-i spunem adevărată minune. Aceşti tineri sunt: Mircea Eliade, Emil Cioran şi Constantin Noica. Şi aceşti salvaţi din marele măcel sunt astăzi consideraţi drept cei mai vestiţi români şi se crede că măcar unul din ei va ajunge cel mai celebru român din toate timpurile. *Şi iată că toţi trei au fost legionari!*

Oare Iorga, *unul*, face cel mult cât aceşti trei legionari, sau dacă le place, să le zicem *foşti* legionari? Dar ce facem cu restul, adică cu cele câteva sute de legionari care au căzut din cauza lui Carol, lui Călinescu sau lui Nicolae Iorga?! În orice caz, cărţii lui I.G.Duca trebuie să-i mulţumesc că mi-a dat ocazia să abordez un subiect considerat până acum *tabu*.

N. IORGA ÎN *AMINTIRILE* LUI I.G. DUCA

BIOETNIA ORTODOXĂ

Ionuț ȚENE

Subiectivitatea celui care rescrie istoria, indiferent cât de obiectiv ar dori să fie, își pune amprenta pe scrisul istoric. De cele mai multe ori, coordonatele sufletești ale istoricului creează relații și legături cauzale subtile, care-i depășesc raționalismul. De aceea, istoricul trebuie să fie conștient de limitele obiectivității sale și să nu-și contrazică intimitatea, altfel întreg demersul istoriografic și-ar pierde coerența, căzând într-o anarhie ideatică. Toți cunoaștem importanța pozitivismului în istoriografie, care a adus o mai mare rigurozitate în selectarea și organizarea izvoarelor. Dar nu putem să nu vedem și latura reprobabilă a pozitivismului, prin negarea metafizicului în istorie, ajungându-se la îndumnezeirea materiei. Astfel, istorici renumiți au reușit să-și contrazică, prin scrierile lor, însăși structura sufletească. Un caz special a fost E. Renan, cu a sa *Viață a lui Iisus*, ce a reușit să transforme un semn divin - Cuvântul Întrupat - într-o banalitate umanistă. Renan și contemporanii lui din aceeași breaslă nu au înțeles nimic din manifestarea transcendentului. Ei nu au reușit să-și ridice spiritul împotmolit în mocirla materialistă. Din exacerbarea acestei viziuni s-a născut economismul marxist și liberalist, ducând la alungarea lui Dumnezeu din scrisul istoriei.

Azi, trebuie să ne punem acut problema *perspectivei* în care vede un istoric rescrierea istoriei. Dacă acceptăm că suntem creștini, nu putem să nu vedem istoria în coordonatele ei eterne, cu puternice inserții ale transcedentalului în realitate. Istoria noastră poate fi scrisă numai într-o autentică *viziune creștină*, ca o transcriere organică a manifestării ortodoxe pe acest pământ: "Lumea aceasta întreagă e după conținutul ei eternă" (Dumitru Stăniloae - *Ortodoxie și românism*).

Manifestarea neamului în istorie a reprezentat însăși voința lui Dumnezeu. Neamul nu este o noțiune abstractă, o invenție culturală a unui anumit secol, cum a fost prezentat de către pozitivism și comunism. Neamul prezintă o stare integratoare a unui areal uman bine delimitat și specific, cu adânci rădăcini în metafizic.

Numeroși oameni își pun întrebarea care este deosebirea între neam și națiune. Dacă neamul este o realitate organică, legată de Dumnezeu, a unei colectivități ce privește pe coordonatele eterne ale Adevărului, înspre ceva exterior și metafizic, de care se leagă funciar, națiunea are predilecție să privească înăuntru, spre sinele propriu, spre o afirmare a unei conștiințe în sine. O națiune o poate rupe cu Dumnezeu, un neam niciodată, deoarece neamul reprezintă sâmburele permanenței transcendente a unei colectivități se constată că astăzi majoritatea popoarelor au ajuns la starea de națiune, care este spoiala, de multe ori nefericită, ce acoperă esența unei colectivități: *neamul*. Pentru un creștin adevărat, starea de neam are o logică și o misiune integratoare: *mântuirea*.

Neamul are întrupat harul, națiunea nu întotdeauna îl primește, deoarece "Calitatea națională, care nu e altceva decât o formă generală a sufletului, nu se dizolvă în har, ci harul se lasă turnat în tiparul sufletului național, subliniind această calitate a sufletului" (*Idem*).

Neamul este suflet, crezul oamenilor întru adevăr. Omul e social, iar calitatea lui fundamentală e de *a fi alături* cu cineva, de a vorbi și lucra într-un anumit *ritm etnic*. Neamul este un întreg organic: morții, viii și cei ce se vor naște. Neamurile sunt entități specifice în simfonia lumii, conlucrând pentru stingerea păcatului strămoșesc, care este cauză a morții. **Istoria se prezintă ca libertatea omului de a lupta împotriva morții.**

Curajul, hotărârea, voința, întruchipate în jertfă, dau tăria libertății, cea care este creatoare de istorie umană. Înfrânarea oprește căderea și restabilește echilibrul lumii. De aceea, în istorie se poate construi numai prin sacrificiu. Lipsa voinței și a înfrânării biologicului duce la exacerbarea patimilor, la dizarmonie și anarhie bio-socială.

Omul în creștinătatea ortodoxă este privit ca *un complex organic*, în care sunt cuprinse toate trăsăturile realității lumii. El nu este divizat în istorie și supra-istorie, ci cuprinde în sine întregul arhipelag ființial, de la păcat la transcendent. Ortodoxul nu este căzut definitiv, calea spre mântuire îi este permanent deschisă. Totul depinde de el, de gradul în care știe să se deschidă harului îndumnezeitor.

Biologicul nu poate fi înfrânt definitiv, ci numai redus la un punct minim și nesemnificativ. Astfel, Legea vie se poate împlini. Cu bucurie și smerenie, ortodoxul are ca și trăsătură de caracter dimensiunea *jertfei*. Pentru împărăția din ceruri, jertfa trebuie cultivată. Din aceste vii caracteristici ale omului ortodox s-a născut neamul românesc.

Celebrul fiziolog N.C.Paulescu spunea că legea supremă care conduce societățile este *iubirea*. Putem spune că această iubire, ruptă din marea iubire a lui Dumnezeu față de oameni, a creat socialul. Chiar dacă iubirea nu este constantă, din evantaiul ei sublim de reverii s-au născut legăturile afective, între indivizi și grupuri compatibile. Numai în acest fel putem explica, din punct de vedere creștin, diversitatea neamurilor. Dumnezeu iubește *toate* neamurile, dar de EL se pot apropia cu adevărat *numai* acelea care cred în Hristos. Dumnezeu nu face El însuși diferențe între neamuri, dar de lumina harului Acestuia se pot bucura deplin numai acelea care au acceptat Legea nouă, restauratoare a umanului (D. Stăniloae).

Din forța iubirii s-au născut neamurile, dar ele s-au dezvoltat ulterior și pe criterii de sânge, ereditate sau geografie. Neamul devine astfel "o comunitate de sânge, tradiție, spațiu și destin, o comunitate de familii înrudite, în care individul se naște, determinat în posibilitățile evoluției ulterioare prin moștenirea biologică venită de la înaintași, moștenire care, împreună cu cea a soțului, va hotărî în esență și limitele în care se va putea desfășura viața urmașilor. Iar viața etnică în devenire, ocrotită de patrimoniul spiritual venit din străbuni și înrădăcinată în glie, este supusă în evoluția ei aceloraşi legi ale firii care hotărăsc desfășurarea vieții în general și pe care nu le putem nesocoti, decât cu riscul suferinței etnice..." (Iuliu Moldovan, *Statul etnic*).

În creștinism, neamul ține de starea hristică a Ființei. Spiritul său se impregnează de energia vieții celei adevărate într-un întreg organic. În ultimile celule ale mădularelor sale neamul creștin respiră lumina Adevărului.

Neamul nu este o predispoziție voluntară a unor monade umane. Acesta reprezintă o unitate creată cu trup și suflet pentru un singur scop: mântuirea. În lege totul este cuprins de dimensiunea frământată, dar sigură, a *telos*-ului. E aberantă teoria că neamurile s-au creat pe cale intelectuală într-un anumit și indiferent secol, așa cum e o copilărie să crezi că germanii s-au lipit unul de altul în urma discursurilor lui Fichte, sau că francezii și-au însușit conștiința identității în urma revoluției atee de la 1789!

Nu numai limba și geografia i-au unit pe oameni. Dacă am susține acest lucru am ieși din coordonatele creștine. Pe oameni i-a unit în primul rând Dumnezeu în entități clare și organice.

Un caz special și relevant îl reprezintă unirea lui Mihai Vodă de la 1600. În general, istoricii români merg pe interpretarea că Mihai nu a urmărit în unire obiective de neam, ci strict politice, pentru construirea unui bastion împotriva turcilor. Nu trebuie negată această interpretare. Dar a merge numai pe interes politic în acțiunea de la 1600 înseamnă a nu înțelege decât prea puțin din acțiunea lui Mihai. Voievodul muntean a mers pe acea "unire duhovnicească" a neamului prin Ortodoxie. Cel mai important lucru pe care l-a făcut în Ardeal a fost să acorde drepturi ortodocșilor, iar aceștia erau bineînțeles români. Pe Mihai l-a interesat unirea întru credința comună universală a Sfinților Părinți. El a intuit genial "scânteia divină" de unire a poporului român, care este Ortodoxia.

Poporul român a avut o istorie zbuciumată, cu numeroase mărturii de existențe între tragic și sublim. Forța sa interioară, seva care i-a dat tăria să crească puternic și luminos, ca o floare de colț pe stânca rece și colțuroasă, a fost Ortodoxia.

Ca și creștini adevărați, nu putem să ne mulțumim a fi doar o națiune - credința într-un sine autonom - ci un neam, o lucrare a harului divin. Prin introducerea evoluționismului, pozitivismului, raționalismului exacerbat în lumea intelectuală românească din secolul al XIX-lea, s-a încercat prefigurarea transformării neamului în națiune. Fapt parțial reușit în perioada ateistă a comunismului, când o parte a românilor s-au închinat Eului propriu. Odată cu evenimentele din decembrie 1989, Ortodoxia, cu ajutorul lui Dumnezeu, încălzește din nou inima românească. Fără îndoială, căderea comunismului a fost posibilă datorită lucrării Binelui împotriva Răului. Jertfele din decembrie 1989 au întronat din nou Adevărul. Nouă, celor de azi, nu ne mai rămâne decât să îl punem în aplicare.

Această nouă aplicare are loc în Ființă: "În om străbate o apartenență la ființă, care apartenență ascultă ființa, fiindcă ea este transmisă lui [...]. Ființa nu e prezentă în om nici întâmplător, nici în mod excepțional. Ființa ființează și se validează numai în măsura în care, prin remedierea ei ea privește pe om. Pentru că abia omul, deschis către ființă, lasă ființa să vină ca prezență. O asemenea în-ființare are nevoie de deschiderea unui luminiș și rămâne astfel, prin această nevoie, transmisă ființei omului. Aceasta nu înseamnă în nici un caz că ființa este pusă abia și numai prin om. Dimpotrivă, este clar: om și ființă sunt transmiși unul altuia și aparțin unul altuia" (M. Heidegger - *Principiul identității*).

Societatea modernă a uitat de această cuminecare dintre Om și Ființă. Omul nu mai este Om. El a fost fixat, începând cu pre-renașterea, să meargă pe o cale de alăturea de Ființă. S-a încercat să se inoculeze în conștiința oamenilor că planurile umane sunt singulare și depind numai de ele însele.

De la această falsă paradigmă a pornit întreaga tragedie a umanității. Lipsa de identitate a omului, ca și refuzul lui de coapartenență cu Ființa, a dus la suicidul social modern, la instabilitatea existenței și la anarhia scopurilor.

Recunoașterea de către om a "com-punerii" și "con-strângerii" cu Ființa va reabilita omul în însăși structura sa intimă, care este veșnicia.

Pentru ca omul să-și evidențieze principiul identității, Dumnezeu i-a dat colectivitatea, adică coparticiparea întru identitate, ca o conlucrare la ființare: "E de remarcat întâi că nu există om anațional. Nici Adam, măcar, n-a fost anațional, ci a vorbit o limbă, a avut mentalitate, o anumită construcție psihică și trupească. Un om pur, necolorat din punct de vedere național, fără determinante naționale, este o abstracție. [...] Nu se pot extrage la un individ sau la o națiune determinantele individuale sau naționale, pentru a lăsa umanul pur. Ar însemna să distrugi însuși umanul. Naționalul sau individualul e însuși umanul, care are, în mod necesar, o anumită calitate. Un uman fără calitate nu există" (D. Stăniloae, *Ortodoxie și românism*).

Neamurile devin în creștinism mădularele Ființei. Ele participă, cu fiecare dintre noi, la Adevărul întrupat în istorie. Chiar dacă unele neamuri cad (vezi, de pildă, cazul rușilor în secolul XX), pierzania lor este de scurtă durată, deoarece materia (neființa) nu poate înfrânge spiritul (Ființa) și pentru că noi știm că moartea a fost biruită prin Hristos.

Din intersectarea istoriei cereşti cu cea pământească, prin Iisus, s-a născut *istoria creștină a neamurilor*, care conlucrează pentru Mântuire. "Toate acestea arată din ce adâncuri de înțelepciune s-a produs coborârea Fiului lui Dumnezeu în istorie, pentru a lucra din ea și prin ea la mântuirea neamului românesc, în solidaritatea lui, nemulțumindu-se a lucra din cer, neîntrerupt, asupra fiecărui ins luat izolat. Dumnezeu nu vrea individualism de monade, în sens protestant, ci solidaritate istorică. Altfel istoria nu ar avea nici un rost. Ea ar fi complet devalorizată. Biserica, de asemenea, ar fi imposibilă..." (D. Stăniloae, *Iisus Hristos sau Restaurarea Omului*).

Omul are de ales între iubire și răzmeriță.

MUTILARE VOLUNTARĂ SAU BOALA CONTAGIOASĂ?

În timp de război, mutilarea voluntară pentru evitarea încorporării era nu numai dezaprobată, ci şi pedepsită, ca sustragere de la îndeplinirea unei îndatoriri cetăţeneşti elementare. Nici într-un caz ea nu putea constitui o faptă onorabilă, cu atât mai puţin de lăudat pentru... pacifismul ei.

Nu aşa stau lucrurile cu Tratatul româno-ucrainean, care a "legalizat" amputarea teritorială din 1940 cu o pornire de-a dreptul masochistă, proprie unei clase politice obsedate până la orbire de "integrarea euro-atlantică". Şi, din păcate, nu numai politicienii văd această aderare ca pe un scop în sine, pentru care merită să ne autoflagelăm: în preajma semnării documentului amintit, într-o apariţie televizată, dl. profesor Dinu Giurescu se străduia să ne convingă că, acceptând acest sacrificiu, România nu va mai fi niciodată înglobată în vreun imperiu. Unei astfel de asigurări am fi îndreptăţiţi să-i opunem moromeţiana întrebare: "pe ce se bazează?". Dar stăruinţa ciudată ca în textul tratatului partea română să specifice fără echivoc că renunţă pentru totdeauna la provinciile răpite suscită un set întreg de întrebări, mai mult sau mai puţin retorice: A fost cumva istoria vreodată caracterizată prin încremenire? Nu ne-a învăţat de atâtea ori că, în decursul ei, stăpânirile cresc şi descresc? N-a trecut chiar sudul Basarabiei, de pildă, prin atâtea mâini: scite, greceşti, tyragete, roxolane, genoveze, româneşti, turceşti? În numele cărui principiu postulăm că ea va rămâne pe veci ucraineană?

Nu e greu de observat că între utopia marxistă, pentru care era proletară trebuia să încheie apoteotic timpurile, şi actualul proiect european, la fel de utopic, din moment ce-şi propune îngheţarea istoriei într-un veşnic *statu quo*, diferenţa e minimă. Asemănarea nu este deloc surprinzătoare, dacă avem în vedere originea comună, în aceeaşi mentalitate secularizată şi raţionalistă occidentală.

Numai că plăsmuirea unei doctrine a păcii universale n-a împiedicat acelaşi Occident să dea dovadă de un pragmatism care n-ar fi atât de condamnabil în sine, dacă n-ar intra în conflict cu discursul despre o ordine internaţională a securităţii şi păcii.

Însă dl. Giurescu nu e de acord că marile puteri apusene au mai şi greşit faţă de noi, străduindu-se să înlăture percepţia curentă a românilor, coform căreia ele ne-ar fi rămas moralmente datoare. "Nu ne datorează nimic!", susţinea cu aplomb domnia sa.

Găsind cu totul întristător spectacolul unui istoric atins de amnezie, aş reproduce, cu umilinţa nespecialistului, fapte care contrazic această aserţiune şi care ar trebui să pulseze încă viu în memoria noastră. "Aliaţii noştri tradiţionali", cum erau socotite democraţiile occidentale în perioada interbelică, departe de a ne susţine în anii hotărâtori ai deceniului IV, care înregistrau ascensiunea a două state imperialiste, Germania şi U.R.S.S., ne-au împins pe rând în braţele lor: Franţa, din 1931 în 1934, înspre sovietici[1], Anglia, în 1938, către germani[2], pentru ca, împreună cu S.U.A., să ne abandoneze de-a binelea ruşilor în 1945, debarasându-se ca de un lest care le îngreuna echilibristica diplomatică.

Însă mult mai înainte, Europa apuseană medievală s-a putut dezvolta mai ferit, gustând bunăstarea economică şi împlinindu-se ca civilizaţie distinctă, la adăpostul "contraforţilor" ei dinspre sud-vest, unde Spania lupta din greu cu arabii, şi est, unde ţări ca Polonia, Serbia şi principatele dunărene au frânat cât au putut asaltul turco-tătar. Asta o spune un istoric ca Manselli, care a comparat Europa acelui răstimp cu o cetate asediată ce sacrifică o parte din teritoriu, cu populaţie cu tot, pentru a salva restul. Şi tocmai aceia care au compromis atunci unitatea spirituală a continentului, refuzând implicarea militară dincolo de aria aflată sub influenţa papalităţii, vorbesc astăzi de integrare europeană! Căci, între timp, această regiune a devenit "zonă tampon", "cordon sanitar", prefigurând recenta "cortină de fier".

Ea aminteşte de poarta bine ferecată a cetăţii îndărătul căreia prinţul Prospero se baricadează de frica Morţii Roşii, fără să-i pese că ea pustieşte ţinuturile dinafară. Şi dacă tot am luat ca pe o parabolă morbida povestire a lui Poe, să mai remarcăm încă un aspect ce-i întăreşte caracterul de sinistră premoniţie: faptul că Moartea Roşie se strecoară mascată în cetate, deci adoptând un limbaj mimetic, care înşeală vigilenţa "paznicilor" (cenzorii morali, responsabili de prezervarea valorilor specifice comunităţii) *tocmai pentru că şi ei participă la o mascaradă*, pare să spună că în lupta dintre ideologii învinge adesea mijloacele subversive.

Dar nu este acesta cazul elitei noastre culturale, care interpretează roluri străine de natura adevărată a comunităţii pe care pretind că o reprezintă?

Florea TIBERIAN

1. A se vedea memoriile a doi importanţi diplomaţi români, Grigore Gafencu şi Mihail Sturdza, publicate în *Însemnări politice*, Humanitas, Buc., 1991, resp. *România şi sfârşitul Europei*, F.R.O.N.D.E., Alba Iulia, 1995.
2. Declaraţia lordului-Chamberlain referitoare la preponderenţa influenţei germane în sud-estul Europei este consemnată, printre alţii, de Andreas Hillgruber în *Hitler, Regele Carol şi Mareşalul Antonescu*, Humanitas, Buc., 1994.

"AL DRACU' NAE!"

Cer iertare, din capul locului, pentru acest titlu nu tocmai potrivit cu memoria marelui profesor şi gânditor creştin. M-a obsedat însă această exclamaţie a unui prieten, cu atât mai sinceră şi mai semnificativă cu cât nu venea din partea unui "năist". În felul ei, ea circumscrie totuşi de minune o anume "stare de fapt", la care mi-am propus să mă refer, pe scurt, în cele ce urmează.

*Despre Nae Ionescu a circulat multă vreme (şi circulă încă) legenda că ar fi fost un mare afemeiat (ceva asemănător cu imaginea vulgară despre Eminescu, pe care eforturile biografilor documentaţi abia de au reuşit s-o mai estompeze). Considerat irezistibil la modul diabolic, Nae Ionescu s-a instalat în conştiinţa aculturală a multora ca un soi de Lică Sămădăul în straie de filosof, **fascinând** nevestele protipendadei bucureştene, spre disperarea câte unui Ghiţă mai rafinat şi spre deliciul bârfitorilor mondeni...*

*Pe acest fond aperceptiv, creat încă din timpul vieţii controversatului personaj, modul pătimaş cu care doamnele **continuă** să se raporteze la el chiar şi în posteritate vine ca o confirmare a unui **destin**. Viu sau mort, "Nae" polarizează pasiunile; doamnele îl iubesc sau îl urăsc psihanalizabil, îl vor numai al lor, îl bârfesc sau îl răsfaţă. Ce-i drept, spre deosebire de Eminescu, a cărui masculinitate postumă a căzut mai ales în lotul domnişoarelor, "Nae" stă mai degrabă în vederile doamnelor trecute de prima tinereţe... În orice caz, el rămâne **viu** nu doar prin farmecul, ascuţimea şi chiar actualitatea discursului său filosofic sau gazetăresc, ci şi prin acest interes feminin aproape devorator, de natură să trezească (la modul "principial") invidia bărbaţilor în carne şi oase, care ajung să exclame, nu tocmai creştineşte, asemenea prietenului meu: "Al dracu' Nae!".*

*Astăzi, cel puţin atât cât transpare din presa literară, destinul postum al Profesorului (majuscula este a pietăţii feminine) este un fel de coardă întinsă, de la stânga la dreapta, între contestaţiile încăpăţânate de tip Marta Petreu (v. **România literară**, mai ales nr. 49-50/1994, pp. 16-17) şi apologiile geloase de tip Dora Mezdrea (v. **România literară**, nr. 31/1997, pp. 14-15), toate ostentativ de "exacte". În ultima vreme, cea mai mare imprudenţă a unui bărbat este "să se bage" în această afacere tot mai sever circumscrisă; dacă o face, atunci riscă să fie calificat (ca subsemnatul) drept "malefic" şi "primejdios" în... "durata lungă" a istoriei! D-l Alex Ştefănescu, care a crezut că-şi poate permite să scrie neamendat despre "Un filosof în rolul de bărbat" (**România literară**, nr. 26/1997, p. 4), o ştie şi dumnealui. Bărbaţii se pot ocupa nestânjeniţi, dacă vor, cu de-alde Mihail Sebastian, pentru care nici o doamnă, pe cât se vede, nu se mai omoară cu firea...*

*Oare cum o privi Nae Ionescu, de acolo de unde e, o posteritate atât de preponderent feminină şi pasională? S-o simţi maternal ocrotit, bărbăteşte flatat sau filosoficeşte jenat? O aştepta, poate, şi interesul unei generaţii mai virile? Prietenul meu şi-l imaginează mai degrabă nepăsător ("nemuritor şi rece"), susţinând că aceasta e mai mult problema noastră decât a legendarului răposat. Când zice: "Al dracu' Nae!", se deplânge pe sine şi pe noi toţi... (Menţionez că prietenul meu – când va un admirator discret al d-nei Ana Blandiana – nu le cunoaşte personal nici pe d-na Marta Petreu, nici pe d-na Dora Mezdrea, nici pe d-na Anca Irina Ionescu, nici pe d-na Ileana Vasiliu-Scraba etc.; n-are habar nici de **Mistica** englezoaicei Evelyn Underhill, nici de memoriile Martei*

Bibescu sau Cellei Delavrancea, iar scrisorile Elenei-Margareta Fotino – "Urâţică, dom'le!" – abia a început să le citească. De aceea, trebuie s-o mărturisesc, sunt tentat să-i reproşez un naiv apriorism...)

Răzvan CODRESCU

COMENTARIU LA CARTEA FACERII

11. CĂSĂTORIA LUI ISAAC

Govaert Flinck, *Isaac binecuvântându-l pe Iacov* (1639)

Eveniment pregătit cu multă grijă de către Avraam, căsătoria lui Isaac este relatată în capitolul 24 al *Facerii*.

"Avraam era acum bătrân şi vechi de zile şi Domnul binecuvântase pe Avraam cu de toate" (*Fac.* 24, 1). Avraam e numit *"vechi de zile"*, asemeni lui Dumnezeu în viziunea lui Daniel (*Dan.* 7, 9). Un indiciu că el ajunsese la cea mai înaltă treaptă a sfinţeniei: îndumnezeirea.

Avraam chemă un slujitor credincios şi-i ceru să jure, cu mâna sub coapsa lui, *"pe Domnul Dumnezeul cerului şi pe Dumnezeul pământului"*, că nu va lua lui Isaac femeie de neam canaanit, ci îi va căuta soţie dintre rudele sale (24, 2-4). Jurământul cu mâna sub coapsă era un obicei din vechime, în cazul de faţă arătând că "de acolo a luat început naşterea lui Isaac" (Sf. Ioan Gură de Aur). Interdicţia de a-i lua lui Isaac femeie dintre canaaniţi era întemeiată religios, practicile cultice ale acestora fiind decăzute într-un materialism cras.

Slujitorul e atenţionat să nu întoarcă pe Isaac în Caldeea, căci Dumnezeu a făgăduit Canaanul urmaşilor săi. Avraam asigură apoi pe sluga sa că Dumnezeu îi va scoate înainte femeie pentru fiul său (24, 6-8). După ce a jurat, slujitorul a pornit către Mesopotamia. Ajuns în cetatea lui Nahor, a rugat pe Dumnezeu să-i scoată în cale pe cea hotărâtă, semn fiindu-i acesta: aceea să fie care, cerându-i-se apă din fântână, îi va da să bea şi-i va adăpa şi cămilele pe deasupra. Pe când gândea acestea, a venit la fântână *Rebeca* (=ceă răbdătoare), fiica lui Batuel şi nepoata lui Nahor, fratele lui Avraam (24, 9-15).

"Acesta era foarte frumoasă la chip, fecioară, pe care nu o cunoscuse încă un bărbat" (24, 16). "La fel caută şi Hristos suflete curate ca nişte fecioare, care nu au în ele nici o pată" (Isaia Pustnicul).

Rebeca răspunde slujitorului după gândul său. *"Iar omul acela se uita la ea cu mirare şi tăcea, dorind să ştie de i-a binecuvântat Domnul călătoria sau nu"* (24, 21). "Nu numai cu limba este furat Domnul spre mântuire, precum a făcut tâlharul care a strigat de pe cruce, ci şi cu gândul" (Ioan Carpatinul). Adeseori, în tăcere, cunoaştem mai bine voia lui Dumnezeu.

Slujitorul i-a dat atunci Rebecăi daruri de preţ, întrebând de se află în casa tatălui său loc de găzduire. Rebeca i-a spus a cui fiică este şi a adăugat: *"Avem şi paie şi fân mult şi la noi în casă este şi loc, ca să rămâneţi"* (24, 25). Apoi a alergat acasă şi a povestit mamei sale toate acestea. *Laban* (=cel alb), fratele ei, a văzut darurile şi, îndată, a ieşit în calea slujitorului şi l-a poftit în casă. Laban apare ca stăpânit de lăcomie. A dat Laban cămilelor paie şi fân, iar lui Eliezer (acum se spune numele slujitorului) şi însoţitorilor săi le-a adus pâine (24, 28-33). Hrana duhovnicească nu este aceeaşi pentru toţi, ci ea se adaptează stării fiecăruia: "Cuvântul lui Dumnezeu le este celor a căror grijă se învârteşte mai mult în jurul virtuţilor trupeşti paie şi fân, nutrind partea pătimitoare a sufletului lor spre lucrarea virtuţilor. Dar celor ce s-au ridicat prin contemplaţie adevărată la înţelegerea celor duhovniceşti le este pâine care le nutreşte partea mintală a sufletului spre desăvârşirea după chipul lui Dumnezeu" (Sf. Maxim Mărturisitorul).

Eliezer a cerut pe Rebeca pentru Isaac. Laban s-a învoit, iar Rebeca s-a arătat gata să pornească spre Canaan. *"Şi au binecuvântat pe Rebeca şi i-au zis: Sora noastră, să se nască din tine mii şi zeci de mii şi să stăpânească urmaşii tăi porţile vrăjmaşilor lor!"* (24, 60). Putem înţelege norul de mărturisitori ai dreptei credinţe, biruitori în războiul nevăzut împotriva puterilor diavolului.

În Canaan, Rebeca este întâmpinată de Isaac, care pe dată a iubit-o.

Avraam şi-a mai luat o femeie, cu numele *Chetura* (=cea învăluită în mireasmă de mirodenii), "din care descind populaţiile Arabiei" (*GEN*, p. 350). Avraam a murit în vârstă de 175 de ani; Ismael şi Isaac l-au îngropat în peştera Macpela, alături de Sarra (25, 1-10).

Ca şi Sarra, Rebeca era stearpă. Dar, ca urmare a rugăciunilor lui Isaac, Domnul i-a rânduit să zămislească. Dumnezeu i-a descoperit apoi Rebecăi că în pântecele ei sunt două neamuri, unul urmând a stăpâni asupra celuilalt. Rebeca a născut doi gemeni: pe *Isav* (=cel păros) şi pe *Iacov* (=cel ce ţine de călcâi; cel ce înşeală). Copiii s-au născut când Isaac avea 60 de ani, la 20 de ani după căsătoria părinţilor lor (25, 20-26).

Fraţii au crescut, Isav devenind vânător iscusit, trăitor în câmpii, în vreme ce *"Iacov era om liniştit trăind în corturi"* (25, 27), "adică făcea uz de simplitatea firii sale, fără să ia, ca o mască, o înfăţişare făurită cu meşteşug pentru înşelarea celor din jurul său. De aici se vede că inocent este omul care n-a făcut experienţa răului" (Sf. Vasile cel Mare).

Isaac, însă, iubea mai mult pe Isav, acesta fiind întâiul născut. Isav e opusul lui Iacov: războinic şi rătăcitor în câmpiile frânturilor de înţelesuri, e incapabil a se fixa în contemplaţie. El se mai numea şi *Edom* (=cel roşu), sângele având darul să-l fascineze. Totuşi, faţă de Cain, el vareuşi, într-o măsură, să-şi stăpânească pornirile. Mânat de firea sa impulsivă, el îşi va vinde fratelui său dreptul de întâi-născut (25, 29-34) în schimbul unei mâncări de linte (de culoare roşie), gest dezaprobat de către toţi scriitorii bisericeşti. Întâiul născut primea binecuvântarea părintească, moştenea dublu faţă de ceilalţi fraţi şi devenea capul familiei după moartea tatălui. Isav, însă, s-a dovedit incapabil să înţeleagă valoarea acestor privilegii...

Urmează o povestire asemănătoare celor din capitolele 12 şi 20. Isaac, din pricina foametei abătute peste ţară, s-a dus în Gherara. Domnul i-a poruncit să nu plece spre Egipt, ci să rămână în pământul Filistenilor. Aici a spus tuturor că Rebeca ar fi sora sa. Dar Abimelec, regele filistean, a aflat că-i este soţie şi i-a reproşat lui Isaac vicleniа, dând apoi poruncă să nu se atingă nimeni de cei doi străini (26, 1-11). În aceste trei istorisiri se constată un progres moral al omenirii, chiar şi între neamurile idolatre.

Averile lui Isaac au sporit (26, 12-13), adică "voinţa sa ţintea spre tot mai mult, făcea progrese neîncetate în contemplarea unor realităţi tot mai dumnezeieşti. Astfel, numai cel care a cultivat toate virtuţile în câmpul sufletului său, numai acela împlineşte şi această poruncă: *creşteţi*" (Origen).

Filistenii începură a-l pizmui pe Isaac. *"Toate fântânile, pe care le săpaseră robii tatălui său, în zilele lui Avraam, tatăl său, Filistenii le-au stricat şi le-au umplut cu pământ"* (26, 14). Prin fântâni, după Ava Dorotei, este închipuită conştiinţa. Cel drept află în conştiinţa sa apa cea vie, Care este Hristos. Ateul şi ereticul mânjesc conştiinţa lor cu pământ, o astupă, închizând-o harului dumnezeiesc. "Prin aceste fântâni străbaţi întreaga Scriptură, în căutarea de fântâni ajungi până la Evanghelii" (Origen). Fântânile patriarhilor sunt drum luminos până la fântâna samarinencei (*In.* 4, 5-15), unde aflăm deplin apa cea vie...

(va urma)

IOAN SORIN USCA

"CATEDRALA NEAMULUI"

Proiectul patriarhal al unei "Catedrale a Mântuirii Neamului", ambiţionând să se apropie de dimensiunile Sfintei Sofii constantinopolitane, a generat numeroase dispute în mediile culturale şi bisericeşti. Obiecţia curentă că o catedrală de asemenea dimensiuni "nu este în tradiţia Ortodoxiei" pare mai degrabă expresia unui tradiţionalism rău înţeles, care "piticeşte" orice avânt creator, fetişizând nişte consecinţe locale ale vitregiilor istorice şi eludând pios-sentimental realităţile unei metropole moderne. În vremurile ei de măreţie istorică (Imperiul bizantin, în primul mileniu, şi Imperiul ţarist, în mileniul al doilea), Ortodoxia n-a fost lipsită de tentaţia ctitoriilor grandioase, iar cavalerii latini ai Cruciadei a patra putuseră rămâne cu gurile căscate sub bolta imensă de la *Hagia Sophia*. Nu *grandoarea în sine* este amendabilă în actualul proiect patriarhal (ce contrazice poate o tradiţie marginală, dar se conexează la una imperială, sub semnul aceleiaşi Ortodoxii), ci datele lui *contextuale*.

Un patriarh iremediabil compromis (şi vădit depăşit de vremuri), complice până mai ieri la demenţa *destructivă* a lui Ceauşescu (28 de biserici şi mânăstiri dărâmate sau "translate", între 1977 şi 1989, numai în Capitală, adică sub chiar ochii Prea Fericitului!), devine deodată *constructiv*, urmând însă tot o linie ceauşistă: cea a *megalomaniei* dictatoriale! Ca şi în cazul răposatului dictator, patosul marilor ctitorii nu vine pe vreun fond de prosperitate naţională, ci pe unul de mizerie şi pauperizare galopantă, amintind de vorba cu "capra râioasă" care "ţine coada sus". Când sute de monumente religioase de interes istoric stau să se prăbuşească pe tot cuprinsul ţării, când bisericile obişnuite lipsesc în zeci de cartiere noi (din Bucureşti şi din alte municipii), ambiţiile patriarhale echivalează cu o sfidare, iscând bănuiala unei iresponsabilităţi senile sau a unei impardonabile deşertăciuni. Dacă nu cumva Prea Fericitul se iluzionează că, punând fie şi numai bazele singularei ctitorii, numele său va rămâne legat în posteritatea pământească (Dumnezeu neputând fi dus cu preşul!) nu de doisprezece ani de distrugeri fără precedent, ci de acest puseu de grandoare finală, greu cât păcatele pe care nu le-a ispăşit...

Vasile A. MARIAN

Se poate vorbi de o "inițiere" în "taina creștinătății"?

Motto:

"Dacă Dumnezeu e o taină necuprinsă, sau Taina tainelor, lucrările săvârșite de preot în acel loc, unde se trăiește cu deosebită intensitate prezența Celui tainic - pentru că preotul intră curățit acolo - au și ele caracter de taină, căci în ele se întâlnesc gesturile omului sfințit cu lucrările lui Dumnezeu. Acest caracter de taină al energiilor lui Dumnezeu venite la om e baza Tainelor Bisericii. Biserica Ortodoxă a păstrat simțirea aceasta a Tainei și a sfințeniei lui Dumnezeu împărtășite credincioșilor. Între Taină și sfințenie este o identitate. Unde nu e sfințenie, nu e Taină. Unde e murdărie morală, nu e Dumnezeu Cel tainic. Unde e mândria de a înțelege totul prin rațiune, nu se mai simte taina, pentru că s-a ivit patima mândriei, care mărginește totul la măsura omului."

(Părintele Dumitru Stăniloae)

Bisericile noastre sunt deschise și accesibile pentru toată lumea. Nimeni nu te legitimează în vreun fel la intrarea în biserică. Învățătura creștină și cărțile ei nu sunt distribuite pe filiere oculte și "verificate". Biserica este *una și aceeași pentru toți*, indiferent de treapta de cunoaștere religioasă sau de îmbunătățire duhovnicească pe care se află fiecare.

Pentru creștin, lumea este una plină de *taine*. Nu numai cele 7 Taine numite îndeobște ca atare (botezul, mirungerea, mărturisirea - spovedania, împărtășirea - euharistia, căsătoria, preoția - hirotonia, maslul), dar și multe altele. Dumnezeu, în primul rând, este o Taină insondabilă. Omul, fiind creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, este și el o mare taină. Cosmosul, în întregul lui, este o taină, un mijloc tainic de convorbire iubitoare a lui Dumnezeu cu omul. Sfârșitul lumii este o taină, chiar și pentru Fiul lui Dumnezeu, în ceea ce are El uman (*Matei* 24, 36). Sau, cu un cuvânt, "mare este taina creștinătății", cum mărturisește o frumoasă și înțeleaptă cântare bisericească. Taina în creștinism nu are conotația de secret și de interzis pentru anumite categorii de credincioși, ci de necuprins, de nesfârșit în posibilitatea de a spune, de a comunica un mesaj existențial, fie propriu, fie transmis, venit de la o terță persoană. Cât privește mistica ortodoxă, Părintele Stăniloae subliniază că pentru ea tainele sunt taine în lumină, iar nu taine în obscuritate, cum se întâmplă, în cea mai mare parte, în mistica apuseană tradițională.

Noi vorbim de taina persoanei, pentru că taina, din punct de vedere creștin, este sesizabilă, în necuprinsul ei, în cadrul unei comunicări la nivel personal. Cu cât ți se dezvăluie o taină în desfășurarea acestei relații profund personale, cu atât devii mai conștient de necuprinsul ei. Cuprindere totală ar însemna, într-un fel, sfârșit, moarte. Înaintare nesfârșită în cuprinderea tainei creștine înseamnă viață veșnică.

Dar, în același timp, Dumnezeu, Taină de necuprins fiind, se revelează, se descoperă sufletului atent, pe măsura și la măsura de înțelegere a omului, mai mult chiar, adesea la cea a fiecărui om în parte. S-a descoperit *în chip maxim apropiat* prin întruparea și prezența nemijlocită a Fiului Său, a lui Hristos în lume, se descoperă și acum neîntrerupt prin lucrarea Duhului Sfânt.

Auzim adesea această propoziție devenită clișeu: "X *a fost inițiat* în tainele... meseriei (hai să zicem!)..." *Inițierea* presupune dezvăluirea treptată a unor cunoștințe, pe măsura dovedirii că ai făcut față bunei deprinderi a celor dezvăluite pentru o treaptă inferioară și că ți-ai demonstrat fidelitatea față de țința acelei trepte mărginite și, astfel, față de țința spre care conduce acea scară, țintă de altfel prea vag întrezărită și care nu se dezvăluie deplin decât celor ajunși pe o ultimă treaptă de inițiere. Toată această compunere ține de organizarea unor societăți formal esoterice, în conținut, însă, destul de pământene. "Taina" de acest gen este epuizabilă, ea nu ține de profunzime, ci de ascunderea unor elemente și de dezvăluirea lor treptată, dezvăluire care dă acces la o anumită putere dominantă asupra altora, în vederea satisfacerii unor interese proprii, elitiste și egoiste. Dimpotrivă, pătrunderea autentică în tainele creștine presupune o angajare tot mai accentuată și mai responsabilă în slujirea celor de lângă tine, cei ce vor și reușesc să ajungă mai mari trebuind să fie mai devotați și mai ardenți în lucrarea jertfelnică pentru oameni și pentru Dumnezeu.

Și totuși, se poate spune, nu sunt elemente în Evanghelii și în Tradiție care să ne îndreptățească la afirmarea unei "inițieri" creștine? Nu le vorbește Hristos ucenicilor Săi în parabole, pentru ca ei să înțeleagă și ceilalți nu (*Matei* 13, 13)? Nu a spus tot El: "Nu dați cele sfinte câinilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare și, întorcându-se, să vă sfâșie" (*Matei* 7, 6)? Nu este Cina ultimă cu apostolii o Cină de Taină, la care Mântuitorul împărtășește secrete teribile apropiaților Săi? Nu promitem noi în fața ușilor altarului, înainte de a ne împărtăși: "Nu voi spune vrăjmașilor Tăi Taina Ta, nici sărutare îți voi da ca Iuda"? Nu erau, în Biserica veche, catehumenii scoși din biserică de la a doua parte a Liturghiei ("Cei chemați ieșiți!"), atunci când se săvârșea jertfa euharistică?

Nu, nici o piedică exterioară nu este în calea celui ce vrea să pătrundă "tainele" creștine. Sunt, în schimb, infinite bariere interioare, ținând de precaritatea existențială a fiecărui om în parte, dar și a umanității în întregul ei, după cădere.

Căci tot Hristos le spusese Apostolilor (și, prin ei, tuturor celor ce sunt în Biserica apostolică): "Vouă vi s-a dat să cunoașteți tainele împărăției cerurilor" (*Matei* 13, 11). Și mărturisea El despre Sine: "Eu i-am vorbit lumii pe față... și nimic n-am vorbit în ascuns" (*Ioan* 18, 20). Apoi, nu-i îndemna El pe aceiași Apostoli (și, totodată, pe orice creștin care-și asumă responsabil condiția sa): "Ceea ce vă spun Eu la întuneric, spuneți voi la lumină; și ceea ce auziți la ureche, propovăduiți de pe acoperișurile caselor" (*Matei* 10, 27)?

La învierea Fiului lui Dumnezeu, catapeteasma Templului a fost sfâșiată (*Matei* 27, 51). Prin ea Hristos iese și se face accesibil tuturor, desigur în măsura în care îl acceptă și devin ucenici ai Lui. Prin aceeași catapeteasmă "sfâșiată" noi avem, veșnic, acces direct la Hristos întrupat euharistic.

Inițierea presupune, deci, "știință", cunoașterea mereu mai detaliată și mai apropiată a unor structuri și profitul crescut de pe urma cunoașterii acestor structuri. Societățile inițiatice îți dau, pe măsura înaintării în inițiere, un spor de putere "politică", sentimentul aparținerii la o elită îndrituită să decidă asupra destinului altora, neinițiați sau aflați pe trepte mai joase de inițiere.

În creștinism prețul cel mare nu se pune pe inițiere, ci pe înaintare, pe îmbunătățire. Nu cei cu școala cea mai multă sunt și cei mai îmbunătățiți din punct de vedere al vieții creștine. Dacă ignoranța este, în mod cert, un păcat, cunoașterea nu reprezintă prin sine, automat, o virtute. Sfinții Părinți nu se băteau pentru *masters* și doctorate, nici pentru titluri universitare. Facultățile de Teologie nu dau neapărat mari sfinți. Din contră, din păcate, foarte adesea ele mai mult veștejesc pornirea spre sfințenie...

Și iarăși, se va putea obiecta, nu vorbesc Părinții de scări, de trepte de sfințenie, de ceruri, de vămi, de ierarhii? Nu este structura Bisericii noastre profund ierarhică? Pe ce se întemeiază ierarhia? Nu este cel de pe o treaptă ierarhică superioară "mai inițiat", favorizat în apropierea mântuirii? Nu știe el niște lucruri în plus? Nu are el acces la niște "secrete" care pentru cei de rând rămân necunoscute și oculte?

Nicidecum. Oricum, nimic din ceea ce este important pentru mântuire. *Lucrurile fundamentale sunt la îndemâna tuturor*. Nimic nu este ascuns. Hristos este deplin accesibil tuturor. Asta este una dintre marile taine ale creștinismului, pe care gnosticii, lezați, n-au putut s-o înțeleagă. Atunci ei au încercat, fără succes, să-și adjudece creștinismul și mântuirea, întemeind-o pe simplă cunoaștere intelectuală și esoterică, dar încercarea lor însemna denaturare, alterare, în mare măsură abandonare a învățăturii revelate a lui Hristos, conducând, ca atare, în mod firesc, la eșec.

Pentru creștinul Tradiției, supremul acces la taina dumnezeirii este împărtășirea de Hristos, care evident nu se rezumă numai la actul "consumării" Sfintelor. Suprema comunicare cu omul, intrarea în taina lui, însemna, de asemenea, a te împărtăși de el, ceea ce presupune *iubire* și, pe treapta supremă de reciprocă împărtășire, *prietenie*. Taina cosmosului se dezvăluie ca un mesaj infinit delicat de iubire a lui Dumnezeu pentru om.

Cum să "inițiezi" pe cineva în creștinism? Care este începutul, căci de un sfârșit nu poate fi vorba? Care este ordinea? Ce și cum se cuvine făcut spre a înainta?

Înaintare în credință, îmbunătățire, cum spun creștinii, înseamnă *trăire*, asumare a unei vieți conforme cu învățăturile evanghelice, păstrate și transmise prin Biserică.

Există o știință a comportamentului în biserică, o deprindere a gesturilor liturgice, o cunoaștere, care se cere a fi din ce în ce mai aprofundată, a adevărului de credință, așa cum este el exprimat dogmatic și canonic, în baza

Andrei Rubliov (1370-1430),
Chipul Mântuitorului (fragment de *Deisis*)

învățăturilor revelate ale Scripturii Sfinte și ale Tradiției. Toate acestea sunt necesare pentru o mărturisire deplin corectă, asumată și conștientă a credinței, pentru a fi în mod real, iar nu părelnic, aproape de Dumnezeu. Dar toate acestea nu sunt apanajul unei elite.

Până la urmă, fiecare este chemat la sfințenie sau măcar la ajungerea, prin dumnezeiască milostivire, la veșnica comuniune cu sfinții ("Cu sfinții odihnește, Doamne, sufletul adormitului robului Tău..."), se cântă, înțelept, la prohodirea celui plecat spre alte tărâmuri). Dificultatea și, în egală măsură, frumusețea stării creștine constă, printre altele, și în aceea că, practic, te afli tot timpul pe "linia dreaptă", că te afli mereu în fața sfârșitului de cursă terestră, că trebuie să fii capabil în orice moment să declanșezi sprintul. În același timp, nu poți să spui niciodată "am ajuns" și să te oprești, degustându-ți biruința. În plus, această stare, care implică veghe permanentă, presupune nu întrecerea egoistă a celorlalți de lângă tine, ci ajutorarea lor, promovarea lor, pe cât cu putință, chiar dacă, aparent, asta poate părea a fi în dauna ta. Se cere să nu trișezi, ca să fii des-calificat, să nu-ți risipești forțele sufletești aiurea și să te prăbușești epuizat de rău înainte de a trece linia de sosire. Toți cei care o trec sunt biruitori, toți primesc o cunună, pe măsura cursei lor, și au parte de bucurie.

După aceea ne așteaptă, desigur, o altă cursă, de data aceasta fără obstacole, fără osteneală, o trecere nesfârșită din slavă în slavă ("epectazele" de care ne vorbește Sfântul Grigorie de Nyssa), într-o sporire de lumină neapropiată, o înaintare nesfârșită în apropierea de infinitul de neacoperit al Persoanelor dumnezeiești.

Costion NICOLESCU

IV

" Până la urmă vom învinge şi visul nostru secular se va înfăptui, dar preţul împlinirii lui este chinuitor de dureros. Ştiam că va trebui să plătim unitatea noastră naţională cu atâta sânge, nu am crezut însă niciodată că va trebui să plătim şi cu atât noroi ".

Ion I.C. Brătianu
(Iaşi, primăvara 1917)

Sacrificiul de sânge al armatei Vechiului Regat al României în războiul pentru unitatea neamului, exprimat în cifrele seci ale consemnărilor statistice, se ridică la 220.000 de morţi - 3% din populaţia ţării la acea dată. Iar dacă la această impresionantă cifră se adaugă distrugerile de bunuri materiale provocate satelor şi oraşelor de desfăşurarea ostilităţilor pe teritoriul naţional, spolierea populaţiei civile din provinciile ocupate vremelnic de forţele armate inamice, dar mai ales suferinţele invalizilor, orfanilor şi văduvelor de război, fiinţe marcate pentru tot restul vieţii lor de răni le trupeşti şi sufleteşti datorate războiului, avem o imagine a preţului plătit pentru înfăptuirea României Mari. O încordare titanică, pe care nimeni nu a redat-o în cuvinte mai bine ca Vasile Pârvan în capitolul *Au căzut pentru libertate - Un cântec de jale şi un cântec de biruinţă* din ***Memoriale.***

"... Viteji au fost flăcăii tăi, o Patria mea frumoasă, pretutindeni unde ţi-au apărat moşia de năvala duşmană. Dar nicăieri sufletele lor n-au ars de un foc mistuitor ca la Mărăşeşti şi Târgul-Ocnei. Aici ei n-au mai avut nici speranţa înaintării, nici credinţa rămânerii pe loc... Ca Făt-Frumos cu Smeul Smeilor, ca Iacov cu Îngerul Domnului, ei au luptat lupta dreaptă a vitejiei şi având în ei voinţa nestrămutată de a învinge, sau de a muri, ei au învins. Au învins, pentru că a muri nu puteau; căci în sufletul lor era acum puterea tuturor strămoşilor, era viaţa nemuritoare a rasei dacoromane, era voinţa de a birui a Romei eterne.

Ca învăluiţi în propriile giulgiuri, încă din viaţă, aşa au apărut ei în ziua hotărâtoare a bătăliei, în strămoşeştile lor haine albe de ţărani ai ogoarelor roditoare, în faţa duşmanului îngrozit de puterea mereu renăscută şi mereu nestăpânită a asalturilor lor.

Îngenunchiaţi, voi ce-aţi rămas în viaţă, înaintea maiestăţii celor ce au căzut la Mărăşeşti şi Târgul Ocnei! Acolo s-a făurit din nou, prin moartea incomparabilă, pactul vieţii eterne a rasei noastre.

În tragedia luptei fără speranţă, acolo s-a petrecut Schimbarea-la-faţă a marelui martir - ţăranul-ostaş".

În toamna anului 1919 s-a născut ideea ridicării unui memorial impunător - monument şi sanctuar - menit să glorifice eroismul ostaşilor şi totodată să exprime piosul omagiu adus de naţiune celor căzuţi în Războiul de întregire. Locul ales pentru materializarea acestei iniţiative a fost zona Mărăşeşti, acolo unde armata română a înscris o pagină de eroism exemplar. O comisie alcătuită din generali şi ofiţeri, participanţi la luptele de la Mărăşeşti, având în componenţa ei şi o delegaţie a Societăţii Ortodoxe Naţionale a Femeilor Române, condusă de Doamna Alexandrina Cantacuzino, a sosit la 8 octombrie pe malul Siretului, de unde se deschidea întreaga panoramă a câmpului de bătălie care păstra încă urmele luptelor, gropi de obuze, tranşee surpate, resturi de reţele de sârmă ghimpată.

Onoarea de a indica locul unde urma să fie ridicat memorialul i-a revenit maiorului Nicolae Miclescu, participant la lupte şi decorat, pentru bravura sa, cu Ordinul Mihai Viteazul, aşa cum sună Înaltul Decret Regal: *"Pentru vitejia şi avântul cu care a comandat batalionul în lupta de la Mărăşeşti din 6 August 1917. A înaintat prin focul de baraj al inamicului şi, dispunându-şi companiile în mod destoinic, a atacat cu furie, determinând retragerea precipitată a germanilor. A căzut apoi rănit, dând dovadă de înălţătoare calităţi ostăşeşti".*

În urma unui concurs, juriul prezidat de profesorul P. Antonescu, preşedintele Asociaţiei Arhitecţilor Români, a ales proiectul prezentat de arhitecţii George Cristinel şi Constantin Pomponiu. Referindu-se la concepţia de ansamblu a monumentului, arhitectul George Cristinel spunea: *"Când mi s-a făcut marea cinste de a mi se încredinţa întocmirea planurilor pentru realizarea acestui monument, am simţit de la început cât de grea îmi va fi sarcina de a concretiza în materie cel mai sublim eroism al acelora care şi-au vărsat cu atâta dărnicie sângele..."*

Se pare că la originea viziunii arhitecturale a autorului proiectului pentru Mausoleul de la Mărăşeşti a stat impresia puternică pe care i-a produs-o *Monumentul triumfal* de la Adamclisi - *Tropaeum Traiani*, care împreună cu *Altarul militar funerar* au fost ridicate din dispoziţia împăratului Traian, pentru celebrarea victoriilor repurtate de legiunile romane pe pământul Dobrogei, asupra barbarilor din Răsărit. Sarmaţii şi Roxolanii, aliaţi cu Dacii neîmpăcaţi cu ocuparea ţării lor de către romani. Cele două monumente, *Tropaeum Traiani* şi *Mausoleul de la Mărăşeşti*, deşi construite la o distanţă de aproape două milenii, sunt simboluri pentru aceleaşi idei fundamentale care călăuzesc existenţa popoarelor: **glorificarea victoriilor obţinute pe câmpurile de luptă şi cultul eroilor.**

La Adamclisi, în apropierea *Monumentului trumfal*, a fost construit *Altarul militar funerar*, cu următoarea inscripţie pe frontispiciu: *"...in honorem et memoriam fortissimorum virorum qui pugnantes pro republica morte occuberunt bello dacico" ("...spre slava şi amintirea preavitejilor bărbaţi care au pierit luptând pentru statul roman în războiul dacic").* Sub această inscripţie a fost gravat numele comandantului care a condus trupele în bătălia de la Adamclisi şi apoi lista soldaţilor căzuţi în luptă (în jur de 3.800 de nume), înşirarea lor continuând pe toate laturile Altarului. (Pe lângă numele eroilor, au fost menţionate locurile lor de obârşie şi rangul avut în armată).

*

La Mărăşeşti, într-o primă etapă terminată în anul 1924, a fost construită partea inferioară a Mausoleului. Un cavou imens, cu diametrul de 40 de metri, în criptele căruia au fost aşezate osemintele celor 10.000 de ostaşi căzuţi, adunate aici de pe câmpul de bătălie. *"Odihniţi în pace, părinţi iubiţi, în criptele voastre glorioase* - au fost cuvintele rostite cu prilejul inaugurării osuarului de către una din elevele orfelinatului de la Focşani, venită cu colegele sale la ceremonie. *De astăzi înainte, înfrăţiţi prin moarte, veţi avea cuibul vostru de odihnă, în faţa căruia în vecii vecilor va îngenunchea recunoştinţa acestei ţări pe care aţi apărat-o cu vitejia şi viaţa voastră. Cu inima cuprinsă de fiorul acestor clipe, depunem o lacrimă fierbinte, ca o garanţie că noi, orfanii soldaţilor glorioşi, vom fi toată viaţa pildă vie de virtute, iubire de ţară, simbol de sacrificiu şi vitejie, pe care le-am moştenit ca pe o scumpă comoară a sufletelor voastre mari".*

Din păcate, entuziasmul iniţial pentru construirea Mausoleului s-a stins odată cu trecerea timpului. Nu în inimile iniţiatorilor proiectului, ci în înţelegerea guvernanţilor. Sleită financiar după terminarea războiului, România Mare a avut nesansa, ca la interval de numai patru luni, în acelaşi an, 1927, să-i piardă pe făuritorii ei, Regele Ferdinand şi sfetnicul său, Ion I.C. Brătianu. Au urmat pagini întunecate în istoria României contemporane. Ţara a încăput pe mâna unor politicieni venali, preocupaţi mai mult de interesele proprii decât de interesele naţionale. O degradare progresivă a clasei politice, culminând cu aducerea pe tron a Regelui Carol II, un monarh scelerat, care şi-a încununat domnia prin asasinarea conducătorilor Mişcării legionare şi prin ruşinose cedări teritoriale.

În ciuda tuturor greutăţilor, cu sprijin de la asociaţiile patriotice, construirea Mausoleului a continuat şi la 18 Septembrie 1938 a fost inaugurat oficial. Deasupra osuarului, construcţia se înalţă în trei terase suprapuse, peste care se avântă spre cer *"Cupola gloriei"*, în vârful căreia se găseşte o cruce uriaşă, sprijinită pe aripile a patru vulturi. Pe frontispiciul terasei principale, o inscripţie dăltuită în piatră mărturiseşte gândul din care a izvorât Mausoleul: **"ÎNTRU SLAVA EROILOR NEAMULUI".**

*

Participarea României la războiul antisovietic a corespuns întru totul intereselor noastre naţionale. Recuperam provinciile din Răsărit, Basarabia, Bucovina şi Ţinutul Herţei, dar mai ales luptam împotriva celui mai mare flagel care a bântuit vreodată omenirea, comunismul. Războiul a fost însă pierdut. Printr-o lovitură de stat, la 23 August 1944, România a capitulat în faţa Uniunii Sovietice şi a fost ocupată de Armata Roşie. Sub privirile îngăduitoare ale *"democraţiilor occidentale"*, pe alocuri chiar cu sprijinul lor, Regatul României a fost transformat, prin silnicie şi teroare, într-o republică comunistă.

După un plan diabolic, s-a urmărit desfiinţarea naţiunii prin exterminarea fizică şi morală a celor care reprezentau o piedică în calea procesului de comunizare. Temniţele, lagărele de muncă forţată şi deportările au măcinat fără cruţare intelectualitatea, ţineretul studios şi ţărănimea. Adevăratele proporţii ale genocidului comunist nu sunt cunocute, dar un lucru este cert: ţelul urmărit de cei care au adus comunismul în România a fost într-o bună măsură atins, iar urmările lui vor marca pentru multă vreme destinul neamului.

În Decembrie '89 regimul comunist s-a prăbuşit. Cei care, pe căi oculte, conduc omenirea spre *"Noua Ordine Mondială"* au ales deliberat momentul producerii acestui eveniment. În cei aproape cincizeci de ani de dictatură comunistă, toate energiile creatoare ale naţiunii au fost lichidate. Fie prin exterminare în temniţe, fie prin îmbătrânire biologică, fie prin degradare morală în iadul denumit eufemistic *"reeducare"*. Aşa stând lucrurile, nici o mirare că locul comuniştilor lui Ceauşescu a fost luat de comuniştii lui Iliescu, noua guvernare propunându-şi să menţină, după o sumară cosmetizare cu tentă democratică, structurile moştenite de la guvernarea anterioară şi vechiile cadre comuniste în fruntea principalelor instituţii ale Statului.

În acest climat politic cvasidemocratic, puternic poluat de miasmele comuniste, era firesc să nu-şi găsească loc o evaluare obiectivă a prigoanei şi crimelor comuniste şi, cu atât mai puţin, o acţiune de cinstire a acelor care, în lupta anticomunistă, şi-au sacrifcat bunul cel mai de preţ pe care Dumnezeu l-a dăruit omului - **viaţa**. Dar ceea ce a refuzat să facă regimul Iliescu, au făcut cu slabele lor puteri bătrânii supravieţuitori ai temniţelor comuniste. Ca un răspuns la fărădelegile comuniste, cu o impresionantă putere de dăruire, pretutindeni unde s-a suferit pentru legea creştină, pentru neam şi ţară, foştii deţinuţi politici au ridicat, după puteri, troiţe, cruci comemorative şi pe alocuri chiar memoriale de dimensiuni impresionante, care să aminteasă, mai ales generaţiilor viitoare, preţul plătit de români în lupta anticomunistă. Dar monumentul durat parcă pentru veşnicie de foştii puşcăriaşi anticomunişti, în memoria suferinţelor cumplite îndurate de victimele opresiunii comuniste, este Mausoleul de la Aiud.

"La Aiud, loc de întemnitare şi de exterminare, comuniştii au îngropat, în cimitirul denumit de localnici «Râpa robilor», elita rezistenţei româneşti. Înmormântările deţinuţilor morţi se făceau pe întuneric, fără să li se pună o cruce la căpătâi. Aici, unde morţii sunt neidentificaţi, de multe ori asvârliţi în gropi comune, numai crucile acestui monument le vor veghea somnul" - suna anunţul sobru al iniţiatorului acestui impresionant memorial, denumit *CALVARUL AIUDULUI*, inginerul Gheorghe Brahonschi, legionar, fost deţinut politic timp de 17 ani în temniţa Aiudului.

Gabriel CONSTANTINESCU

"NOROCUL" LA ROMÂNI

Sprijinit de un grup de camarazi de crez, de luptă şi de suferinţă, Gheorghe Brahonschi a păşit cu hotărâre la înfăptuirea acestui gând românesc. Un gând sublim, pe care autorul proiectului, arhitectul Anghel Marcu a reuşit să-l surprindă în proiectul pe care l-a conceput. Spre deosebire de Mausoleul de la Mărăşeşti, care glorifică victoria, cinstind în acelaş timp sacrificiul celor care au înfăptuit-o, Mausoleul de la Aiud este închinat **suferinţei**. Un templu al durerii în care cele şapte perechi de cruci îngemănate simbolizează martiriul fraţilor de luptă, fraţi prin moarte, nu prin naştere. Deasupra lor, crucea grea a destinului, destinul unui neam care a îndurat povara înfrângerii în cel de al doilea război mondial, iar apoi umilinţele şi suferinţele din lunga noapte comunistă.

Ca şi la Mărăşeşti, Mausoleul de la Aiud este atât locaş de închinare şi reculegere, cât şi necropolă pentru osemintele celor căzuţi. Dar în timp ce pentru a ajunge la altarul Mausoleului de la Mărăşeşti trebuie să urci, urcuş care simbolizează drumul spre victorie, la Aiud trebuie să cobori treptele suferinţei. În osuarul de la Mărăşeşti se odihnesc rămăşiţele pământeşti a 10.000 de ostaşi români. Osuarul de la Aiud este însă gol. Nici România lui Ion Iliescu şi nici România lui Emil Constantinescu nu au făcut nimic pentru a identifica locurile unde au fost înhumaţi cei morţi în temniţă, deşi perimetrul în care s-au făcut înhumările este cunoscut, iar cei mai mulţi dintre temnicerii care au participat la înhumări sunt în viaţă. Din păcate, însă, autorităţile *"statului de drept"* nu-i întreabă *"unde sunt cei care nu mai sunt?"*. Şi nu este vorba de câţiva morţi, ale căror morminte fără cruce la căpătâi ar trebui identificate, ci, multe sute de astfel de morminte aflate pe *"Râpa robilor"*.

*

Construcţia Mausoleului de la Aiud a început în 1992, *"cu bani puţini, dar cu simţământul datoriei faţă de martiri şi cu nădejdea că va fi terminat cu ajutorul oamenilor"*. Susţinători cu gândul şi cu fapta au fost români din ţară şi de pretutindeni, precum şi filialele judeţene ale Asociaţiei Foştilor Deţinuţi Politici. Nu s-a economisit nici un efort şi nici o cheltuială pentru ca lucrarea să fie pe măsura valorii celor cărora le-a fost închinată. Până recent era greu să-ţi dai seama ce se ascunde sub muntele de schelărie. Anul acesta, cu prilejul slujbei de pomenire oficiate în memoria deţinuţilor politici morţi în închisori din ziua de 14 Septembrie - Sărbătoarea creştină a Înălţării Sfintei Cruci -, despovărat de schelele care îi ascundeau chipul, Mausoleul de la Aiud s-a înfăţişat în toată măreţia sa. Dominând *"Râpa robilor"*, masivul edificiu te face să te cutremuri în faţa semnificaţiei profunde pe care o exprimă. În interior, pe pereţii capelei, de-a lungul treptelor care conduc spre altar, străjuiesc 16 plăci mari de oţel, fiecare având gravate câte optzeci de nume. Liste incomplete însă, căci autorităţile, atât cele de ieri cât şi cele de astăzi, nu s-au învrednicit să desferece arhivele. Securităţii şi să aducă la cunoştinţa naţiunii numele celor morţi în temniţe.

*

Organizatorii pomenirii de la Aiud - Filialele AFDPR ale judeţelor Sibiu şi Alba - s-au străduit să aducă la cunoştinţa tuturor data şi locul ceremoniei.

● A fost încunoştiinţată preşedinţia României. Se pare însă că Dl Emil Constantinescu este mai preocupat de succesele echipei naţionale de fotbal şi de eficienţa pumnilor boxerului Mihai Leu, decât de morţii de la Aiud. Aceştia din urmă nu se vor număra, în mod cert, printre susţinătorii săi la alegerile din anul 2000...

● Tot din raţiuni electorale, Dl Ciorbea şi unii dintre miniştrii săi au găsit mai profitabil să promită moţilor, la Ţebea, telefoane celulare, decât să păstreze un moment de reculegere la memorialul celor care prin sacrificiul lor au contribuit la prăbuşirea comunismului şi implicit la netezirea drumului spre un guvern oarecum necomunist...

● Despre pomenirea de la Aiud au fost înştiinţate redacţiile principalelor cotidiene din capitală, *Adevărul*, *România liberă* şi *Ziua*. Nu ne-am închipuit că Dl Cristian Tudor Popescu, Dna Roxana Iordache sau Dl Sorin Roşca Stănescu îşi vor lua osteneala să vină la Aiud. Orizontul preocupărilor lor jurnalistice se opreşte la faptul cotidian. Când încearcă să-l depăşească, se înscriu în categoria celor pe care, pentru siguranţa în fatuată cu care abordează toate problemele, Nicolaus Cusanus îi caracteriza prin expresia *"docta ignorantia"*. Am sperat însă că vor insera în ziarele lor un cât de mic comunicat, pentru ca foştii deţinuţi politici împrăştiaţi prin ţară, ca şi cei care nu au uitat ororile comunismului, să poată veni la Aiud. Nu au făcut-o. Nu îi întrebăm de ce şi nici cu ce s-au îndeletnicit înainte de Decembrie '89. Ne mulţumim doar să-i aducem aminte celei mai răsărite personalităţi din *trio*-ul menţionat mai sus, Dl C.T. Popescu, că este imprudent să-l imite pe Roger Garaudy, condamnând de la înălţimea ignoranţei sale doete *"miturile fondatoare ale istoriei românilor"* şi *"formele aberante ale acestora, latinismul, dacismul, legionarismul, protocronismul etc"*. Şi pentru că am ajuns până aici, este bine să-i explicăm Dlui C.T. Popescu de ce, în ciuda încrâncenărilor sale când discută cu generalii de poliţie, cu Dl Băsescu sau chiar cu prim-ul-ministru, nu va reuşi să devină un Pamfil Şeicaru al *"epocii postdecembriste"*. Prin Înalt Decret Regal, subloc otenentul de rezervă Popescu Pamfil (Şeicaru fiind pseudonim adoptat ulterior) era decorat cu Ordinul Mihai Viteazul, *"pentru vitejia şi îndârjirea remarcabilă cu care - sub violentul foc de baraj al artileriei inamice - a comandat un pluton de mitraliere, de la cota 771 (Cireşoaia), la 27, 28 şi 29 August 1917. În timpul bombardamentului inamic, cu mortiere de tranşee, fiind omorât ochitorul unei mitraliere, a luat personal, conducerea focului acelei piese, producând pierderi enorme inamicului şi înlesnind, prin această acţiune, înaintarea infanteriei noastre"*. Se înţelege că numai pomii cu rădăcini adânc înfipte în pământul ţării dau roade bune...

● Am solicitat tuturor posturilor de televiziune să anunţe, la buletinele de ştiri, data şi locul comemorării. N-au făcut-o. Televiziunea naţională este evasiefiul Dlui Petre Roman şi al *"democraţilor"* săi, iar televiziunile particulare nu-i agreează pe foştii deţinuţi politici decât în măsura în care pot deveni subiect de senzaţie (vezi cazul Ticu Dumitrescu.).

● La comemorarea de la Aiud au lipsit vlădicii locului. Atât cel ortodox, cât şi cel greco-catolic. Cu o săptămână în urmă participaseră la o comemorare similară la Gherla. Acolo au fost însă prezente personalităţi de rang înalt: câţiva miniştri şi câţiva parlamentari...

● Singura absenţă resimţită a fost aceea a Doamnei Lucia Hossu-Longin. Cu ce să asociem această absenţă? Cu faptul că Securitatea a organizat temniţa de la Aiud ca *"rezervaţie"* legionară, nu ţărănistă?!

● Au lipsit, în bloc, foştii deţinuţi politici deveniţi între timp parlamentari, şefi de partide sau politicieni de marcă. Se pare că, în virtutea legilor nescrise ale democraţiei, au acceptat statutul de colegialitate cu Ion Iliescu, C.V. Tudor, Gheorghe Dumitraşcu şi toate celelalte figuri dubioase de pe actuala scenă parlamentară românească. Un temei pentru care nu li s-a simţit lipsa!

● Şi, în sfârşit, a lipsit tribunul *"Dosariadei"*, senatorul Constantin Ticu Dumitrescu. Este neîndoios că activitatea sa înainte de '89 a fost extrem de productivă, motiv pentru care Nicolae Ceauşescu l-a decorat cu Ordinul Muncii. În orice caz, mult mai bogată în rezultate decât activitatea desfăşurată în calitate de preşedinte al AFDPR. În această calitate, *"Senatorul Ticu"* s-a distins printr-o adevărată cascadă de planuri, proiecte şi iniţiative, toate, fără excepţie, abandonate înainte de a fi începute. Dacă vreodată se va întocmi o ierarhie a demogogiei şi şarlataniei politice, este greu de presupus că se va găsi cineva care să-i conteste preşedintelui AFDPR întâietatea...

*

În faţa Mausoleului, pe frontispiciul căruia sunt dăltuite în marmură cuvintele Mântuitorului **"FERICIŢI CEI PRIGONIŢI PENTRU DREPTATE..."**, într-o atmosferă caldă, de înfrăţire spirituală, s-a oficiat slujba de pomenire a celor morţi în temniţe, de către un sobor de preoţi care au trecut prin *"Calvarul Aiudului"*. O înfrăţire în duhul căreia bătrânii puşcăriaşi l-au simţit alături de ei pe regretatul Gheorghe Brahonschi, cel care şi-a dăruit toată energia, până în ultimul ceas al vieţii, înfăptuirii Mausoleului de la Aiud.

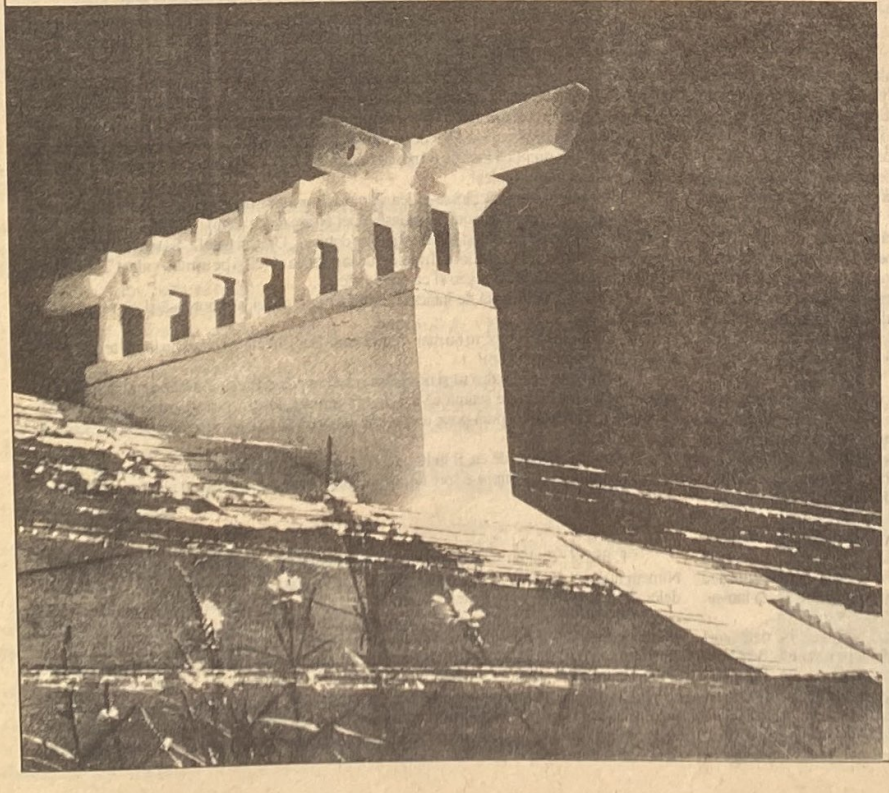

ION TE-LEAGĂ

UNDE ASEMĂNĂRILE CU REALITATEA

I

– Vine mâine... Mâine, care va să zică...

Şi primarul izbi cu pumnul lui greu, de primar comunist, în masa abia aşezată cu o grijă cam desuetă de către dumneaei, primăriţa, în seara aceea oarecum festivă, peste care se abătuseră însă presimţiri dintre cele mai rele. Farfuriile clănţănră, speriate parcă şi ele de furia tovarăşului primar, iar câteva furculiţe, mai slabe de înger, nimeriră de-a dreptul pe jos, care încotro, făcând să ţiuie urechile primăriţei.

– Cocoş!... Puiule!... Ţumpi!... – încercă aceasta să-şi liniştească bărbatul, cântărind din ochi urmările loviturii şi repezindu-se imediat să culeagă de pe jos bietele furculiţe. E serviciul *Rozintal*, ce dracu'! – mai adăugă ea, mângâind farfuriile şi împingându-le mai spre mijlocul mesei, cu un gest ocrotitor.

Primarul îşi turnă al treilea pahar de coniac albanez şi îl bău pe nerăsuflate. Faţa i se schimonosi o clipă, îşi trase nasul, mârâi scurt şi dădu să-şi aprindă o ţigară. Pachetul gol de "Snagov" ("D-astea cinstitele, d-ale noastre!") îi smulse o înjurătură şi, mototolindu-l cu năduf, îl azvârli cât colo. Se apropie apoi de bufet, scotoci prin câteva sertare (o mulţime de mărunţişuri – capace de borcan, dopuri de plută, cârlige de rufe, capete de sfoară, bucăţele de celofan – zburară în dreapta şi-n stânga) şi scoase, în cele din urmă, un frumos pachet alb-auriu, jupuindu-l nervos la un capăt şi trăgând dinăuntru o ţigară subţire şi lungă, pe care şi-o aprinse de la aragaz.

– Ăsta, ascultă-mă ce-ţi zic, nu se lasă până nu ne sucеşte gâtul la toţi!... Uite-aşa!... Aşa!... (Şi suci cu patimă câteva gâturi închipuite). Cătuşile ni le pune! Luna trecută a dat pe la săracu' Bârzoi. Că de ce latră câinele... că de ce se balegă vaca... şi gata, l-a şi legat... Al nouălea în doi ani! Astă-primăvară, când a băgat boala în ăia de la Săftica, îl cheamă la el pe de-alde Bebe Pârlea: "Mă, tu ai tată?", îi zice. "Am, să trăiţi!". "Atunci trimite să-l cheme, ătuţi aşa şi pe dincolo, să vază cum te leg!"... Şi l-a şi umflat! Umblă, al dracului, cu cătuşile în buzunar şi le mai şi zăngăne când vorbeşte cu tine, de te trece toate năduşelile...

– Cine, tăticule? – îl întrerupse un boţ de om care apăru rotofei în uşa bucătăriei, gătit cu papion roşu şi cu pantofiori de lac.

La vederea copilului, primarul se înmoaie puţin, caută un răspuns mai ocolit (nu-i vine să zică odorului: "Ei, cine?! Ion Te-leagă, fireşte...") şi, în cele din urmă, cam încurcat, se mulţumeşte să facă un gest larg cu mâna, parcă voind să alunge o muscă ce-l bâzâie mereu, apoi îşi mai toarnă un pahar de coniac şi se străduieşte să-i zâmbească nevestei:

– Da' ştiu că l-ai gătit, mânca-l-ar tata! Vezi de mai învaţă-l şi tu una-alta, să nu facă mâine vreo boroboaţă, când o să ieşim moţ în câmp!

Apoi către copil (care a rămas încruntat în uşă, fără să înţeleagă nimic):

– Ia vino, Bujorele, la tata, să te pupe de ziulica ta!

Copilul se repede mulţumit în braţele lui taică-său şi se lasă pupat pe amândoi obrajii şi pe frunte, cum e obiceiul primarului, "că aşa mă pupa şi pe mine tata, să-i fie ţărâna uşoară". Femeia îi priveşte zâmbitoare, înduioşată, sprijinindu-se de marginea mesei, care, iată, scăpase totuşi teafără de mânia bărbatului şi-i îmbia acum să se aşeze în jurul ei, bucuroşi de cei şase anişori pe care-i va împlini mâine copilul... "Poate că ar fi bine să aranjez în sufragerie...", spusese femeia în ajun. Dar bărbatu-său avea ideea că în sufragerie "îţi piere pofta de mâncare"... De, ciudăţenii de bărbat! Tot aşa, până nu demult, ura şerveţelele şi avea o cârpă a lui pe care şi-o ţinea pe genunchi şi cu care se ştergea la gură şi pe mâini, ori de câte ori era nevoie, căci "şterveţelele astea mai mult te umple de draci, că ţi se lipeşte de degete, îţi rămâne prin mustăţi"... Acum, de când era primar, îşi mai călca uneori pe suflet, dar întotdeauna cu vădită neplăcere.

– Lasă acuma, Cocoş, că mâine om vedea noi... O să treacă şi'asta, că şi dacă-i bubuie, îi bubuie p-ăia mai micii: mai un inginer, mai un şef de fermă... Şi mai lasă coniacu' ăla, că-i al cincilea pahar!

II

Ion Te-leagă venise parcă altul la chip, înalt, nefiresc de înalt, de două ori mai înalt decât toţi ceilalţi oameni, şi avea un ochi acoperit, ca al unui pirat, iar pe deget învârtea o legătură de chei ce aduceau a cătuşe (sau poate o legătură de cătuşe ce aduceau a chei), pe când în urma lui veneau buluc nişte indivizi minusculi, cu feţe nedesluşite, roind asemenea unor furnici înainte de ploaie, strecurându-i-se printre picioare şi arătându-i, foarte gălăgioşi, în dreapta şi-n stânga, fel de fel de lucruri care li se păreau caraghioase sau nepotrivite şi de care râdeau întruna, chiţăind ca şoarecii şi lovindu-şi burta cu nişte labe mari, disproporţionat de mari, murdare ca ale unor zilieri...

La toate observaţiile lor, Ion Te-leagă dădea din cap, fără să scoată un cuvânt, iar la răstimpuri gâtul i se lungea ca al unei girafe, iar ochiul descoperit i se îngusta, viclean şi răutăcios, băgând de seamă totul, până în cele mai mici amănunte; atunci bătea în palmă cu cheile-cătuşe, gâtul i se scurta la loc şi clătina ameninţător din cap, aruncând câte o privire piezişă şi necruţătoare către "bietul de mine, primarul", care tot dădea din mâini, la rându-i, încercând să explice de ce cutare sau cutare lucru e aşa şi nu altfel, dar nu reuşea să articuleze cuvintele, scoţând doar nişte gâjâieli ridicole şi stârnind hazul omuleţilor din jur, care-l împingeau cu labele lor mari, dându-l mereu la o parte...

Deodată, unul dintre omuleţi întinse mâna şi arătă, cu un deget tremurător, spre grajdurile de vite, scoţând un lung ţipăt gutural, pe când ochii i se aprinseră şi i se stinseră de îndată, ca farurile unei maşini. Dintr-un grajd, o vacă îşi luă zborul, cu nişte aripi minuscule de liliac, dar cu graţia unei lebede, rotindu-se de mai multe ori în văzduh, pe deasupra lui Ion Te-leagă, care o urmărea chicotind şi încercând să o atingă în zbor, fără să reuşească însă, pentru că vaca se ferea de fiecare dată cu multă agerime, cabrându-se elegant şi lunecându-i printre degete...

– Asta e bine... e foarte bine!... – zicea ştabul cu vădită mulţumire, iar primarul se pomeni răzând prosteşte, parcă uşurat dintr-o dată, şi începu să facă vacii cu degetul, dojenind-o în şagă, adică, vezi Doamne, "nărăvaşo ce eşti, de ce nu-l laşi pe tovarăşul să te pipăie niţel?", dar vaca nu se sinchisi de nimeni şi de nimic, sfârşind prin a se aşeza într-un cuib de barză din vârful unui stâlp de telegraf.

– Vin ele singure înapoi... – reuşi, în sfârşit, să vorbească primarul, iar de alături încuviinţară toate notabilităţile comunei, orânduite asemenea unui cor pe o scenă: "Vin, vin, singure vin..."

Şi Ion Te-leagă, mereu mai mulţumit, vârându-şi trei degete în gură, întinse, cu un gest larg, pe jumătate jucăuş, pe jumătate meditativ, o uriaşă gumă de mestecat, în toate culorile curcubeului. Dar deodată ceva începu să-l bâzâie ameninţător, rotindu-i-se în jurul capului, asemenea unei viespi uriaşe, şi recunoscură cu toţii vaca de adineauri, prefăcută brusc în insectă şi foarte agresivă, încât primarul se sperie rău de tot, prinzând să se agite şi să facă semne disperate în aer, în vreme ce Ion Te-leagă îşi pierdea vizibil cumpătul, abia prididind să se apare cu amândouă braţele şi călcând cu cizmele lui enorme peste câţiva omuleţi care pârâiră prelung şi lăsară să le ţâşnească din trupuri un lichid verde, văscos, ca de omidă strivită. Până la urmă, ştabul se dezechilibră şi se prăbuşi într-o mare băltoacă de noroi, prinzând sub el alte şi alte trupuri de omuleţi; începu să înjure cumplit, scuturând ameninţător cheile-cătuşe, iar primarul, privindu-şi deodată mâinile, îşi dădu seama, înspăimântat, că îi erau deja încătuşate, pe când o mulţime de omuleţi larvari încercau, din ce în ce mai fioroşi, să-l târască după ei sub un uriaş tăvălug care se apropia implacabil şi pe care rânjea sinistru, răzunător, Ion Te-leagă, cu chipul lui cel adevărat...

III

Primăriţa se sperie foarte tare când îşi simţi bărbatul zbătându-se lângă ea şi apărându-se cu disperare de ceva nevăzut şi ameninţător, implorând parcă pe cineva cu vorbe nedesluşite, aducând mai degrabă cu horcăiturile unui muribund, aşa că îl zgâlţâi cât putu de tare, strigându-l pe numele cel de taină ("Ţumpi"), cum nu i se întâmpla decât în cea mai mare intimitate, ori la cine ştie ce grozavă ananghie. Şi Ţumpi se trezi năduşit, holbând nişte ochi tulburi şi răsuflând din greu; dar mâna ocrotitoare a nevestei şi vorbele ei pline de mămoasă duioşie, moliciunea şi căldura patului conjugal, siguranţa celor patru pereţi ai dormitorului său – toate acestea izbutiră să-i redea, în cele din urmă, pacea şi limpezimea minţii.

– Ai visat urât... – constată, compătimitoare, femeia.

Primarului îi scăpă o înjurătură, îndepărtă mâna caldă şi grăsulie a primăriţei şi ieşi din aşternut. Nu considera de demnitatea lui de bărbat să povestească nevestei visele sale, oricare şi oricum ar fi fost ele.

Scăpără veioza şi se uită la ceas: trei şi un sfert. Ei poftim! Mâine o să fie buimac! Simţi nevoia imperioasă de a fuma şi de a-şi mai unge gâtul cu puţin coniac, în ciuda orei nepotrivite.

– Dormi acolo, că e trei noaptea! – îi zise el primăriţei. Vin şi eu mai încolo, după ce trag o ţigare...

În bucătărie se făcuse frig, aşa că primarul, scăpărând un chibrit, aprinse întâi aragazul şi abia apoi ţigara, după care se aşeză pe un taburet, cu coatele sprijinite pe masă şi cu mâinile la tâmple, încercând să-şi adune gândurile, cu un efort aproape dureros... Va să zică, pe la ferma 6 trecuse şi totul părea să fie în regulă. Păi cum! Ce, nu ştie de-alde Butufei cu cine are de-a face?! Numai de-ar fi rezolvat-o şi cu ciocălăii ăia, că prea stătea în drum... Pusese să se mai dea şi un var; totul trebuia să strălucească, să se vadă, nu-i aşa, preocuparea, să-i ia ochii lui Te-leagă, să-i înmoaie inima... Numai de-ar fi adus ăştia şi vacile de la 4 şi de le-ar fi frecat bine ugerul cu urzici!... Dacă-i place la 6, nu se mai duce el la mama dracului, pe coclauri... Oricum, o să se ia niţel, că altfel nu se poate, mai de el, mai de Butufei, mai de tâmpitele alea de tehnologe... Dar important este să fie bine aşa, în general... Accentul cade pe organizare, pe disciplina muncii... Ar mai trebui puse, poate, şi vreo două-trei lozinci... Neapărat aia cu "Disciplina în muncă – progresul în viaţă!"...

Mai rămâne treaba asta cu organele de conducere din toată comuna... Deci în afară de mine, de vice, de secretarul cu propaganda, de şefii de fermă, mai vine ăştia de la învăţământ... Va să zică, directoarea de la generală, directoarea de la ajutătoare, Piţigoi, ăsta a lu' Butiseacă, Frăţeasca de la Sindicate, Gică Marinescu şi prăpădітul ăla de Mototolea de la cadre (uite că p-ăsta nici nu ştiu dacă l-au anunţat, că nu erea-n localitate), apoi Coteasca aia mică (ştoarfa dracului, că tot o să-i vin eu de hac!)... Şi mai e şi doctora asta noua, iar am uitat cum îi zice... Julescu?... Juleanu?... dracu' s-o ia!... Pe urmă, Drăghici de la fierăraie, Manolache, Pigulea şi... cam ăştia... Neapărat cu familiile, cu căţel, cu purcel! Aşa-i vrea Te-leagă, aşa a ordonat... "Să-i văz pe toţi aliniaţi în câmp, ătu-le mama lor, că munca-i ruptă din rai, şi ăia mai micii ia exemplu de la ăia mai marii!"... De "ăia mai micii" se ocupă Oneacă... Ştie el...

Da, da, vorba lu' Pigulea: "Să trăiţi, tovarăşu' (funcţia, numele), permiteţi să raportăm! Ne aflăm cu toţii în câmp, la marea acţiune comunistă de muncă patriotică în agricultură"... cum dracu' a zis?... aşa... a, da: "intitulată «Mic şi mare pe ogoare»!, faza comunală"... Da, da, o să-i placă lui Te-leagă, e pe gustul lui, se brodeşte... Vezi, al dracului Pigulea! Anul trecut, în timpul acţiunii "Cana şi găleata", când s-a udat arătura pe amândouă laturile şoselei, tot el l-a luat pe Te-leagă cu fraza aia cu "lupta omului nou cu natura ostilă"... "Ei, da, aşa da!", cică-a zis Te-leagă. Şi Pigulea, ătu-l în cur pă mă-sa, îşi tot freca mâinile şi râdea la noi, făcându-ne cu ochiu'... E drept că mai pe urmă, în toamnă, a fost gata-gata să-l zboare, da' uite c-a scăpat... Al dracului Pigulea!

Şi primarul, aproape fără să-şi dea seama, îşi aprinse o nouă ţigară, de la cea de dinainte. Se ridică apoi, ceva mai liniştit ("O să iasă bine! N-are de ce să nu iasă bine!", îşi tot repeta în sinea lui), deschise bufetul şi scoase sticla de coniac... Unul şi gata!... Se uită iarăşi la ceas... Patru fără douăzeci... Mă mai întind niţeluş, de la patru la cinci, şi pe urmă – valea! Tot atuncea îl sun şi pe Butufei... Restul ştie el ce-are de făcut...

Primăriţa, neliniştită de întârzierea bărbatului, se ivi somnoroasă şi ciufulită în uşa bucătăriei.

– Ce faci, mă Ţumpi, tu nu mai vii să dormi? Bagi în tine la otravă, în loc să te odihneşti, s-arăţi şi tu mâine ca un om!

– Mai bine te-ai culca tu şi m-ai lăsa odată în pace! Eu cu d-astea sunt hârşit, n-ai tu treabă! Mai bine bagă de seamă că azi, la opt-jumate, ieşiţi în câmp, tu şi ăla micu'! Vă îmbrăcaţi şi voi aşa, nici prea-prea, nici foarte-foarte... Şi vezi să nu le dai nas la patachinele alea!

Apoi se apropie de ea, îi îndreptă un zuluf, "cum fac ăştia prin filme", o sărută mai degrabă părinteşte şi o împinse spre dormitor, fără cuvinte de prisos, cu o autoritară duioşie.

IV

E frig şi ceaţa nu s-a ridicat de tot. Încălţările lasă urme adânci în pământul moale. Nimeni nu se prea simte la largul său; sunt cu toţii agitaţi, au voci cavernoase şi nu reuşesc deloc să se simtă firesc în pielea de "agricultori", deşi, vorba primarului, "las' că toţi de la cocean ne tragem"... Îi doare până-n măruntaie, dar nu îndrăznesc să se plângă prea mult unii altora, preferând să dârdâie tăcuţi şi înnegurаţi, nu se ştie dacă de frigul de afară sau de frica dinăuntru, "că cu ăsta nu-i de glumă, bre; cătuşe la toţi nu ne-o pune, da' ridichia tot ne-o freacă, de-am fi şi cu stea în frunte!"... Femeile şi copiii îşi suflă în palme şi se tot bâţâie de pe un picior pe altul, aruncând, la răstimpuri, priviri îngrozite spre încălţările podidite de noroi. Bărbaţii aci oftează, aci se mişcă fără rost (ei par a avea voluptatea înnămolirii), ba scrâşnesc din dinţi, ba îşi dreg vocile ca înaintea unei mari desfăşurări oratorice. Toată lumea se zgâieşte la ceasurile aburite, apoi la şoseaua învăluită în ceaţă.

NU SUNT NICIDECUM ÎNTÂMPLĂTOARE...

ION TE-LEAGĂ

– Să scăpăm acuma şi trăim o sută de ani! – bolboroseşte primarul către cei mai apropiaţi.

Primăriţa a sosit şi ea în câmp, îmbrăcată, după voia bărbatului, "nici prea-prea, nici foarte-foarte", cu scurta de piele întoarsă şi cu căciulă asortată pe cap, cu nişte pantaloni de piele care-i vin cam strâmţi şi cu cizme de cauciuc în picioare; îşi ţine mâinile adânc vârâte în buzunare, iar la gât îi flutură o eşarfă roşie, dând prilej uneia dintre "profesoarele astea" să facă observaţia că "uite, tu, pe primăriţă a făcut-o bărba-su pionieră", la care alta, chiţăind: "Ba bine că nu! I-a pus fundă roşie ca să n-o deoache Te-leagă"... Lângă ea, încrezut ca orice fiu de primar, rebegit (deşi e bine înfofolit în hăinuţele lui "de la pachet"), Bujorel se uită şi el din vreme în vreme la ceas, luptându-se din greu să-l descopere de sub trei rânduri de mâneci, deşi nici nu-l cunoaşte bine şi nici nu prea înţelege "ce căutăm noi aicişa şi pe cine aşteptăm". Maică-sa nu s-a putut totuşi abţine să i-l pună la mână şi e mândră când copilul îl consultă cu gravitate, semănând în clipele acelea cu taică-său, primarul, că doar, vorba bunică-sii, "nu vezi, fa, că şi ăsta micu' trage a primar?".

Stau acum amândoi oarecum mai la o parte, iar primăriţa nici n-a schimbat trei vorbe cu "paţachinele", deşi, la drept vorbind, o cam mănâncă limba. Într-un târziu, se apropie de ea directoarea de la ajutătoare:

– Dar ştiu că aveţi o minune de băiat, să vă trăiască şi să aibă noroc! – i se adresă aceasta primăriţei, luându-şi îndrăzneala să-l mângâie pe Bujorel pe creştetul încăciulat. Copilul se fereşte cu o grimasă; nu-i place să fie pupat de străini şi nici să se pună mâna pe el. Directoarea se face că nu observă. Are aerul tovarăşului primar – continuă ea – dar ochii sunt ai dumneavoastră... Nu l-aţi dat încă la şcoală?

– Mergem noi şi la şcoală, dar la anul – o lămuri primăriţa, destul de mulţumită de vorbele celeilalte (deşi n-a terminat să le cântărească) şi aranjând, fără să fie nevoie, căciuliţa copilului. Nu vrem să zică nimeni despre noi – adăugă ea – că n-avem, vorba aia, cei şapte ani de-acasă... Dar băieţii dumneavoastră? – iscodi la rândul ei primăriţa. Văd că nu i-aţi adus... – observă apoi, pe un ton insinuant.

– Mai cu bucurii, mai cu necazuri... – răspunse directoarea, pe a cărei faţă nu se clinti nici un muşchi. Cel mare e la liceu, la Bucureşti; i-am luat o gazdă acolo, pe 1 Mai, că de, acum e mare şi el, a trecut în treapta a doua... Se pregăteşte pentru facultate şi e ambiţios ceva de speriat; nu-i mai iei cartea din mână! Ce-i drept, nouă la toţi ne-a plăcut cartea; seamănă-n familie... (Primăriţa tuşeşte). Mai greu cu cel mic, că-i tare plăpând după hepatita asta...

– Omagiile mele, doamna primar! – rosti, apăsând pe apelativul "doamna", un bărbat de alături, înalt şi deşirat, cu capul descoperit şi cu o tunsoare foarte corectă, punându-i însă în evidenţă, în mod dezavantajos, capul cam mic şi urechile cam clăpăuge.

– A, soţul dumneavoastră! – îi zâmbi primăriţa directoarei. Bună dimineaţa, tovarăşe Nelu (primăriţa apăsă şi ea pe apelativul "tovarăşe")! Da' să nu vă degere capul!... De ce nu l-aţi pus să ia un basc pe cap? – o dojeni ea, prefăcându-se cordială, pe femeia de alături.

– Frigul nu te ia de la cap, ci de la picioare – se explică bărbatul. Ce mai faceţi, *doamna* primar? Tot tânără, tot glumeaţă!... Uite că ne-a scos necazul în câmp!

Primăriţa nu ştiu dacă trebuie să-i dea apă la moară, de faţă cu ceilalţi. Făcu un gest nelămurit, apoi, după un scurt răgaz, zise:

– Ei, necaz! Nu mai ziceţi aşa, *tovarăşe* Nelu! Asta-i viaţa comunei, astea-s cerinţele...

– Ăsta-i în stare să ne dea afară şi să ne lege pe toţi! – se băgă în vorbă, cam imprudent, cineva de alături, în timp ce se chinuia să-şi suflece pantalonii care i se şi umpluseră de noroi. P-ăsta, când ai avut de-a face cu el o dată, îl visezi şi noaptea! – adăugă intrusul.

– Lasă, lasă, nu te mai plânge matale, nea Tudorică! – interveni şi Butufei agronomul. Matale ai venit aicea, ca să zic aşa, ca artist. Adică vorba aia, iei nişte noroi, îi tragi o răceală, saluţi cu şapca când trece tovarăşu' şi *bai-bai*... Da' pe mine, să zicem, ăsta mă be... să mă ierte doamnele... mă trage la răspundere... cu cap cu tot (şi zâmbi către cele două femei, cerând parcă iertare pentru vorba pe care apucase să şi-o înghită). Poa' să-mi puie şi cătuşele, ca lu' alde Bârzoi... Matale faci teorii, da' întreabă-mă pe mine!... Că bine zice tov. prim: "Dacă scăpăm acuma, trăim o sută de ani!". Că âmnealui ştie, că nu-i aicea de umplutură, ca alţii... Mă băiete – strigă apoi agronomul după un copil care o luase razna pe arătură –, vino, mă, aicea în rând, c-aicea nu-i maidan, aicea e câmp!... Al cui e ăsta, dom'ne?

– Ce ţipi aşa, tovarăşe Butufei?! Ce ştie copilul?!

– A, al dumneavoastră erea, tovarăşa Frăţescu? Vă rog să mă iertaţi, săru' mâna! E-adevărat că nu ştie, ca copilu', de, da' mai bine să stea în rând, că se ia şi ăialalţi după el... şi, nu de alta, da' se şi-nnămoleşte...

– Ce dracu' face de nu mai vine odată?! – se agita primarul, câtiva paşi mai încolo. Auzi, bă, cretinul ăla de Mototolea tot nu s-a prezentat, aşa-i? Păi sigur că da, âmnealui aşteaptă invitaţie specială!... Proştii vine la câmp, deştepţii stă acasă!... Da' bou' ăla cu vacile, a venit, bă?

– A venit, tov. prim, să trăiţi!

– Şi tu ce stai să caşti gura la tovarăşii?

– Tocmai venisem să vă spui, tov. prim... A venit cu vacile... Paişpe, toate cu ţâţele umflate...

– Bine, bine, acu' vezi-ţi de treabă... mai încoloşa!

Bietul om salută cu pălăria ponosită şi se depărtă umil spre fermă. Primarul este din ce în ce mai nervos, deşi ştie că "nu dă bine". Se uită încă o dată la ceas. Şuieră o înjurătură printre dinţi, dar numai pentru el; ştie că prin preajmă se pot întâmpla şi duşmani... Văzându-şi nevasta şi copilul alături, faţa prinde a i se mai lumina.

– Hai că mai e puţin! – îi încurajează el. Acuma vine şi gata!

Îşi ciupi băiatul de obraz, îi făcu cu ochiul, apoi îşi aprinse o ţigară (dăduse gata, în două ceasuri, un pachet întreg).

– Auzi, mă tăticule – se adresă el copilului, străfulgerat deodată de un gând –, dacă te întreabă cumva al cui eşti, să răspunzi frumos: "A lu' tovarăşu' primar", ai înţeles? Şi dacă te întreabă dacă eşti la şcoală, tu mai bine să spui că eşti, că ai şase ani...

– Aşa, puiule, să spui că eşti la şcoală! – interveni cu voce mieroasă şi directoarea de la ajutătoare, zâmbindu-i copilului şi căutând să se arate cât mai binevoitoare. E bine să ştie că e la şcoală, dacă a împlinit şase ani – se adresă apoi primăriţei, voind să arate că ea a înţeles gândul primarului şi că-l aprobă. E mai bine aşa! Poţi să spui că eşti chiar la noi, la ajutătoare – se adresă ea din nou copilului (care-i privea tâmp pe toţi). De alături, bărbatu-său, Nelu, tuşi stânjenit...

– Ia uite, parcă se vede ceva! Am impresia că vine... – zise deodată primarul, arătând către şosea.

Butufei îşi puse şi el mâna streaşină, de parcă asta l-ar fi ajutat să vadă mai bine, deşi nu era soare să-l deranjeze.

– Parcă... – făcu şi el, scrutând şoseaua alburie, aflată la câteva sute de paşi.

– Hai, hai, toată lumea să fie gata! – răcni primarul, bătând mobilizator din palme. Fiecare la locul lui! Aveţi grijă de ăştia micii!... Şi nu uitaţi: ne aflăm la acţiunea "Mic şi mare pe ogoare", faza comunală... Am fost şi ieri, şi alaltăieri...

Simţea cum i se urcă inima în gât. Azvârli ţigara şi o înfundă în noroi cu vârful cizmei.

– Ei sunt! – confirmă şi bărbatul directoarei de la ajutătoare, lungindu-şi gâtul spre şosea.

– Hai, hai, daţi-i drumul! – porunci tot mai surescitat primarul.

Fiecare, ordonat şi ascultător, începu să facă ceea ce i se rânduise, într-o aşteptare febrilă, cu stângăcie şi înfrânată obidă. Cineva îşi plesni copilul care căsca gura, zăpăcit. Copilul începu să plângă, dar amenintarea unei noi plesnituri îl amuţi de îndată...

– Doamne-ajută, tov. primar! – zise Butufei, cuprins subit de un misticism inconştient.

– Am zis eu, Butufeie: scăpăm acu', trăim o sută de ani! – repetă primarul.

V

Şirul de maşini negre alunecă pe şosea, pe lângă fermă, pe lângă câmp, pierzându-se în ultimele zdrenţe ale ceţii. Primarul şi ceilalţi le petrecură năuciţi cu privirea.

– Ce dracu'? Un' se duce, bre?! – exclamă înciudat primarul, scoţându-şi şapca de campanie şi scărpinându-se în cap.

– Dracu' să mai înţeleagă! – spuse Butufei, ridicând din umeri. Am totuşi impresia că n-a fost Te-leagă... Ah, da, n-a fost el! – izbucni parcă iluminat în clipa următoare, bătându-se cu palma peste frunte. N-avea, bre, de ce să vină dinspre Snagov!

– Adică da! – se lumină şi primarul. La ora asta nu putea decât dinspre Bucureşti! Bă, da' proşti mai sunte...ţi!

Răsufla uşurat, punându-şi şapca la loc. Pe de o parte ar fi vrut să vină mai repede, să se termine odată totul, bine-rău cum s-o termina; pe de altă parte, orice amânare îl mai uşura, căci spaima de a da ochii cu Te-leagă, mai ales după visul rău de peste noapte, aproape că-l înnebunea. Îşi aprinse o nouă ţigară, luată direct din buzunarul de la piept al lui Butufei, îşi dădu capul pe spate şi sufla fumul cu nesaţ.

– S-a făcut unşpe fără douăzeci... Io zic că nu mai vine... – îndrăzni să opineze Drăghici de la fierăraie, o namilă molcomă de inginer obez, îndreptându-şi cu greu şalele.

Acum ceaţa se risipise aproape de tot şi stătea să se ivească soarele zgârcit al toamnei, ca un semn de tainică izbăvire.

– Vine, vine, sigur vine! – îi agasă pe toţi o voce mai mărginaşă.

La vorbele acestea, primarul tresări pe dinăuntru. Parcă le mai auzise de curând, pe astea sau altele asemănătoare... A, da, visul... coşmarul... Dracu' să-l ia pe Te-leagă! Dracu' să le ia de vorbe! Îi reveni în minte imaginea absurdă a vacii zburătoare şi retrăi o clipă atmosfera cenuşie, apăsătoare a visului. Se scutură ca să-şi alunge gândul.

– Ba cred că are dreptate ăsta grasu' – interveni iarăşi Butufei, în vreme ce-şi slăbea nasturele de la gât. Dacă nu vine pân' la unşpe, nu mai vine deloc... Poate altădată, da' om mai vedea...

– Adevăru' e că a zis la nouă, nouă-jumate... N-a întârziat el atât toată viaţa la un loc! Ăsta ori vine, ori nu mai vine... – meditâ primarul. Mi se pare mie c-am ieşit în câmp degeaba!

– Ne-am făcut de râs la toţi proştii! O să râdă elevii de noi! – spuse o profesoară, mai la o parte, desfofolindu-se din canadiana matlasată.

– De ce să râză, tovarăşa profesoară? – se oţărî primarul, ager la auz. Să-i învăţaţi acolo, dacă nu i-aţi învăţat, că munca nu e o ruşine; poţi să fii şi cu stea în frunte, munca-i muncă, sarcina-i sarcină!...

I se năzări din nou imaginea vacii zburătoare, apoi cea a cheilor-cătuşe, dar acum nu-l mai tulburară. Îşi recăpătase siguranţa şi robusteţea lui de primar... Ceva – instinctul? experienţa? "mintea de pe urmă"? – îi spunea că Te-leagă n-o să mai vină deloc, nici în ziua şi nici în toamna aceea...

La unsprezece fix, primarul îşi scoase şapca, se şterse pe frunte de câteva broboane de sudoare şi le spuse tuturor că gata, ce-a fost, ce n-a fost, vorba e că *a fost*, şi acum e vremea să se ducă fiecare pe la treburile lui...

– Tot e bine, tov. primar! – zise Pigulea. Acum o să trăim o sută de ani...

Pe şoseaua limpezită se scurgeau paşnice convoaie de maşini multicolore. Primarul îşi puse iarăşi şapca la loc, scuipă primăreşte, apoi zâmbi pe sub mustăţi şi o luă agale spre primăriţă şi spre copil, repetând în gândul lui, admirativ şi invidios totdeodată: "Al dracului Pigulea!".

Răzvan CODRESCU

Bucureşti, 5 noiembrie 1986

TALMUDUL

"Eu nu sunt cetățean american de religie mozaică. Eu sunt evreu. Sunt american de 63 de ani, dar sunt evreu de 4000 de ani."
Rabinul Stephen S. Weise

16. MORALA TALMUDULUI (1)

În anul 1915, sub semnătura Dr. S. TAUBES, apărea la București o broșură de 88 de pagini, intitulată *MORALA TALMUDULUI - Răspuns S.S. Iconomului Const. Nazarie - Profesor la Facultatea de Teologie din București*, broșura purtând următoarea dedicație: *"Părintelui meu D-lui A. Taubes - Rabin al Israeliților din Capitală - Fost Rabin al județului Tutova și al orașlui Bârlad"*.

Așa cum rezultă din subtitlul lucrării menționate mai sus, autorul își propune să răspundă prezentării *"denigratoare"* pe care teologul ortodox Constantin Nazarie, deținătorul catedrei de Morală de la Facultatea de Teologie din București între anii 1901-1926, ar fi făcut-o moralei talmudice în studiul publicat sub titlul *Morala Talmudului, după Alexie, Episcop de Saratoff*. Spiritul în care este redactat *"Răspunsul"* Doctorului S. Taubes este ilustrat de următoarele afirmații extrase din partea introductivă a ripostei sale:

"Nici un citat adus de Alexei, Episcop de Saratoff, dar nici unul, nu e dictat de iubirea de adevăr. Și de ce? Pentru că nu e capabil de a pricepe adevărul. Din acest libel ar putea extrage cineva un sistem întreg de falsificare a adevărului. Și de ce e incapabil de a pricepe adevărul? Pentru că scopul său nu a fost niciodată de a-l căuta!... Insinuări, băiguiri confuze, acuzări stupide, toate acestea se aruncă asupra unui monument gigantic al spiritului omenesc - cum e Talmudul, cel atât de îmbibat de înțelepciune, care convinge mintea și înblânzește inima, cel atât de plin de frumusețe profundă, de curățire, de pietate umană, de adevăruri și idei nimerite, care vor rămâne pururea tinere - batjocorindu-l în maiestatea moralității sale prin invective și pâri curat monstruoase... Vezi un pigmeu tocmai de prin autocrata Rusie cum scoate ochii unui uriaș al gândirii și scrutorei ca Talmudul și cum frânge din el - după niște compilatori ignoranți de a nu știu câta mână - ici și colo câte o bucățică, pentru care-l doare inima, și de o dată aiurează într-o doară: camătă și înșelăciune, cruzime și desfrânare, sperjur și nu mai știe singur ce! Aceasta e metoda tuturor ignoranților antisemiți, metodă mult mai ușoară decât de a-ți munci creerii în studii asidue pentru a cunoaște întradevăr Talmudul și a-l putea urma în toate minele cugetării sale și a spune apoi ce ai în contra lui. Dar unde știința de a urma îi părăsește pe acești calpuzani, vorbesc și ei așa în dodii și în bobote, cu mintea lor seacă și cu gândul lor netot: camătă și înșelăciune, cruzime și desfrânare, sperjur și câte și mai câte! E un lucru cert: Talmudul este și va rămâne o carte cu șapte peceți pentru antisemiți."

Doctorul Taubes are într-o anumită privință dreptate. Criticii moralei talmudice își sprijină susținerile pe *"citate"*, pe *"câte o bucățică pentru care îi doare inima"*. Dar este greu de presupus că s-ar putea închega o analiză temeinică a preceptelor morale conținute în Talmud fără a face apel la citate. Cum să dovedești fără citate adevărul fundamental, pe care se bazează orice critică serioasă adusă codului moral conținut în Talmud, anume că *unele sunt prescripțiile care reglementează raporturile dintre apartenenții comunității iudaice, raporturile dintre evreu și evreu, și cu totul alte prescripțiuni reglementează raporturile dintre evrei și goim - neevrei?* Și cum să judeci morala Talmudului trecând cu vederea peste înfricoșătorul imperativ: *TOB ȘEBAGOIM HAROG - Pe cel mai bun dintre goim (neevrei), ucide-l?!* Un îndemn cumplit, mai potrivit cu religiile care aduc sacrificii umane decât, așa cum afirmă Doctorul S. Taubes, cu *"morala acelui popor care a dat lumii religiunea și morala, care a propovăduit cel dintâi dreptatea socială, care a visat împărăția dreptății pe pământ"*. Un îndemn care nu a fost rostit de un războinic setos de sânge, ci de unul dintre creatorii Talmudului, Rabbi Simon Ben Jochai, îndemn consemnat în *mișna* tractatului ***Awoda sara*** - *Idolatria*, deci printre prescripțiile talmudice cu caracter obligatoriu.

Conștient de impactul defavorabil provocat de perceptul *tob șebagoim harog* în lumea neiudaică, cu precădere în lumea creștină, Doctorul S. Taubes caută să justifice îndemnul lui Rabbi Simon Ben Jochai prin contextul istoric. Persecuțiile la care a fost supus poporul evreu în secolele I și II d. Chr., persecuții care au culminat cu distrugerea Ierusalimului și incendierea Templului în anul 70, precum și represaliile sângeroase ordonate de împăratul Hadrian în urma răscoalei conduse de Bar Kochba (132-135), l-ar fi determinat pe învățatul tanaim să rostească îndemnul la asasinat. În sprijinul acestei justificări este invocat un alt precept talmudic, extras din tractatul ***Bawa batra*** - *Ultima poartă*, precept care sună astfel: *"Nimeni nu este responsabil pentru cuvinte pe care durerea persecuției i le-a stors"*.

Dacă însă porunca *tob șebagoim harog* ar fi rămas îngropată între filele Talmudului, *"carte cu șapte peceți pentru antisemiți"*, desigur că ea ar fi încetat să mai provoace îngrijorări în lumea neiudaică. Se pare însă că imperativul *"Pe cel mai bun dintre nevrei ucide-l!"* nu a fost numai o vorbă rostită într-un moment de deznădejde, ci un principiu de viață cu motivație religioasă, pe care, în anumite situații critice, evreii nu ezită să-l pună în practică. Câteva exemple au darul să ilustreze această afirmație.

Cotidianul *Frankfurter Allgemeine Zeitung* din 11.3.94 reproduce în pag. 14 următoarea aserțiune a Rabinului Schneur Salman: *"Sufletele de goim (neevreii) sunt de o cu totul altă natură, o natură inferioară. Toți evreii sunt de la natură buni, toți goimii sunt de la natură răi. Evreii sunt încununarea creației, goimii sunt drojdia, scursura ei"*

Publicația *Globe and Mail* (care apare la Toronto) din 3.6.89 inserează pe pag. 1 următoarea afirmație a Rabinului Yzaak Ginsburg: *"Uciderea palestinienilor este justificată, deoarece sângele evreilor și al neevreilor nu poate fi considerat ca având aceeași valoare. Noi trebuie să înțelegem că sângele evreiesc și sângele de goim nu sunt la fel"*.

În Februarie 1994, Dr. Baruch Goldstein, înarmat cu o mitralieră, pătrunde în moscheea din Hebron în timp ce musulmanii se găseau în rugăciune și deschide focul orbește. Bilanțul acestui înfiorător asasinat: 53 de morți și câteva zeci de răniți! La funeraliile acestui odios asasin, relatează ziarul *London Times* din 28.2.94, rabinul Yaacov Perrin, în necrologul rostit, face următoarea afirmație stupefiantă: *"Un milion de arabi nu valorează cât unghia de la degetul unui singur evreu"*!!!

Din păcate, astfel de izbucniri în concordanță cu preceptele talmudice nu au loc numai în Israel, unde demarcația dintre evrei și neevrei este binecuvântată de sistemul legislativ, ci și la noi. În numărul din Aprilie 1996 al *Punctelor Cardinale*, în *Scrisoarea deschisă către domnul Iosif Sava*, autorul relatează următoarea scenă petrecută *"într-un cadru oficial la Brașov, nu demult, cu ocazia deschiderii Lunii Cărții, când prezentându-se o lucrare a lui Corneliu Codreanu și fiind reamintită uciderea bestială a acestuia, Dl Cornea a izbucnit în plină asistență de peste 100 de persoane și a strigat: Bine i-au făcut! Iată spiritul sanghinar al acelui* ***harog! - tob șebagoim harog*** *- care apare de atâtea ori, ca un fimest stigmat, în cuprinsul tratatelor talmudice. Un intelectual subțire, într-un cadru oficial, izbucnește grobian și vitriolant cu acel «Bine i-au făcut!...» Victima acelui odios act din noiembrie 1938, aflată în lanțuri, fusese sugrumată, împușcată post mortem, aruncată în groapa comună cu alți treisprezece; se aruncaseră vedre de vitriol și de var, se turnase o placă de beton de doi metri grosime... iar Dl. Andrei Cornea striga «Bine i-au făcut!...» Iată, Domnule Iosif Sava, unde duce spiritul criminal pe care, din păcate, trecerea prin istorie nu l-a atenuat câtuși de puțin"*.

*

În lucrarea sa intitulată *Întemeierea metafizicii moravurilor* (1785), Immanuel Kant formula principiul *"imperativului categoric"*, ca garanție a universalității unei norme morale, în următorii termeni: *"Acționează astfel încât maxima voinței tale să poată oricând valora în același timp ca principiu al unei legislații universale!"*. Așadar, ceea ce subliniază valoarea unui sistem moral este *universalitatea* aplicabilității lui. Or, tocmai acest criteriu este piatra de încercare care îi separă pe cei care afirmă inexistența unui conflict între morala talmudică și morala universală de cei care afirmă caracterul limitat al codului moral talmudic la comunitatea iudaică.

Într-o pledoarie, nu lipsită de patetism, Dr. S. Taubes se străduiește să dovedească universalitatea moralei iudaice. O pledoarie pe care o reproducem în întregime, în ciuda lungimii ei, pentru a ilustra obstinația cu care autorul *Moralei Talmudului* încearcă să sugereze și să susțină universalitatea sistemului moral iudaic.

*"Noi, rămășița unui popor care a stat la leagănul și cosciugul tuturor împărățiilor din antichitate și din evul mediu și a scăpat din atâtea ruine, care apare ca o minune în istoria omenirii întregi, pe care nici rugurile n-au putut să-l distrugă; noi, după perceptul lui Moise, am împrumutat națiunilor; noi am inaugurat de mii de ani în neamul omenesc revoluția morală; noi am dat lumii Biblia - cartea cărților - și Decalogul, pe care se bazează religiunea și morala generală și de la care-și trag de două mii de ani lumina și tăria neamurile pământului; noi am învățat popoarele limba credinței, a dreptății și a carității, prin expunerea ideii Dumnezeului nemărginit ca creatorul și răsplătitorul - ideea sublimă, după care filosofia a trebuit să pribegească mii de ani și prin atâtea anevoi și peste toate înălțimile intelectului și prin toate profunzimile investigațiunei, ca și prin toate strâmtorile scepticismului până a dat în sfârșit de dânsa; noi am proclamat - față de sclavia antichității - egalitatea primordială și unitatea neamului omenesc; noi am strigat cel dintâi în lume - atunci când pretutindenea domnea încă noaptea întunecoasă a păgânismului - maxima de o veritate eternă și care e suma religiunei: «**Iubește pe aproapele tău ca pe tine însuți** *(s.n.); nu făcea altuia ceea ce n-ai vrea tu ca să ți se facă ție!» (Levitic 19, 18, Sabbath 31-a), ridicând astfel instinctul natural de solidaritate între oameni la o poruncă religioasă și favorizând în chipul acesta durata și prosperitatea speciei; noi am conceput adevărul suprem: unitatea, chemată a răsturna politeismul păgân, și tot noi avem gloria de a fi comunicat această dogmă fundamentală omenirii, sigilând cu sânge și cu cununa martiriului pe frunte credința noastră pe unicul Dumnezeu!"*.

Textul citat este ilustrativ pentru spiritul talmudic, dar din această galimatie, greu de deslușit pentru o minte dotată cu simțul logic, un singur fapt trebuie reținut: reproducerea citatului din *Leviticul* 19, 18. În realitate, versetul citat de Dr. S. Tabes sună astfel: *"Să nu te răzbuni cu mâna ta și să nu ai ură asupra fiilor poporului tău, ci să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți. Eu sunt Domnul Dumnezeul vostru"*. Explicația acestui gen de alterări voite ale textului biblic ne-o dă cu toată limpezimea Israel Shahak în remarcabila sa lucrare *Histoire juive, religon juive. Le poids de trois millénaires*, tradusă recent în Editura Fronde, sub titlul *Povara a trei milenii de istorie și de religie iudaică*:

"În numeroase cazuri, termeni generali ca «aproapele tău», «străin», și chiar «om» sunt luați într-un sens exclusivist și șovin. Celebrul verset «să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți» (Leviticul 19, 18) este înțeles de iudaismul clasic (și ortodox actual) ca poruncă de a-ți iubi pe aproapele tău evreu și nu oamenii în general". O precizare provenită dintr-o sursă iudaică, deci imună la o eventuală incriminare de antisemitism, care pune sub semnul îndoielii afirmata *"universalitate"* a preceptelor morale talmudice. Cu toate acestea, în cele ce urmează, din dorința de obiectivitate, vom prezenta atât argumentele iudaismului clasic (iudaismul talmudic) invocate în sprijinul universalității preceptelor morale conținute în Talmud, cât și argumentele celor care susțin că sistemul moral talmudic este destinat numai comunităților iudaice, altele fiind normele morale care reglementează relațiile evreilor cu neevreii.

(va urma)

Gabriel CONSTANTINESCU

ROMÂNIA ŞI INTERESELE MARILOR PUTERI

Teodor Gherasim Ion Dumitreasa

Dezastrul militar suferit de Imperiul otoman, sub zidurile Vienei, la 1683, marca criza Înaltei Porţi, începutul sfârşitului Semilunii şi dinamizarea Europei de Vest în vederea expansiunii în vidul creat de retragerea turcilor.

Evenimentele ce au urmat asediului Vienei mutau centrul de greutate al politicii dinspre Europa de Vest spre Europa de Est, iar problema orientală devenea chestiunea Europei de Est, câştigând dintr-o dată noi valenţe, căpătând o atenţie mărită şi un nou conţinut geopolitic, nu numai pentru Europa, ci şi pentru întreaga lume.

Această situaţie se repetă astăzi, bineînţeles în condiţii noi, mai complicate, fondul problemei rămânând însă acelaşi. Constatăm, din păcate, că istoricii de astăzi şi oamenii politici ai României, în tratatele cu Rusia şi Ucraina, nu şi-au făcut datoria faţă de responsabilitatea naţională asumată şi nici faţă de sensul istoriei poporului român.

Până la 1683, întreaga Europă se concentra în direcţia opririi expansiunii otomane. După această dată, obiectivul Europei se modifica, în sensul păstrării unui echilibru de forţe pe vechiul continent. Astfel, Anglia, Franţa şi Prusia începeau să se opună direct expansiunii Austriei în Peninsula Balcanică, dar şi Rusiei, care ţintea Constantinopolul şi strâmtorile din Marea Egee.

Anglia, Franţa şi Prusia afişau, cu alte cuvinte, principiul păstrării integrităţii teritoriale a Imperiului otoman, ca echilibru, ceea ce întârzia eliberarea popoarelor de sub ocupaţia turcească; lucru ce se repetă astăzi, sub altă formă, prin menţinerea zonelor de influenţă, atât pentru Germania cât şi pentru Rusia, conservarea graniţelor trasate prin forţă, înainte şi după cel de al II-lea război mondial.

După asediul Vienei, ţările române deveneau o placă turnantă între Orient şi Occident, un suport cu importante resurse materiale şi umane pentru cele două puteri europene din zonă, împotriva Imperiului otoman. Cu alte cuvinte, pe spinarea românilor se găsea "puntea de aur" a soluţiei orientale, pivot de manevră în caz de ofensivă, ori punte de pace pentru stingerea focarelor sau neutralizarea influenţelor venite din cele trei direcţii imperiale.

Astăzi trăim o stare similară. Colapsul comunismului a creat un vid în Estul Europei, care trebuia ocupat de NATO, pentru a pune capăt tensiunilor şi dezordinii. Germania, Anglia şi America au temperat acţiunile celorlalte ţări din Vestul Europei, fapt ce întârzie eliberarea Europei de Est de sub presiunea şi influenţa comunistă. Explicaţia este foarte clară: Germania, ca totdeauna, menţine un spaţiu pentru orice eventualitate spre Est, iar Rusia nu vrea să renunţe la visurile lui Petru cel Mare. Pe de altă parte, argumentele Americii sunt palme pe obrazul ţărilor din Europa de Est, chinuite de tirania Rusiei şi de miopiile oamenilor politici de ieri şi de astăzi.

După 1683, Austria şi Rusia, prin forţă, corupţie, presiuni politice şi religioase, dictat şi înşelăciuni, şi-au sporit teritoriile, pe seama popoarelor mici şi mijlocii. Ambele imperii au fost construite pe criterii multinaţionale, pozând în apărătoare ale Creştinătăţii, dar, în fapt, dovedindu-se mai lacome şi mai ipocrite decât puterea Semilunii muribunde.

*Popor de graniţă, românii se aflau la răscrucea furtunilor: obligaţi să lupte pentru supravieţuire, au căpătat o caracteristică specială, aceea de " a transforma conflictele în confluenţe", neutralizând antagonismele în "poduri de flori", transfigurând cele trei faţade ale Europei, într-o situaţie de **trio confinium**, în rolul de "Cavaleri ai Creştinătăţii", în timp ce în Europa de Vest şi de Centru se înălţau catedrale, se ridicau oraşe prospere, se trasau căi de comunicaţii moderne, înflorea economia pe baze de meserii, iar arta şi ştiinţa, la adăpost, făceau progrese spectaculoase.*

Mircea Eliade scria: "Istoria neamului românesc n-a fost decât o lungă, necontenită şi halucinantă hemoragie. Ne-am alcătuit într-un uragan şi am crescut în vifornită. Popor de frontieră, am luptat şi am murit pentru toţi".

Importanţa ţărilor române/României va creşte continuu, de la asediul Vienei până la primul război mondial şi după aceea, mai ales datorită Axului Dunării, Deltei şi Mării Negre.

Prima care "a muşcat" din teritoriile româneşti a fost Austria, după regresul Imperiului otoman, după cum urmează: Transilvania, la 1699; Banatul, la 1718; Oltenia, la 1718; Bucovina, la 1774, sperând să continue cu anexarea Moldovei întregi, dacă ar fi fost posibil şi a Munteniei, până la Axul Dunării (cu deschiderea spre Marea Neagră). Austria nu a renunţat la aceste obiective decât odată cu formarea statului român modern, la 1859.

Pe de altă parte, Rusia, într-un flux şi reflux continuu, a invadat Moldova şi Muntenia de nenumărate ori (1710, 1714, 1735, 1768, 1789, 1806, 1812, 1916, 1918, 1940, 1944). Până la 1829, însemnătatea Principatelor Române pentru Poarta otomană era întreită: politică, economică şi strategică. Din ţările române treceau anual, pe Axul Dunării şi Marea Neagră, spre Istanbul: 60.000 de boi, 60.000 de oi, 10.000 de cai, cereale, miere, ceară, unt, piei, cherestea, sare, salpetru, etc., iar după tratatul de la Adrianopol, aceste bogăţii intră, prin Dunăre, în circuitul economic al Europei de Vest şi de Centru. Bineînţeles că situaţia creată nu convenea Rusiei, care transformase Principatele, în perioade de "flux", într-un "cartier general" al ofensivei ţariste.

Putem face un bilanţ dureros privitor la marile puteri, după o lecţie a istoriei de 314 ani (1683, asediul Vienei - 1997, întâlnirea de la Madrid), în spaţiul european. Austria, Rusia, Prusia, Anglia, Franţa şi America au negat dreptul la autodeterminare al statelor mici şi mijlocii şi au ignorat existenţa lor istorică, creându-se posibilitatea divizării şi distrugerii Europei. Cu Teheran, Yalta, Postdam, ne-am pomenit cu ruşii la Berlin şi Viena, distrugând o jumătate de Europă, iar ca urmare a tratatului Ribbentrop-Molotov, la 26 iunie 1940, România Mare pierde, prin rapt şi manipulări, teritoriile Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Herţei.

Deşi a dispărut imperiul comunist, iar tratatul Ribbentrop-Molotov, la 26 decembrie 1989, a fost declarat nul de drept, de către ruşi şi germani, Basarabia, Bucovina de Nord şi Ţinutul Herţei nu au revenit la patria-mumă, de unde fuseseră dizlocate prin forţă. Mai mult decât atât, în timpul evenimentelor din 1989, când ţara era în flăcări, Rusia a încercat un şantaj la dimensiuni atomice, manipulând situaţia din România printr-o lovitură de stat şi impunându-l ca preşedinte pe vechiul agent KGB, educat la Moscova, Ion Ilici Iliescu.

HĂIS ŞI CEA

Tratatul cu Rusia pus la cale de Ion Ilici Iliescu, pentru că nu a respectat adevărul istoriei poporului român şi pentru că nu a reflectat interesele acestuia, îl va transforma pe semnatar, după 7 ani de politică neocomunistă, de jaf, corupţie şi debandadă, într-un cadavru politic.

Pe de altă parte, Ucraina, desprinsă din centrifuga colhoznică, a uitat că are moştenire ţinuturi nu numai de la noi, ci şi de la alţi vecni, ţinuturi care nu i-au aparţinut niciodată în istoria ei. Este strigător la cer ca în acest moment, când România doreşte să intre în NATO, spre a scăpa de pericolul rusesc, Ucraina să şantajeze tot pe bază de arsenal atomic, semnarea unui tratat de "bună vecinătate", nerecunoscând nici unul dintre drepturile României asupra teritoriilor ce i-au fost răpite. Tratatul cu Ucraina a fost semnat de preşedintele Emil Constantinescu şi a trecut prin Parlament cu o uşurinţă de necrezut, ce-i drept nu fără presiuni din partea NATO şi marilor puteri.

Dacă situaţia tratatului cu Rusia, semnat de Ion Ilici Iliescu, este "într-un fel explicabilă", eroarea comisă de profesorul Emil Constantinescu, prin semnarea dezastruosului tratat cu Ucraina, îl descalifică total ca om politic, pentru că nu a avut curajul unei responsabilităţi la scară naţională, în funcţia supremă pentru care a fost ales la 17.XI.1996.

*Sacrificiile istorice la care ne îndeamnă marile puteri au un antecedent mai vechi în planul Valev - regiunea agroindustrială formată în partea de răsărit a României, Delta Dunării şi partea de răsărit a Bulgariei. Prin semnarea tratatului cu Ucraina, planul Valev ni se prezintă sub denumire schimbată, aceea de **euro-regiune**, liberă de schimburi, fără taxe, dar şi fără o suveranitate reală a ţărilor semnatare (Ucraina, Moldova, România).*

În fapt, această regiune nu este alta decât partea de răsărit a României, obiectiv deosebit de important pentru Rusia, care lucrează deghizat, prin Ucraina, ca agent al intereselor slave.

*Ca să fim înţeleşi, în sprijinul argumentelor de mai sus, citâm din **Testamentul lui Petru cel Mare** (1724): "A se întinde neîncetat către nord, pe marginea Mării Baltice, şi către sud, pe marginea Mării Negre" (art. VIII) şi "A se apropia cât s-ar putea mai mult de Constantinopol şi de India, căci cel ce va stăpâni acolo va fi adevăratul stăpânitor al Lumii" (art. IX).*

După cum se vede, visul lui Petru cel Mare rămâne poruncă pentru Rusia; dar poziţia României, cu munţii Carpaţi, Marea Neagră şi Axul Dunării, are şi pentru NATO, în noile condiţii, după colapsul comunismului, o importanţă colosală, pe care va trebui să măsim. Dar cu o înţelepciune pe care până acum nu am dovedit-o...

În numărul nostru din iulie 1997 s-a strecurat o indicaţie eronată; articolul lui Richard Swain (p. 13) nu a fost tradus din engleză de d-l Şerban Suru, ci de d-na MARIA BĂNCILĂ.

Cerem scuze cititorilor şi traducătoarei.

marginalii

O ferta de carte bună rămâne în România invers proporţională cu buzunarele goale ale cititorilor interesaţi (consumatorul de cultură fiind, în general, printre cei mai săraci martori ai "tranziţiei"). Nu ne vom putea referi mai jos decât la câteva dintre aceste apariţii remarcabile.

După *Trubadurii* (trad. rom. 1983, Ed. "Univers"), *Teologia istoriei* (trad. rom. 1995, Institutul European) şi *Patristică şi umanism* (trad. rom. 1996, Ed. "Meridiane"), avem în limba română monumentalul studiu al lui **HENRI-IRÉNÉE MARROU** (1904-1977) *Saint Augustin et la fin de la culture antique* (teza de doctorat a autorului, datând din 1937 şi tipărită pentru prima oară în 1938; traducerea românească – realizată de doi cărturari de excepţie: d-l Dragan Stoianovici şi d-na Lucia Wald – s-a făcut după ediţia franceză din 1983).

Lipsită, din păcate, de nişte auxilii editoriale pe măsura importanţei sale (nota sumară şi plină de impreciziuni a d-nei Sorina Bercescu, de pe pagina 2, din care nu se poate afla nici măcar anul primei apariţii a lucrării lui Marrou, este departe de a le suplini), *Sfântul Augustin şi sfârşitul culturii antice* a apărut în această vară la Ed. "Humanitas", în col. "Istoria ideilor" (coordonată de d-l Horia-Roman Patapievici).

Istoric (pentru lucrările sale istorice, a se vedea lista bibliografică din vol. *Patristică şi umanism*, ed. rom. cit., pp. 579-604, acoperind perioada 1928-1975 şi totalizând 192 de titluri), filolog şi teolog deopotrivă, specialist în Augustin (354-430) şi augustinism (a se vedea, între altele, *Traité de la musique selon l'esprit de Saint Augustin* – 1942, *L'ambivalence du temps de l'histoire chez Saint Augustin* – 1950 şi, mai ales, *Saint Augustin et l'augustinisme* – 1955), comparabil cu un É. Gilson, un E. Nebreda sau un P. Brown, H.-I. Marrou şi-a propus aici să surprindă procesul complex şi fascinant al trecerii de la Antichitatea păgână la Evul Mediu creştin, concretizat cu precădere în viaţa şi opera marelui hipponez. Iată premisele şi motivaţiile lucrării:

"*Am socotit că studiul de faţă va câştiga în claritate şi precizie dacă voi examina problema generală a culturii decadenţei antice în cazul particular al unei personalităţi determinate, aleasă pentru valoarea ei reprezentativă – în speţă, Sfântul Augustin [...].*

Trebuia ales de la bun început între două domenii – grec şi latin. În Evul Mediu, două civilizaţii autonome îşi împart Europa creştină, ariile lor fiind despărţite de limita zonelor de influenţă ale celor două limbi. Distincţia dintre Occidentul latin şi Orientul bizantin a apărut însă foarte de timpuriu: pe tărâmul lucrurilor ce ţin de spirit, separarea se încheiase încă de la finele Antichităţii [...].

Eu am optat pentru istoria culturii occidentale. Esenţialul problemei ce se cerea elucidată nu rezida, după mine, în ***transmiterea*** *culturii antice către Evul Mediu [...] Mi-am propus mai degrabă să analizez modul cum se* ***pregăteşte*** *Evul Mediu în sânul Antichităţii aflate la asfinţit, să arăt că multe dintre elementele culturii medievale erau deja în germene în fazele ultime ale culturii antice şi că au rezultat din evoluţia firească a acesteia [...].*

Dincolo de sterilul şi misteriosul veac al III-lea, urma, aşadar, să-mi concentrez interesul asupra secolelor al IV-lea şi al V-lea: epocă înfloritoare din punct de vedere cultural, bine documentată deopotrivă la latini şi la greci, la păgâni şi la creştini; e momentul cel mai favorabil pentru înţelegerea procesului evolutiv [în ce priveşte termeni precum "a evolua", "evoluţie", "evolutiv", împrumutaţi din ştiinţele naturale, autorul mărturiseşte într-o notă – p. 21 – că îi utilizează cu oarecare ezitare, dându-le un sens mult mai nuanţat, specific dinamicii spirituale – n.n.] *ce avea să conducă la naşterea unei culturi creştine de tip medieval.*

N-am ezitat mult când a fost vorba să aleg o figură reprezentativă. Epoca e dominată de un nume – cel al ***Sfântului Augustin****. Prin întinderea operei sale* [pentru o imagine de ansamblu asupra operei augustiniene, oferită de însuşi autorul ei, a se vedea Fericitul Augustin, *Retractationes/Revizuiri*, trad. rom. N. I. Barbu, "Anastasia", Bucureşti, 1997 – n.n.], *prin bogăţia informaţiilor pe care ni le furnizează, el ocupă în documentarea noastră un loc preponderent; s-a făcut nu o dată observaţia că Sfântul Augustin este, alături de Cicero, personalitatea cea mai bine cunoscută a Antichităţii şi de la care putem afla cel mai mult. Pe de altă parte, pentru subiectul ce ne preocupă, bogăţia şi complexitatea evoluţiei sale intelectuale conferă mărturiei pe care ne-o oferă o importanţă foarte mare. Viaţa sa* [o biografie augustiniană elementară, dar la îndemâna cititorului român, este cea inclusă în vol. Bernard Sesé, Paul Aymard, Pierre Riché, Michel Feuillet, *Vieţile Sfinţilor Augustin, Benedict, Bernard, Francisc din Assisi, Ioan al Crucii*, "Humanitas", Bucureşti, 1996, pp. 7-100; desigur, fundamentale rămân *Confessiones/Mărturisirile*, trad. rom. N. I. Barbu, Editura Institutului Biblic..., Bucureşti, 1985 şi 1994 – n.n.] *pare să rezume în chip sugestiv toate aspectele esenţiale ale evoluţiei civilizaţiei pe care mi-am propus s-o studiez. Admiraţia pe care atâţia dintre contemporanii şi succesorii săi nemijlociţi* [Possidius, Heraclius, Ioan Cassian, Paulinus din Nola, Gennadius din Marsilia etc. – n.n.] *o exprimă faţă de impunătoarea sa înteligenţă e o dovadă că suntem îndreptăţiţi să căutăm în el o imagine a ceea ce va fi fost cea mai înaltă cultură a epocii respective [...].*

Pe de altă parte creştin şi pe deasupra membru al ierarhiei ecleziastice, episcop şi doctor al Bisericii, Sfântul Augustin a fost călăuzit, încetul cu încetul, către o revizuire critică a întregului aport al acestei tradiţii antice [...]. Am întreprins deci o analiză a ceea ce a fost cultura la Sfântul Augustin, străduindu-mă s-o desluşesc prin prisma întregii tradiţii pe care a moştenit-o şi să arăt tot ceea ce prefigurează la acesta tradiţia posterioară, ce într-o bună zi avea să se revendice de la el [...].

Am socotit, în fine, că mai există un motiv ca să-mi îndrept atenţia spre cazul lui Augustin: dintre toate figurile câte evoluează pe scena istoriei în această perioadă, nici una nu este pentru noi, în ceasul de acum, atât de reală şi de vie ca a lui [...].

Aşa se face că, întreprinzând un studiu al decadenţei antice, am încercat în acelaşi timp să aduc o contribuţie la cunoaşterea mentalităţii augustiniene" (p. 11 şi urm.).

Autorul porneşte – Partea întâi: *Vir eloquentissimus ac doctissimus* – de la "*cultura intelectuală a lui Augustin*", care ne arată "*cum se înfăţişa în mod normal cultura unui intelectual latin la sfârşitul secolului al IV-lea d. Cr.*", definită astfel: "***era o cultură esenţialmente literară, întemeiată pe gramatică şi retorică şi care năzuia spre realizarea tipului ideal de orator***" (p. 20; subl. aut.).

"*Convertirea la filozofie*" a lui Augustin – Partea a doua: *Studium sapientiae* – este văzută ca o primă depăşire a culturii intelectuale curente a epocii: "*În nici o perioadă a vieţii sale Sfântul Augustin n-ar fi acceptat să fie doar un retor şi un erudit; întotdeauna a năzuit să fie ceva mai mult*" (p. 141), în cazul de faţă *un înţelept* (*vir sapiens*; Augustin însuşi ocoleşte, chiar dinainte de a primi botezul, termenul de "filosof", ca şi pe acela de "filosofie", semn al lentului faliment axiologic al culturii păgâne).

Studiul "artelor liberale" (*disciplinae*), încununat de acela al filosofiei (mai ales neoplatonice), se constituie într-o punte "*spre o cultură creştină*" – Partea a treia: *Doctrina christiana* – subordonată total, în cele din urmă, religiei; este urmărită, de această dată, "*formarea intelectualului creştin*" (v. mai ales pp. 317-336), care se înalţă, cu ajutorul studiului biblic şi al unei riguroase practici morale, de la nedesăvârşirile omeneşti ale filosofiei la desăvârşirea divină a teologiei.

În felul acesta, "*structura intelectuală*" augustiniană "*prefigurează*" (autorul ţine mult la acest termen) întreaga cultură a Evului Mediu occidental. Realizându-se o osmoză din mers între tradiţia antică şi noul spirit creştin, se poate conchide, la capătul atâtor minuţioase analize şi convingătoare raportări comparative, că "*între Antichitate şi Evul Mediu nu există hiatus; un acelaşi efort uman s-a perpetuat, durând temeliile unităţii civilizaţiei noastre mediteraneene, occidentale...*" (p. 432). În fond, cartea s-ar fi putut intitula la fel de bine *Sfântul Augustin şi naşterea culturii medievale...*

Foarte aplicat pe materia de studiu, Marrou îşi interzice în mare măsură aici subtilităţile stilistice şi "zborurile" filosofico-teologice care fac farmecul scrierilor sale cu caracter eseistic (precum, bunăoară, *Teologia istoriei*). Cartea are densitatea cenuşie a marilor monumente (redată foarte inspirat de coperta recentei ediţii româneşti).

Sinteză de o erudiţie copleşitoare (sugerată doar parţial de ampla bibliografie cuprinsă între paginile 525 şi 547), de o mare meticulozitate şi stringenţă argumentativă, cartea lui H.-I. Marrou rămâne, după 60 de ani, nedepăşită în elementele ei esenţiale, ca şi cealaltă mare operă a sa, *Histoire de l'éducation dans l'Antiquité* (1948, cu numeroase traduceri şi reeditări), a cărei apariţie în limba română sperăm că nu va mai întârzia prea mult.

Istoria dreptei creştine româneşti a cunoscut, prin Mişcarea Legionară a lui Corneliu Codreanu (ce avea o devoţiune cu totul specială pentru franciscanul Sf. Anton de Padova), o formă foarte interesantă de maximalism de tip franciscan (*maxima moralia*!), altoită firesc pe tradiţia ortodoxă şi înmugurită – în răspărul modernităţii, dar nu fără complexitatea problematicii ei – la lunecosul punct de întâlnire dintre slujirea mistică şi slujirea politică. Pagini întregi din *Cărticica şefului de cuib* (pe care cei mai mulţi o hulesc fără să o fi citit) sunt pătrunse de un fel de patos franciscan, accentul căzând pe marea poruncă a *sărăciei* (mod al dăruirii de sine, atât în plan mistic, cât şi în plan social), dar şi pe *trăire* şi *faptă* (dincolo de sterilitatea discursivă a oricărui sistem doctrinar). Cunoaşterea mai aprofundată a franciscanismului, cu măreţia şi eşecurile lui, poate deschide o nesperată perspectivă de interpretare şi înţelegere a fenomenului legionar românesc, între Sf. Francisc din Assisi şi nefericitul Corneliu Codreanu existând tulburătoare similitudini de mentalitate şi destin.

Pe de altă parte, franciscanismul reprezintă tipul de religiozitate care a apropiat cel mai mult Apusul de Răsărit, după Marea Schismă, mărturisind,

☞

Răzvan CODRESCU

chiar dacă indirect, *unitatea esenţială a Europei creştine*, ce astăzi pare definitiv compromisă. Cazul Sfântului Francisc este deopotrivă pilduitor azi ca şi ieri, pentru catolici ca şi pentru ortodocşi, în iureşul lumii ca şi în viaţa monahicească.

Apărută în acest an la Editura "Deisis" din Sibiu, cea mai completă ediţie românească de până acum a *Scrierilor* **SFÂNTULUI FRANCISC DIN ASSISI** (1181-1226) urmează textul latinesc al ediţiei din "Sources chrétiennes" (1981), aceasta întemeindu-se ea însăşi pe ediţia critică a lui Kajetan Esser (1976).

Traducerea, ortodoxizantă în limite rezonabile, vădind deopotrivă calităţi teologice şi literare, poartă semnătura d-nei Maria-Cornelia Oros, ce este şi autoarea unei remarcabile postfeţe (de fapt, un studiu doct, de aproape cincizeci de pagini, asupra căruia vom reveni).

După o introducere la ediţia românească (Enzo Bianchi) şi un sumar tabel cronologic, volumul cuprinde vestitele Povăţuiri, Reguli, Testamente, Scrisori şi texte versificate ale "Sărăcuţului" (*Il Poverello*), cu trimiteri şi adnotări în subsolul paginilor, precum şi cu indicarea în text, între paranteze drepte, a unor termeni sau sintagme latineşti greu de echivalat în româneşte sau având o semnificaţie deosebită în economia discursului (în postfaţă suntem avertizaţi, de altfel, asupra încercărilor autorului de a sugera "şi la nivelul terminologiei liniile de bază ale programului său spiritual", vorbindu-se chiar de o "«revoluţie» conceptuală prezentă în scrierile lui Francisc" – v. p. 169). Pentru *Cântecul fratelui Soare sau Lauda creaturilor* (cel mai cunoscut dintre imnurile franciscane), traducătoarea a preferat, cu modestie, să reproducă două traduceri mai vechi, de oarecare notorietate: cea a regretatei Eta Boeriu şi cea a poetului Adrian Popescu.

Studiul final – "Sfântul Francisc şi «franciscanismele»" – caută să degajeze, prin "întoarcerea la texte", o imagine mai profundă şi mai veridică a Sfântului Francisc, a cărui figură a fost adeseori sărăcită sau chiar falsificată de o lungă posteritate (această "scoatere din legendă" a fost şi miza ediţiei critice a lui K. Esser, la care autoarea se raportează cu predilecţie).

Sfântul din Assisi este aşezat în contextul epocii sale (una dintre cele mai contorsionate din istoria Bisericii apusene), la a cărei criză a încercat să răspundă prin redescoperirea temeiurilor apostolice ale creştinismului (*Conversio prima ecclesiae*), fără spiritul dizolvant (anticlerical şi antitradiţional) al reformiştilor de mai târziu, ţinând calea de mijloc între mişcările eretice şi formalismul scolastic al vremii; într-o lume bântuită de duhul cruciadelor războinice, el şi-a dus propria cruciadă – "o cruciadă euharistică", cum s-a spus. "Sfântul Francisc reuşeşte astfel performanţa de a fi «revoluţionar» fără a fi eretic şi «conservator» fără a fi clericalist" (p. 158), aducând Bisericii Catolice, chiar dacă numai temporar, "pacea franciscană" (până la urmă, din nefericire, doar o posibilitate nevalorificată, o *metanoia* nedusă până la capăt; verticala spirituală a franciscanismului avea să eşueze "pe orizontala relaţiilor cu lumea"). "Într-un fel, Francisc a fost ultima şansă spirituală pe care Europa a avut-o, dacă ar fi fost consecventă teologiei franciscane, pentru a evita ruptura dintre Sud şi Nord, dintre Romano-Catolicism şi Protestantismul ce plutea în aer încă din secolul al XII-lea, şi de a repara ruptura spirituală dintre Est şi Vest, dintre Ortodoxie şi Romano-Catolicism" (p. 185).

Deosebit de pertinente sunt consideraţiile asupra punctelor de întâlnire dintre franciscanismul originar şi spiritualitatea Răsăritului. Sf. Francisc a dat, în fond, un răspuns "ortodox" crizei generice a catolicismului, mai mult prin intuiţia sa mistică decât prin cultura sa teologică, redescoperind şi înviind prin trăire exemplară rădăcinile cele mai adânci ale creştinătăţii. "Bucuria convertită în laudă adusă lui Dumnezeu, celebrarea lui Dumnezeu în Sine sau pentru lucrarea Sa în lume, pe care Sfântul Francisc o vede penetrând toate articulaţiile cosmice şi istorice ale acesteia, reprezintă o dimensiune emblematică pentru spiritualitatea franciscană, ce o singularizează în contemporaneitatea sa occidentală, apropiind-o de cea răsăriteană, ortodoxă. Bucuria, rugăciunea doxologică (pe care o întâlnim nu doar în binecunoscutul *Cantico di frate Sole*, dar şi în *Officium Passionis Domini*) sunt particularităţi ce rimează cu spiritul creştinismului răsăritean" (pp. 160-161). Autoarea nu uită să facă însă următoarea precizare: "Desigur, sugestia acestor apropieri, mai degrabă consonanţe inefabile decât influenţe documentabile, nu are intenţii anexioniste. Sfântul Francisc a fost cu obstinaţie un bun catolic şi nu e mai puţin adevărat că particularităţile spirituale care îl apropie de creştinismul răsăritean vin mai ales din tradiţia patristică şi liturgică comună ambelor Biserici [...] şi mai puţin din vreo influenţă bizantină directă. În orice caz, cu o genială intuiţie spirituală, Sfântul Francisc regăseşte pe cont propriu unitatea originară a celor două tradiţii..." (p. 161).

Până la urmă, sinteza remarcabilă a d-nei Maria-Cornelia Oros, întemeiată pe o profundă cunoaştere a textelor şi pe surse bibliografice recente şi autorizate (K. Esser, A. Vauchez, G. Lafont, R. Manselli, R. Morghen, T. Matura, Ch. Morris, F. Tocco etc.), fundamentează erudit observaţiile mai vechi ale unui Nichifor Crainic (inspirat alese pentru coperta finală a volumului): "... Nimic din ceea ce s-a realizat în creştinismul occidental nu ne e atât de familiar nouă, ortodocşilor, ca franciscanismul", care "cu lirismul său cosmic – cu efuziunile dumnezeieşti ale fondatorului său, serafimicul stigmatizat de pe Muntele Alverna, care predică păsărelelor despre porumbelul Duhului Sfânt, sau cu ucenicul Anton de Padova, care predica peştilor din ape Evanghelia lui Hristos – alcătuieşte cel mai înălţător capitol din toată cultura occidentală". În felul lui, Sf. Francisc vine pe urmele "nebunilor pentru Hristos", asumându-şi până la capăt, în scurta lui viaţă, sublima "nebunie a Crucii", într-o lume ajunsă deja pe pragul disoluţiei spirituale.

Nu putem să nu remarcăm, în încheiere, frumosul aspect grafic al cărţii (ceea ce la "Deisis" reprezintă regula, iar nu excepţia); pe coperta întâi este reprodusă o frescă ortodoxă din secolul al XIV-lea (Panaghia din Kera – Kritsa), înfăţişându-l pe Sf. Francisc din Assisi şi confirmând – v. postfaţa, p. 185 – "ideea că există un «ecumenism» al sfinţilor, nu pentru ceştia ar eluda, într-un fel de supra-spiritualitate, diferenţele dogmatice dintre Apus şi Răsărit, ci tocmai pentru că atunci când sfinţenia este reală, ea atinge fundamentele teologice şi mistice comune". Iată de ce, în ultimă analiză, prin Sf. Francisc "ne vorbeşte, într-adevăr, cel ce n-a intenţionat să fie nici «îngerul Apocalipsei», nici *alterus Christus*, nici «primul ecologist» sau «pacifist» al lumii, ci doar, aşa cum i-a plăcut să se numească, **fratele Francisc**, cel *simplex et idiota, homo inutilis et indigna creatura Domini Dei* – şi tocmai de aceea Sfântul Francisc al nostru al tuturor" (*idem*, p. 186).

În peisajul de stângăcie *culturală* al editurilor creştine din România, păr. prof. Ioan I. Icâ jr. şi d-na Maria-Cornelia Oros dau de mai mulţi ani o pildă lăudabilă, pe care, din păcate, prea puţini se arată dornici şi capabili s-o urmeze. Pe de altă parte, ne-am referit mai pe larg la această apariţie de excepţie *şi* pentru că ea mărturiseşte neostentativ despre un posibil *ecumenism* creştin într-o vreme de îndărătnicii şi tensiuni stupide, în care Bisericile îşi risipesc cu suficienţă şi creditul, şi menirea...

Ne propunem să revenim mai pe larg, cu un alt prilej, asupra cărţii *Povara a trei milenii de istorie şi religie evreiască* - ediţia românească a volumului *Histoire juive, religion juive. Le poids de trois millénaires* al lui **ISRAEL SHAHAK**, volum apărut iniţial în limba engleză (Pluto Press Limited, London, 1994) şi tradus în franceză în 1996 (traducerea românească - Fronde, Paris - Alba Iulia, 1997 - s-a făcut după ediţia pariziană - *La Vieille Taupe* - şi aparţine d-nei Domnica Ciuc).

Aşadar, editorul româno-parizian G. Pişcoci-Dănescu, după ce a întârziat să ne dea făgăduita ediţie românească a cărţii lui Roger Garaudy (*Les Mythes fondateurs de la politique israélienne*), şi-a asumat o altă întreprindere îndrăzneaţă şi incomodă despre care suntem siguri că se va mai vorbi...

Israel Shahak este un evreu născut în Polonia şi trecut prin lagărele naziste, ajuns în Palestina în 1945, ca militant pentru înfiinţarea statului Israelian. Treptat, mărturiseşte el, l-au indignat incredibilele îngustimi şi excese ale consângenilor săi, astfel că s-a transformat într-un critic lucid şi necruţător al şovinismului religios de tip sionist. Cartea sa reprezintă - într-o manieră încă şi mai convingătoare decât cea a mult hulitului Garaudy - o radiografie a iudaismului pervertit, destinată "trezirii" evreilor şi neevreilor deopotrivă: "... trebuie să privim realitatea în faţă: în lupta noastră împotriva rasismului şi fundamentalismului religiei iudaice, cei mai înrăiţi duşmani ai noştri nu sunt doar rasiştii evrei (şi cei care exploatează rasismul), ci şi, printre neevrei, cei care le fac jocul, în alte privinţe pretinzându-se progresişti..." (p. 72).

Cartea este împărţită în şase secţiuni ("Visul unei societăţi închise", "Prejudecăţi şi falsificări de

sens", "Ortodoxie şi interpretare", "Povara istoriei", "Legile împotriva neevreilor [*goim*]", "Consecinţe politice"), iar concluzia autorului, scandalizând probabil multe cercuri evreieşti din Israel şi din diaspora, sună astfel: "Lupta împotriva antisemitismului (şi a a oricărei forme de rasism) cu siguranţă nu trebuie să înceteze niciodată, dar lupta împotriva şovinismului practicat de evrei - care presupune cu necesitate şi o critică a iudaismului clasic - este la fel de importantă astăzi, dacă nu cumva chiar şi mai importantă" (p. 198).

La cartea părintelui **DUMITRU STĂNILOAE**, *Ortodoxie şi românism*, ne-am referit adesea în paginile "Punctelor cardinale" (de aceea, nu vom mai insista aici asupra ei). Desigur, reeditarea volumului (apărut iniţial în 1939) era foarte necesară, mai ales pe fondul noilor discuţii cu privire la statutul ontologic al diferenţelor naţionale şi la relaţia dintre ordinea spirituală şi ordinea seculară. Din păcate, cartea a fost reeditată nu doar cu o nedorită întârziere (cauzată de factori pe care ne abţinem să-i evocăm), dar şi în condiţii piraterești şi subculturale, ratându-i-se astfel, în bună măsură, destinul în actualitate.

Proaspăta "ediţie" prăzului nu poartă marca nici unei edituri sau tipografii, fiind lipsită de orice date editoriale propriu-zise, încât este cu neputinţă s-o citezi ca titlu bibliografic, căci ar trebui să spui: *fără loc, fără editură, fără an...*, ceea ce înseamnă, până la urmă, fără nici un credit serios! Postfaţa (pp. 277-278), insuficientă şi demagogică, încercând să voaleze actul piratesc, trimite către o obscură "Asociaţie a Românilor din Bucovina de Nord" şi către un derutant an 1992 (când autorul trăia încă). Având în vedere că textul n-a suferit nici o vizibilă ameliorare editorială, fiind conservate chiar erorile strecurate în prima ediţie, e regretabil că nu s-a optat măcar pentru o reproducere anastatică (ce ar fi făcut textul credibil şi citabil, dincolo de ilegalităţile "editoriale").

Nu ştim exact cui a aparţinut iniţiativa şi realizarea acestei întreprinderi jenante, dar ea constituie, indiferent de intenţiile care au generat-o, o palmă postumă pe obrazul unui mare cărturar şi un imens deserviciu făcut prestanţei contemporane a naţionalismului creştin.

În felul acesta, se verifică încă o dată vorba românească: "Fereşte-mă, Doamne, de prieteni, că de duşmani mă feresc şi singur"...

O RUGĂ PENTRU CEI CARE NU MAI SUNT

Manifestările comemorative de la Gherla, din ziua de 6 septembrie a.c., au început la ora 10.00 în fosta pășune, acum un cimitir amenajat, de lângă Fabrica de Cărămidă, acolo unde zac osemintele a celor aproape 150 de foști deținuți politici decedați în Penitenciarul Gherla, în numai 4 ani (1960-1963).

Pe lângă cei aproape 400 de foști deținuți politici sau rude ale celor dispăruți, au fost prezenți miniștri, parlamentari, reprezentanți ai administrației publice județene și locale.

Slujba religioasă a fost oficiată de I.P.S. Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Clujului, Vadului și Feleacului, I.P.S. George Guțiu, Arhiepiscopul Diocezei greco-catolice Gherla-Cluj, protopopul greco-catolic de Cluj Petre Rebreanu, preotul ortodox Liviu Brânzaș, toți foști deținuți politici, împreună cu un numeros sobor de preoți. Au rostit cuvântări preotul Petre Rebreanu, preotul Liviu Brânzaș și Septimiu Râmboiu, președintele A.F.D.P.R.- filiala Cluj.

Manifestarea a continuat în fața acelei săli din Penitenciarul Gherla unde numai în anii 1957-1959 au fost executate 24 de sentințe de condamnare la moarte. În prezent, sala a fost amenajată ca memorial, din inițiativa conducerii acestui penitenciar. După un serviciu religios, au luat cuvântul consilierul prezidențial (care a citit mesajul Președintelui Emil Constantinescu), Gavril Dejeu (ministrul de Interne), al cărui frate și al cărui cumnat au fost executați în 2 septembrie 1958, colonelul Vasile Mureșan, comandantul închisorii, ș. a.

Vizitarea penitenciarului a trezit multe amintiri ale celor care au suferit între aceste ziduri. O parte din participanți s-au deplasat, apoi, la monumentul foștilor deținuți politici, de lângă penitenciar, rugându-se pentru toți, inclusiv pentru cel care a fost regretatul Ion Gherasim, fostul președinte al filialei. Un ultim moment de reculegere s-a păstrat acolo unde a fost îngropat, cu câteva zile în urmă, regretatul preot Gavril Zob.

Iată un extras din alocuțiunea rostită la Gherla de Septimiu Râmboiu, președintele A.F.D.P.R.- Cluj:

«Ei și-au apărat credința strămoșească în Dumnezeu în fața ateismului impus, căci o societate care nu este condusă după morala creștină nu poate semăna decât ură, crime și suferințe. S-au ridicat împotriva materialismului ca lege de guvernare a societății, indiferent dacă era cel "științific" sau cel impus de puterea banului.

Ei au apărat conștiința națională, ridicându-se împotriva internaționalismului impus de interesele celor care ne cotropeau.

Ei nu puteau accepta sfârtecarea pământului țării, pentru care ei și strămoșii lor au luptat și și-au jertfit viața.

Ei s-au ridicat împotriva jefuirii avuției naționale, executate de cei fără Neam și Dumnezeu, la comanda unor consilieri străini, pe atunci cei sovietici.

Ei nu puteau accepta mutilarea istoriei și a limbii române, nici eliminarea din cultura românească a lui Eminescu și Goga, a lui Coșbuc și Aron Cotruș, a lui Nichifor Crainic și Lucian Blaga, a lui Mircea Vulcănescu și a lui Radu Gyr...

Ei, țăranii, de care într-o vreme închisoarea Gherla era plină, și-au apărat bucata de pământ, muncit cu sudoarea lor și a strămoșilor. Ei știau că în ultimul secol și jumătate, ori de câte ori au fost împroprietăriți, s-au găsit mijloace să li se ia ceea ce aveau, iar metodele comuniste au fost cele mai brutale.

Ei, muncitorii, nu înțelegeau să fie robii unui stat totalitar, așa cum nu ar fi acceptat să devină slugile altora.

Ei au fost cei care au apărat demnitatea neamului românesc.

Cuvine-se să ne plecăm fruntea în fața atâtor sacrificii.

Fie ca exemplul lor să călăuzească generația actuală și pe cele viitoare.

Dumnezeu să-i odihnească în lumea celor drepți.»

CUVÂNT DUHOVNICESC

rostit de Pr. LIVIU BRÂNZAȘ în cimitirul deținuților din Gherla

Din fața acestei imense gropi comune, care este acest cimitir, ridicăm glasul și, în numele martirilor care zac aici și pretutindeni, întrebăm:

* De ce, în această epocă în care se vorbește atât de zgomotos despre "drepturile omului" și despre "crimele împotriva umanității", crimele și ororile săvârșite de comuniști sunt îngropate în mormântul tăcerii? Ni se amintește cu insistență despre un anumit holocaust, dar se uită, în schimb, valul de sânge și mormanul uriaș de cadavre pe care s-a clădit bolșevismul, pretutindeni unde a biruit în numele diavolului. Aproape o sută de milioane de victime, de pe mai multe continente, constituie performanța criminală a bolșevismului. De ce, oare, lumea pretins creștină nu condamnă, prin instanțele sale morale și juridice cele mai înalte, comunismul ca ideologie și practică, prin sentință definitivă în fața istoriei? Numai pentru că întemeietorul său teoretic s-a numit Karl Marx, iar protagoniștii revoluției bolșevice și ai prigoanei anticreștine din Rusia și din alte țări s-au numit Bronstein sau Pauker? Cine și-a permis dreptul de a amnistia această nemaiîntâlnită fărădelege din istoria civilizației?

Ignorarea aproape totală a holocaustului roșu de către cei care dirijează azi opinia publică mondială, are caracterul unei odioase complicități. În timp ce asasinii celor de religie mozaică sunt căutați fără cruțare și după 50 de ani, când este vorba de asasinii creștinilor, brusc, ca la o comandă invizibilă, simțul de justiție al tuturor se atrofiază. Auzim, din când în când, câte un gazetar, afirmând sentențios că atrocitățile săvârșite de naziști nu se amnistiază niciodată, în același timp uitând total, dintr-o slugărnicie odioasă, sângele tânăr românesc care a curs în infernalele celule ale Securității, pe crestele munților și în fața plutoanelor de execuție. Pe acești scribi, urmași ai vânzătorului din grădina Ghetsimani, îi întrebăm: vi se pare normal și moral ca un oarecare Fritz sau Hans, fost agent Gestapo, care la ora actuală este nonagenar, să fie hăituit până în pânzele albe prin jungla Amazoniei, iar criminalul bolșevic, agentul sovietic parașutat în România, evreul Alexandru Nicolski (Grumberg), cel care a zdrobit tineretul creștin din România, prin monstruoasa "reeducare" de la închisoarea Pitești, să moară liniștit în patul lui, nederanjat de nimeni?

Din acest loc al martiriului creștin din România, întrebăm, cu toată gravitatea pe care o inspiră momentul:

* Când vor veni reprezentanții țărilor care ne-au vândut spre tăiere măcelarului roșu de la Kremlin, să depună flori și pe mormintele creștinilor asasinați, sub diverse forme, de comuniști? Sau, în concepția acestora, numai cei morți în lagărele naziste sunt victime?

* Când se va face un proces al comunismului, cel puțin moral, pe baza zdrobitorului act de acuzație constituit din crimele săvârșite de bolșevici la lumina istoriei contemporane? Este încă vie în memoria tuturor imaginea piramidelor de cranii ridicate în Cambodgia de khmerii roșii, imagini prezentate recent la Televiziunea Română. În consecință, ar fi drept ca, după cum epoca faraonilor a rămas în memoria omenirii prin marile piramide de piatră, epoca bolșevicilor să rămână în istorie prin macabrele piramide de cranii.

În ciuda asasinatului de proporții gigantice pe care l-a săvârșit comunismul, în Europa partidele comuniste au libertate totală, iar în unele țări chiar trecere; ți se pare că trăiești pe o planetă unde regula generală este absurdul! Deși esența comunismului este mizeria, crima și teroarea, în Occident nimeni nu-și permite să ceară interzicerea lui. În același timp, în Italia, de exemplu, unde regimul fascist al lui Mussolini, deși nu a interzis religia creștină, nu a desființat proprietatea privată (care este baza sistemului occidental) și nici nu a împânzit țara cu închisori și lagăre de exterminare pentru elita politică și culturală a propriului popor, așa cum au procedat pretutindeni regimurile comuniste, totuși organizația fascistă rămâne interzisă definitiv. În schimb, pentru motive misterioase, democrația nu își permite interzicerea celui mai totalitar partid, partidul comunist!

La instaurarea comunismului în România de către o grupă de mercenari, formată din alogeni și autohtoni trădători, sub protecția tancurilor unei puteri străine, poporul român s-a împotrivit cu dârzenie, mergând până la rezistența armată. Nicăieri, în țările din estul Europei nu a existat o mișcare de rezistență națională anti-comunistă de amploarea și durata celei din România. Atunci a fost un adevărat *război național*. Orice român de bună-credință și bine informat știe că majoritatea celor care se opuneau comunismului în mod organizat era formată din membrii Mișcării Legionare. Era firesc să fie așa, odată ce semnalul energic de începere a luptei anticomuniste s-a dat prin doborârea steagului roșu de pe atelierele Nicolina, de către tânărul - pe atunci - Corneliu Zelea Codreanu și a culminat cu jertfa supremă a lui Moța și Marin, în războiul de apărare a Crucii din Spania. Cele mai aprige cuiburi de rezistență și luptă anticomunistă de pe crestele Carpaților își primeau puterea din sângele de la Majadahonda.

Trebuie să privim adevărul în față și să-l acceptăm în toată puritatea și integritatea lui! Dovada acestei *supremații legionare* în lupta efectivă împotriva comunismului este faptul că pentru încarcerarea lor a fost nevoie de cea mai mare închisoare din România - Aiudul. Aiudul a fost Bastilia românească!

Legionarii au acum o singură dorință: să li se recunoască, în spiritul onoarei și dreptății, *dreptul la libertatea pentru care și-au vărsat sângele*. Ard munții de oseminteele tinerilor legionari, frați de cruce, căzuți pe altarul libertății neamului. Cum se poate să nu aibă ei parte de libertatea la care îi îndreptățesc necurmatele jertfe pentru acest mare dar al lui Dumnezeu?!

Primul act de dreptate morală sau națională care trebuie săvârșit în acest moment pentru ei, este de a scoate din "Legea siguranței naționale" incriminarea că legionarii ar fi periculoși pentru siguranța statului român de azi. Acum, când orice fost comunist, internaționalist și ateu militant, care s-a închinat o viață întreagă la tabloul lui Marx, poate ocupa orice funcție politică în țara eliberată de comunism, nu se poate ca foștii luptători anticomuniști legionari să fie considerați tot atât de periculoși pentru siguranța statului român de azi, ce se afirmă democratic, pe cât au fost pentru siguranța statului comunist de ieri. Orice fost torționar bolșevic, care a adăugat prin activitatea lui o pată de sânge în plus pe harta țării, poate apărea la tribună în chip de campion al libertății, fără nici un impediment moral sau juridic. Cum se poate ca unii care și-au făcut studiile la Moscova sau în instituții autohtone precum "Ștefan Gheorghiu" sau "Băneasa" (acolo unde se învățau: ateismul, internaționalismul și tehnica terorii) să fie demni de a fi demnitari în cele mai înalte funcții de stat în România, în timp ce legionarii, care au absolvit universitatea morală și națională de la Aiud, unde și-au probat credința creștină și iubirea de neam prin decenii de suferințe, să poarte în continuare stigmatul infamant de atentatori la siguranța statului român?

Aici nu se face nici o apologie, ci se afirmă un adevăr și se revendică un drept moral, pe care legionarii l-au plătit cel mai scump dintre toți.

În numele martirilor căzuți pentru libertate, legionarii fac un apel la conștiința românească și creștină a celor care determină azi viața politică a națiunii române, să li se acorde dreptul legal de a se organiza și manifesta fără îngrădiri. Nu este lipsit de importanță faptul de a se ști cine au fost primii care au arătat în chip acuzator și au etichetat mișcarea tineretului naționalist creștin din România drept periculoasă pentru siguranța statului român. Ei s-au numit: Honigman, Filderman, Pauker, Neulander, Roller, Grumberg, Rosen...

În ceea ce mă privește, îmi afirm convingerea că, în raport de persoană și caracterul faptelor mele, opinia unui autentic democrat nu poate coincide cu cea a fostului meu anchetator și torționar Ludovic Weiss, care, pe temeiul periculozității mele pentru siguranța statului bolșevic, m-a onorat cu o condamnare de 25 de ani muncă silnică.

6 septembrie 1997

Cuvine-se...Cuvine-se...Cuvine-se...Cuvine-se...Cuvine-se...Cuvine-se...Cuvine-se...Cuvine-se...Cuvine-se...Cuvine-se...Cuvine-se...

✝

Preotul **GAVRIL ZOB** s-a mutat din această viaţă, pe care şi-a dăruit-o în întregime valorilor supreme pentru care merită să fie trăită: lui Dumnezeu şi Bisericii Sale, Patriei, Neamului şi Familiei. Pentru toate acestea a luptat în cei 82 de ani cu care a fost înzestrat.

Născut în 2 iunie 1915, în comuna Măgoaja din judeţul Cluj, într-o familie de ţărani, Gavril Zob a simţit din copilărie preoţia drept cea mai nobilă aspiraţie şi s-a îndreptat spre strălucita pe atunci Facultate de Teologie din Cernăuţi. Tânărul teolog, originar din satul lui Pintea Viteazul, a răspuns la chemările voievodale din piscul şi de sub poalele Barăului, ca şi la îndemnul său lăuntric, şi s-a încadrat în Mişcarea Legionară. Astfel a făcut cunoştinţă cu prima închisoare pe vremea prigoanei criminale a regelui Carol al II-lea.

Hirotonit în 1942, a oficiat ca preot mai întâi la Parohia Nucşoara din judeţul Hunedoara, iar după desrobirea din nou a Ardealului de Nord, la Gherla.

A fost arestat în 1948. Detenţia şi-o exercită în cea mai mare parte la Aiud, unde, în vestita Zarcă, împărtăşeşte mult timp celula cu poetul martiriului românesc, Radu Gyr.

Revenit la Gherla în 1961, timp de 1 an trebuie să-şi câştige existenţa efectuând munci necalificate. Reintegrat în preoţie, oficiază la Silivaş şi la Hăşdate, apoi din nou la Gherla. În aceşti ani iniţiază şi duce la bun sfârşit construirea a două lăcaşuri de închinare, la Hăşdate şi Gherla, ultimul aşa-numita *biserică din parc*, o adevărată catedrală.

Activitatea oficială şi-a încetat-o în 1991, iar în 1993 a rămas văduv. Mutat în Cluj, pentru a fi mai aproape de copii, a continuat să participe la slujbe şi chiar să oficieze la penitenciarul Gherla şi în biserica din cartierul în care locuia în Cluj. Înalta ierarhie recunoscându-i meritele, i-a acordat Crucea Patriarhală.

S-a stins în ziua de 31 august a acestui an. Binecuvântată să-i fie pomenirea!

✝

Retrasă cu discreţie în solitudine, slujitoare devotată a unui crez misionar, **ECATERINA LIPAN** (Titi) a trecut la cele veşnice pe 3 Septembrie 1997.

Din tineretul legionar, care trebuia să pregătească românul de mâine - luptător, erou corect şi devotat total ţării-, nu putea lipsi femeia. Măcar cu rugăciunea, cu îndemnul sau cu iubirea protectoare. Femeile au avut nu doar farmecul lor specific, dar şi calităţi de luptătoare. Se ştie că în timpul luptelor, câteva au ajuns nişte eroine de epopee.

Sensibilă la suferinţele neamului românesc, Ecaterina Lipan a înfruntat alături de camarazii săi comunismul, ajutându-i pe luptători şi pe cei din închisori. Pentru crezul ei legionar a fost condamnată la 25 ani muncă silnică. A trecut prin închisorile Suceava, Miercurea Ciuc, Jilava, Satu Mare, Oradea, de unde a fost pusă în libertate în anul 1964.

A crescut în dragostea de Neam şi în duhul martirilor două nepoate orfane ale surorii sale şi o strănepoată. Sufletul ei rămâne o jertfă curată pe altarul suferinţelor româneşti.

Dumnezeu să o odihnească şi să-i primească faptele!

✝

AFDPR-Bucureşti anunţă cu mare durere plecarea dintre noi a celui care a fost ing. **DAN VASILE**.

Născut la 18 iunie 1923 în Bucureşti, a fost elev al Şcolii de Agronomie din Dragomireşti, judeţul Ilfov, activând în Frăţia de Cruce de la această şcoală. După absolvirea Facultăţii de Agronomie, a funcţionat ca inginer agronom, dând dovadă de multă chibzuinţă şi străduinţe.

A fost arestat la 1 iulie 1950 şi condamnat la 5 ani, pentru activitate legionară. A stat doi ani "la secret" în Fortul 13 Jilava, apoi a fost trimis la Canalul Dunăre-Marea Neagră, în coloniile de muncă forţată de la Poarta Albă şi Valea Neagră.

În cadrul AFDPR, a fost şeful Filialei Bucureşti, din 1991 până în 1993.

A fost membru al "Partidului pentru Patrie" şi al "Fundaţiei Buna-Vestire".

Înhumarea a avut loc la Cimitirul Ghencea - civil, în ziua de 30 iulie 1997.

Avocatul Vladimir Boantă a evocat figura celui dispărut, marcată de credinţa în Dumnezeu şi de dragostea de neam.

Dumnezeu să-l odihnească!

✝

Pe data de 3 iulie a.c. s-a săvârşit din viaţă cel care a fost luptătorul anticomunist **LAZĂR IANCU**. Cine a fost Lazăr Iancu ne spun dosarul penal nr. 664/1951 al Tribunalului Militar din Timişoara şi sentinţa de condamnare nr. 1073/15 oct. 1951, de unde redăm cele de mai jos:

"...3/ Iancu Lazăr, născut la 12 septembrie 1913, în comuna Bobâlna, jud. Hunedoara, domiciliat în comuna Călan, str. 30 Decembrie nr. 72, raionul Hunedoara, învinuit pentru crima de uneltire contra ordinii sociale... În fapt: în decembrie 1948 ia legătura cu fugarul Dabija, cerându-i să se asocieze acestuia şi să fugă în munţi, pentru a organiza fugarii, dar n-a putut pleca fiind bolnav. În martie 1949 este recrutat în organizaţia subversivă de către Crişan Gheorghe şi tot în acea zi ia legătura cu alţi membri ai acestei organizaţii. Peste o săptămână a participat la o şedinţă secretă, împreună cu Crişan Vasile (dispărut), în casă la Barna Mihai (condamnat), de unde a cerut să fie pus în legătură cu şeful organizaţiei subversive, Ungureanu Teodor. A doua zi a plecat la Arad cu Crişan Gheorghe şi cunoaşte personal pe Ungureanu Teodor, de la care a primit instrucţiuni în vederea loviturii de stat ce urma să aibă loc în noaptea de 18/19 martie 1949"...

Sentinţa ne mai arată că acţiunea urmărea să ocupe instituţiile de stat, "să se dezarmeze miliţia şi o companie de securitate". Tot acest plan a fost descoperit. Lazăr Iancu, ne arată tot sentinţa, a stat fugar până pe data de 3 decembrie 1950, când a fost arestat, fiind condamnat la 7 ani temniţă grea, 5 ani degradare civică şi confiscarea averii, "pentru crima de uneltire contra ordinii sociale". Executarea pedepsei a făcut-o în mai multe închisori, inclusiv cea de la Aiud.

Înmormântarea s-a făcut pe data de 5 iulie a.c., în cimitirul din Arad-Micălaca.

Fie-i ţărâna uşoară şi memoria binecuvântată!

✝

La 26 iunie 1997, a încetat din viaţă la venerabila vârstă de 90 de ani, o mare personalitate brăileană, Dr. **NICOLAE ROBITU**.

Absolvent al Facultăţii de Medicină din Cluj, a ajuns un eminent medic chirurg, care cu instrumente rudimentare şi în condiţii cu totul precare, a reuşit să facă mici intervenţii chirurgicale, atât în închisori, cât şi la Canal.

S-a bucurat de un imens prestigiu, nu numai în rândul legionarilor care l-au venerat, ci şi din partea adversarilor săi politici, care nu i-au putut contesta înaltele virtuţi. Cei 13 ani de detenţie i-a trăit cu demnitate, fără să fi fost judecat şi condamnat.

A fost condus pe ultimul drum de camarazii săi, ca şi de un numeros public. A fost înmormântat în centrul bisericii din localitatea Iancu, al cărui destoinic fiu a fost.

I s-au adus onoruri militare, întrucât Dr. Robitu a luptat pe front, nu ca medic, ci ca ofiţer, făcându-şi cu cinste datoria.

Odihnească-se în pace!

✝

IOAN CĂLVĂRĂSAN s-a stins din viaţă, la Toronto, pe 24 septembrie a.c., vegheat de fiicele sale dragi, Maria şi Livia, şi a fost înmormântat în cimitirul Woodland din Kitchener, Ontario.

Se născuse la 2 August 1914, în localitatea Ruşi, judeţul Sibiu, într-o modestă şi numeroasă familie creştină ortodoxă. A urmat Şcoala de Arte şi Meserii din Sibiu, apoi (în 1939) s-a stabilit la Braşov, unde a lucrat în industria de armament, urmând în paralel şi cursurile Şcolii de Pilotaj civil, întrerupte brusc de condamnarea politică din februarie 1940, când a fost închis pentru participare la acţiunile Mişcării Legionare. În 1942, a fost dus în lagărul de la Târgu Jiu, iar în 1943-1944, în cel de la Sărata (Basarabia).

Cotropirea ţării de către bolşevici l-a surprins în Banat, cantonat cu grupul de la Sărata în comuna Doclina, judeţul Caraş. De aici a trecut frontiera în Iugoslavia, pe 15 Noiembrie 1944, după ce ridicase în acest sat o troiţă în memoria celor căzuţi în cruciada antibolşevică. A trăit în exil timp de 53 de ani, stabilit în Canada, activând cu prestigiu în industria de avioane. În sânul Exilului Românesc, şi-a adus o contribuţie importantă la lupta contra comunismului. A făcut parte din asociaţii şi organizaţii de seamă, ridicându-şi glasul ori de câte ori evenimentele din ţară reclamau intervenţia luptătorilor din Exil.

Ultima lui mare bucurie a fost finalizarea şi sfinţirea în 1995 a bisericii "Sfântul Ioan Botezătorul" din Kitchener, al cărui co-fondator a fost, ca urmare a sugestiilor primite de la Episcopul Valerian Trifa. De asemeni, a contribuit pentru monumentul de la Aiud şi pentru alte opere din ţară.

Dumnezeu să-l primească în Împărăţia Cerurilor!

✝ ✝ ✝

Anul trecut, şi-n anii anteriori, după întâlnirea de la **TÂRGŞOR**, printre cei ce ne-au condus la gară, se afla şi Virgil Maxim. Anul acesta n-a mai putut-o face; a plecat la cele veşnice. Dumnezeu să-l odihnească în locurile de bucurie, pentru aleşii Săi pregătite.

Tot mai puţini ca număr, tot mai împuţinaţi în puterile trupeşti, foştii deţinuţi politici, cândva elevi, pensionari ai acestui loc de detenţie, prin efortul pentru care suntem recunoscători filialei AFDPR-Ploieşti, se întâlnesc în fiecare an, să se mai vadă, să se mai îmbrăţişeze o dată (poate ultima), să mai simtă pentru o clipă, alături, o inimă de frate.

Anul acesta întâlnirea de la Târgşor s-a ţinut în ziua de 23 august. Din discuţiile purtate la Ploieşti, în sală, unde propunerea întocmirii unei monografii a acestei închisori s-a bucurat de o unanimă aprobare, a reieşit caracterul unic, prin absurdul ei, al acestei puşcării, căci nu se mai citează nici o ţară, sau vreun loc de detenţie, unde un regim să fi închis nevârsnici pentru convingerile lor politice.

Ca în fiecare an, la biserica din faţa închisorii Târgşor, în faţa monumentului de piatră albă aici ridicat, s-a ţinut slujba de pomenire a celor răposaţi, după care a urmat drumul de întoarcere, tot cu autobuzele, şi masa frăţească.

Întâlnirile foştilor deţinuţi politici nu au decât o valoare strict sentimentală, de un interes redus la lumea, tot mai restrânsă, a participanţilor, pentru că *mass-media* le trece sistematic sub tăcere.

Supravieţuind şi înţelegând nu e deloc puţin ce ni s-a dat, să ne înclinăm capetele şi să mulţumim lui Dumnezeu pentru marea putere a răbdării pe care, şi astăzi, o dă fiilor neamului românesc. (C. I.).

✝ ✝ ✝

În spiritul adevăratei meniri a Asociaţiei Foştilor Deţinuţi Politici din România, Filiala AFDPR-**TECUCI** a ridicat în parcul oraşului o troiţă în memoria celor exterminaţi în temniţele comuniste şi a celor asasinaţi de călăii neamului românesc în lagărele de concentrare.

Sfinţirea crucii comemorative a avut loc în ziua de 20 septembrie a.c., după o slujbă de pomenire oficiată în catedrala ortodoxă de P.S. Casian - Episcopul Dunării de Jos. La slujbă au participat maicile de la Mănăstirea Vladimireşti, în frunte cu stareţa mănăstirii - Maica Veronica, precum şi un numeros grup de foşti deţinuţi politici şi foste deţinute politice.

Pe troiţă au fost gravate numele celor pomeniţi. O listă de 20 de români căzuţi în lupta pentru cruce şi neam, începând cu numele devenite legendare ale lui Nicoară Iordache, asasinat în noaptea de 21/22 septembrie 1939, în lagărul de concentrare de la Miercurea-Ciuc, şi a surorii sale - Marieta Iordache - devenită Maica Mihaela, săvârşită din viaţă în temniţa - destin sau coincidenţă tragică? - din acelaşi oraş în care fusese asasinat fratele său.

Din respect faţă de adevăr, dar mai ales din dorinţa ca generaţia tânără să cunoască împrejurările în care s-a produs masacrul din noaptea de 21/22 septembrie 1939, reproducem din volumului *Din luptele tineretului român (1919-1939)* pasajul referitor la asasinarea celor 44 de legionari în lagărul de la Miercurea-Ciuc.

"În faţa porţii de sârmă ghimpată s-a format coloana. La lumina lămpaşelor au fost legaţi unul de altul de mâini cu funii. De jur împrejur, încercuiţi de agenţii-călăi, pornesc spre drumul jertfei supreme.

Înainte de ieşirea din lagăr, Iordache Nicoară, cel mai iubit de toţi pentru necuprinsa dragoste ce revărsa în jurul lui, spune un Tatăl Nostru. Apoi convoiul se pune în mişcare, cei rămaşi între sârme însoţindu-i cu privirile călăuzite în noapte de lumina lămpaşelor.

Între tufăriile din apropierea lagărului îi aştepta mitraliera. Aici începu să se spună o altă rugăciune. Mitraliera însă n-a lăsat să se sfârşească. Cei 44 de tineri legionari români se prăbuşesc, unul peste altul, cu rugăciunea pe buze. Unul dintre ei mai putu striga, într-o ultimă suflare: *Trăiască Legiunea şi Căpitanul!*

Liniştea nopţii, după încetarea mitralierei, mai fu tulburată de câte un foc de pistol al călăului agent care trăgea în cei care nu încetaseră de a respira.

Trupurile lor au fost lăsate pe loc două zile, timp în care lumea să vină să-i privească. După două zile au fost ridicaţi şi îngropaţi în satul apropiat, Topliţa".

✝ ✝ ✝

În prezenţa unui mare număr de săteni şi invitaţi, unii veniţi de la mari depărtări, în ziua Sfintei Marii, în hotarul comunei **CHISINDIA** din Judeţul Arad, a fost sfinţită o impresionantă cruce, ridicată în memoria unui grup de luptători anticomunişti şi purtând următoarea inscripţie:

"Ridicată în anul 1997, prin grija A.F.D.P. Arad, în memoria luptătorilor anticomunişti de pe aceste meleaguri: Dobrei Pavel - Revetiş; Luluşa Ioan - Revetiş; Birău Zaharie - Bârsa; Ienciu Teodor - Revetiş; Mercea Gheorghe - Chisindia; Zâmbreanu Ioan - Almaş; Dumnezeu să-i odihnească în pace."

Au vorbit urmaşilor şi asistenţei: Preot Nistor Vasalie - parohul comunei; Domnul Viorel Gheorghiţă - din partea A.F.D.P., filiala Arad; Ing. Ioan Gavrilă Ogoranu - conducătorul rezistenţei anticomuniste din Munţii Făgăraş; Domnul Cornel Dobrei - fiul lui Pavel Dobrei, căzut în luptă; Domnul Corneliu Cornea - din partea organizatorilor; Domnul Cantemir Gligor - conducătorul rezistenţei anticomuniste de pe valea Crişului Alb.

Fanfara şi corul din localitate, dirijate de domnul Ilie Cornea, au conferit evenimentului un plus de solemnitate.

Citâm din cuvântul domnului Viorel Gheorghiţă:

"Cei şase bărbaţi ale căror nume au fost săpate în placa de marmură a crucii au făcut parte din grupul de partizani organizat de Gligor Cantemir ... Mai presus de orice însă, au fost ţărani modeşti, mulţi dintre ei săraci, ţărani care, după socotinţa ideologilor marxişti, ar fi trebuit să îngroaşe rândurile Partidului Comunist, ca proletari rurali, iar nu al "bandelor" de luptători din rezistenţa contrarevoluţionară. Pentru ce nu au făcut-o? Simplu, pentru că nu înţelegeau să renunţe la identitatea lor, la sufletul lor, la libertatea lor lăuntrică, în cele din urmă, la viaţa şi credinţa lor creştină. Insist asupra acestui lucru, întrucât există tendinţa vinovată de a minimaliza rostul şi virtuţile acestei categorii sociale".

un ochi râde, altul plânge...

O NESIMŢIRE SEMNIFICATIVĂ

Recent, un tânăr funcţionar al Patriarhiei, pe nume Dorin N. Popa, cu o vechime de două luni la "locul de muncă", i-a trimis Prea Fericitului Părinte Teoctist o scrisoare deschisă, în care îşi exprimă nemulţumirea faţă de mersul treburilor bisericeşti, învinuindu-l pe destinatar de lipsă de autoritate şi de conştiinţă "europeană" şi somându-l fie să-i aprobe demisia, fie să şi-o prezinte pe a sa! E ceva fără precedent în analele Bisericii, ţinând mai degrabă de curiozităţile "tranziţiei" dâmboviţene; nu însă teribilismul gestului e de discutat aici, ci semnificaţia lui pentru *criza religioasă* cu care se confruntă lumea românească. Pe de o parte, printr-un şir incredibil de compromisuri, gafe şi obtuzităţi, confesiunea majoritară, în ciuda creditului cu care se laudă zgomotos, a ajuns într-un grav impas moral şi administrativ (ca să nu mai aducem vorba de partea duhovnicească); pe de altă parte, politicianismul postdecembrist a reuşit să-şi statornicească în instituţia bisericească o dubioasă oficină de manevre propagandistice cu iz patriotard. Dinspre Europa, Biserica Ortodoxă este văzută ca un adevărat handicap naţional; nu ignorăm reaua-credinţă cu care a fost construită această imagine evident exagerată, dar nu putem să ignorăm nici faptul că Biserica însăşi pare hotărâtă să facă toate eforturile de a da apă la moara detractorilor ei! În acest context îngrijorător, ar fi cel puţin neînţelept să vedem în gestul tânărului "umil membru al electoratului şi al P.N.Ţ.C.D." (cum semnează el însuşi o scrisoare complementară, adresată d-lui Ion Diaconescu) doar *impertinenţa juvenilă* (sau cine ştie ce manevre de culise), iar nu şi un efectiv *semnal de alarmă*.

Teribilul funcţionar este însă inconsecvent, credem, atunci când, adresându-se reverenţios d-lui Ion Diaconescu (mai marele său *politic*) şi stigmatizându-l pe Prea Fericitul Teoctist (mai marele său *bisericesc*), pare să omită faptul că d-l Diaconescu este la rândul său, *mutatis mutandis*, un om trecut de optzeci de ani, la fel de lipsit de diplomaţie şi prestanţă, făcând o figură destul de jalnică pe locul ocupat cândva de personalitatea seniorială a lui Corneliu Coposu. Pe când va îndrăzni un tânăr ţărănist, într-un acces de nesimţire sau de nesocotinţă, să-i ceară demisia *şi* caragialescului Ion Diaconescu? Sau pentru ţărăniştii noştri creştin-democraţi Partidul e mai sacrosanct decât Biserica?!

UITE DREAPTA, NU E DREAPTA!

În revista "22" (nr. 34/1997, pp. 8-9), doi cunoscuţi intelectuali români de origine evreiască asigură "Interviul săptămânii": d-l Andrei Cornea, care întreabă îndârjit, şi d-l Iosif Sava, care răspunde volubil, epatându-şi adeseori preopinentul. Nu ştiu în ce măsură consângenii celor doi vor fi de aceeaşi părere, dar nouă, care ne înrudim cu dumnealor doar cetăţeneşte, d-l Sava ni s-a părut mai simpatic şi mai realist, în ciuda precedentelor sale marxiste (asupra cărora d-l Cornea, uitând că este fiul tatălui său, îl interoghează necruţător) sau lacunelor sale culturale (care se simt, ca şi în cadrul "Seratelor muzicale", ori de câte ori se aventurează dincolo de banalităţile de manual).

D-l Sava se arată supărat pe ceea ce numeşte "intoleranţa iacobină" (sau "robespierrismul") unor personalităţi contemporane şi se încăpăţânează să facă uz de cuvinte şi sintagme care d-lui Cornea îi sunt odioase: "tradiţiile ţării", "conservator", "valorile tradiţionale ale culturii"... Se simte, pas cu pas, iritarea crescândă a interlocutorului. D-l Sava este tipul de evreu, sincer sau viclean, care-i poate deruta pe antisemiţi, făcându-i chiar să se ruşineze. D-l Cornea este tipul de evreu care, dimpotrivă, îi face pe antisemiţi să fie siguri de cauza lor şi să-şi piardă orice ruşine... Sunt români şi români, evrei şi evrei...

La un moment dat, d-l Sava se apucă şi spune: "Îmi pare rău că, în faţa ofensivei oamenilor de stânga şi a tuturor încercărilor de alianţă a lor, în ţară şi peste hotare, cu forţe obscure şi totalitariste, *devin tot mai mult, pe zi ce trece, un om de dreapta*" (subl.n.). D-l Cornea sare ca ars: "Ce înţelegeţi prin «om de dreapta»?". D-l Sava crede că un om de dreapta e "liberal" şi "conservator" în acelaşi timp; şi mai crede că liberalismul cultivă "elitismul" (confundând probabil elitele spirituale cu elitele plutocratice); să nu uităm însă că un Petre Ţuţea putuse avea, spre sfârşitul vieţii, idei asemănătoare...

Se simte falimentul noţiunilor de "dreapta" şi "stânga". D-l Sava e, de fapt, un ins oarecum incomodat de unele excese ale stângii (dacă nu cumva şi de propriul său trecut); crede că noţiunea de "dreapta" are în ea ceva expiator... Face şi următoarea confesiune: "Acum câteva zile m-am întâlnit întâmplător cu profesorul Eugen Simion, un om la care am ţinut foarte mult, şi care mi-a spus: *Domnule Sava, dumneata nu trebuie să fii un om de dreapta.* Am tăcut..." Ca să vedeţi ce grijuliu şi ce sfătos e d-l Simion! Profesorul ce-o înţelege oare prin "om de dreapta"?!... Deruta d-lui Cornea nu e chiar de mirare, căci dumnealui, în mod sigur, înţelege prin "dreapta" *cu totul altceva*...

D-l Cornea s-a speriat, psihanalizabil, de o dreaptă reală, pe când d-l Sava vorbea, cu "rezervaţie mentală" ("Îmi pare rău că..."), de o dreaptă închipuită. Până la urmă muzicologul îşi mărturiseşte confuzia, venind mai pe-acasă: "Pentru mine dreapta şi stânga sunt elemente confuze. Pentru mine Biblia este cartea fundamentală [*iată şi o licărire de fundamentalism!* – n.n.] şi, de la Abraham până la epoca creştină, nu ştiu care-i de dreapta şi care-i de stânga în... Biblie; ştiu doar că există Zece Porunci..."

D-l Sava e un om complex, nu vi se pare? Oricum ar fi, rămâne incalificabil *post scriptum*-ul opărit al d-lui Cornea, ce-şi încondeiază retrospectiv interlocutorul, cu o mânie nestăpânită, patologică aproape. Îţi vine să-l întrebi (retoric, fireşte): "Păi de ce nu i-ai spus toate astea, dom'le, când îl intervievai?!"... Şi să adaugi, parafrazându-l pe un Eugen Simion: "Domnule Cornea, dumneata nu trebuie să fii un om atât de..." (Nu-mi vine cuvântul; poate-l găsiţi dumneavoastră şi-l punem în numărul viitor, la erată...).

P.S. Ulterior, avându-l ca invitat pe de-alde Adrian Păunescu, d-lui Sava nu i-a fost greu să facă profesiune de dreapta şi la televiziune, mergând până la a-l elogia pe Franco (adică, în înţelegerea dumnealui, "extrema dreaptă"), faţă de care în emisiunile anterioare (cea cu d-l Paul Barbăneagră, bunăoară) se arătase foarte refractar! Vulpoi bătrân, d-l Sava se amuză cu toată lumea, de la stânga la dreapta şi... înapoi. După care ne pune puţină "muzică bună", ca să nu ne isterizăm ca d-l Cornea, care mai are încă multe de învăţat...

V. A. M.

Antologia inteligenţei de tranziţie...

SĂ RÂDEM CU ULM SPINEANU!

"Democratizarea societăţii româneşti nu are cum fi un «automatism de implementare a democraţiei», lucrând numele şi nu oamenii, cu atât mai mult potrivit cuvintelor lui Ovidiu: *Video meliora, deteriora sequor* («Văd Binele, dar fac Răul»).

Tranzităm o tranziţie **căreia cu greu i s-ar putea da un nume. Mai curând va rămâne fără nume, dacă vom mai sta prea mult sub sloganul la zi *«te uiţi, tipi şi câştigi»*. Mă îndoiesc că ne mai sunt necesare exemplificările. Este de ajuns să ne uităm mai cu atenţie în împrejurul nostru şi le vom descoperi la tot pasul. Ele sunt, însă, totodată, şi în tot ce se întâmplă cu personalitatea şi administrarea tranziţiei, în întregul carusel al numeroaselor şi contradictoriilor slăbiciuni ale acestora..."**

(Ulm Spineanu, *Parlul cu tranziţia*, Editura "KORAL Consulf"[!], Bucureşti, 1996, p. 102; preţ: 9 800 lei).

Va urma

Editura PUNCTE CARDINALE
B.R.D. Sucursala SIBIU
Cont nr. 4072996517509

Colegiul redacţional: **Gabriel CONSTANTINESCU, redactor-şef; Demostene ANDRONESCU, Răzvan CODRESCU, Constantin IORGULESCU, Marcel PETRIŞOR**
Ligia BANEA
secretar de redacţie
2400 SIBIU - Calea Dumbrăvii nr. 109
telefon 069/422536

Tehnoredactare computerizată "PUNCTE CARDINALE"
Masib S.R.L
Printing Company